
DSA Specifikacija

VSSA

2024-12-17

1	Specifikacijos	3
2	Turinys	5
2.1	Koncepcinis modelis	5
2.2	Lentelės formatas	12
2.3	Dimensijos	18
2.4	Papildomos dimensijos	31
2.5	Duomenų tipai	45
2.6	Kodiniai pavadinimai	58
2.7	Matavimo vienetai	61
2.8	Ryšiai tarp modelių	67
2.9	Brandos lygiai	79
2.10	Prieigos lygiai	94
2.11	Duomenų šaltiniai	94
2.12	Vardų erdvės	101
2.13	Išoriniai žodynai	103
2.14	Formulės	106
2.15	Sąvokos	121
2.16	Keitimų istorija	130
	Python Module Index	131
	Indeksas	133

Ši versija:

[DSA 1.0](#)

Klaidų sekimas:

[Github](#)

Redaktorius:

[VSSA](#)

Vertimas (nenorminis):

Nėra

Naujausia paskelbta versija:

[Naujausia paskelbta versija](#)

Naujausias redaktoriaus juodraštis:

[Naujausias redaktoriaus juodraštis](#)

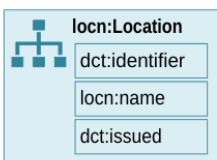
Šis dokumentas taip pat pateikiamas šiais nenorminiais formatais:

[PDF](#)

Čia rasite *Duomenų struktūros aprašo* ([DSA](#)) lentelės specifikaciją.

Duomenų struktūros aprašas yra lentelė skirta fizinio, loginio ir semantinio duomenų modelių susiejimui, prieigos lygio nustatymui ir duomenų brandos lygio vertinimui.

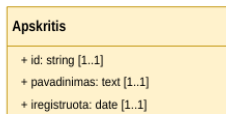
Semantinis modelis (OWL)

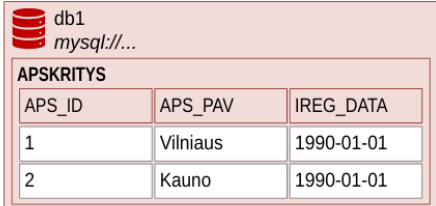
Veiklos modelis

Koncepcinis modelis (UML)

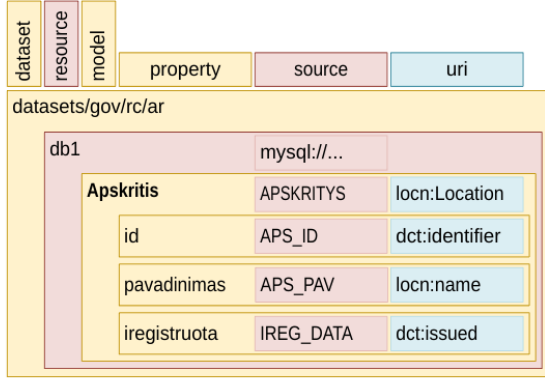

Fizinis modelis (SQL, XML, CSV, ...)

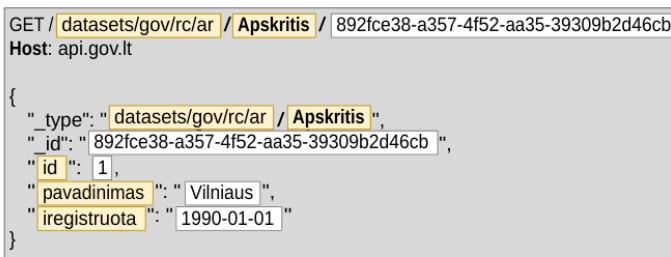

Duomenų struktūros aprašas (DSA)

Loginis modelis (UDTS)

API (UDTS)

Koncepcinis modelis yra UML klasių diagrama, sudaryta laikantis **Conceptual model conventions (UML)** reikalavimų. Koncepcinis modelis laikomas kaip vienintelis tiesios šaltinis ir yra sudaromas remiantis teisės aktais, informacinės sistemos nuostatais, semantiniais žodynais ir duomenų modeliu iš duomenų šaltinio.

Fizinis modelis šio dokumento kontekste yra duomenų schema apibūdinanti kur ir kaip duomenys yra saugomi ir kaip juos pasiekti. Schema apibūdinanti duomenų modelį priklauso nuo duomenų saugojimo formato. Jei duomenys saugomi SQL duomenų bazėse, tada DSA lentelėje nurodomi lentelių ir stulpelių pavadinimai, XML atveju nurodomos **XPath** išraiškos, JSON atveju nurodomos **JSONPath** išraiškos. DSA lentelėje fizinis modelis nurodomas source stulpelyje.

Loginis modelis yra duomenų schema, kuri naudojama duomenų apsikeitimui **UDTS** protokolu, loginis modelis rengiamas pagal koncepcinį modelį ir yra artimas semantiniam modeliui, tačiau skirtas duomenų publikavimui per API. Loginis modelis siejamas su fiziniu ir semantiiniu modeliais.

Semantinis modelis yra nepriklausomas nuo to, kaip duomenys saugomi ar perduodami fiziškai, siejamas su tarptautiniais standartais ir plačiai naudojamais sąvokų žodynais.

SKYRIUS 1

Specifikacijos

- [Universali duomenų teikimo sąsaja \(UDTS\)](#)
- [Duomenų katalogo Lietuvos taikymo profilis \(DCAT-AP-LT\)](#)

2.1 Konceptinis modelis

Prieš pradedant darbą su struktūros aprašais, būtina pasirengti koncepcinio modelio UML diagramą, vadovaujantis [Conceptual model conventions \(UML\)](#) reikalavimais.

Koncepcinis modelis vienareikšmiškai apibrėžia duomenų modelį grafine forma ir naudojamas, kaip vienintelis tiesos šaltinis, kadangi vizualinę duomenų modelio reprezentaciją nesunkiai gali suprasti skirtingose srityse dirbandys žmonės ir pasitvirtinti duomenų modelį, kuris vėliau bus taikomas rengiant duomenų struktūros aprašus.

Reikia atkreipti dėmesį, kad koncepcinis modelis yra vienas, o jį atitinkančių duomenų šaltinių gali būti daug.

Kaip pavyzdį, naudosime žemiau pateiktą koncepcinį duomenų modelį:

Pagal šį koncepcinį modelį, DSA lentelė atrodytu taip:

d	r	m	property	type	ref	prepare
datasets/gov/example						
			Administracija		kodas	
			kodas	string		
			pavadinimas	string		
			tipas	string		
				enum		"APSKRITIS"
						"SAVIVALDYBE"
			Gyvenvietė		id	
			id	integer		
			pavadinimas	string		
			savivaldybė	ref	Savivaldybė	
			Apskritis	Administracija	kodas, tipas	
			kodas	string		
			pavadinimas	string		
			tipas	string		"APSKRITIS"
			Savivaldybė	Administracija	kodas, tipas	
			kodas	string		
			pavadinimas	string		
			tipas	string		"SAVIVALDYBE"
			apskritis	ref	Apskritis	

Pavadinimai nurodyti koncepciniame modelyje, turi identiškai sutapti su pavadinimai nurodytais DSA lentelės loginio modelio model, property, type, ref ir prepare stulpeliuose.

DSA lentelėje fizinio modelio, source stulpelyje nurodyti pavadinimai skirtinguose šaltiniuose gali skirtis, tačiau loginio modelio pavadinimai turi išlikti tokie patys.

2.1.1 Objektas

Objektas yra viena duomenų eilutė, arba vienas duomenų įrašas ar atvejis. Kalbant apie objektus, naudojamas pavyzdys žymėjimas.

Pavyzdžiui iš aukščiau pateikto duomenų modelio, klasės Gyvenvieta objektai gali būti:

- Vilnius
- Kaunas
- Klaipeda

Sąvoka *objektas* kalba apie konkretų individualų atvejį ar pavyzdį.

Imant duomenų lentelę iš Gyvenvieta modelio, gausime tokius duomenis.

id	pavadinimas	savivaldybe
1	Vilnius	10
2	Kaunas	11
3	Klaipeda	12

Šioje lentelėje yra trys objektai.

Objekto pavyzdys UML diagramoje:

UML diagramoje turime tris objektus Vilnius, Kaunas ir Klaipeda, priskirti klasei Gyvenvieta.

Skirtingi objektai gali būti klasifikuojami į klases arba esybes.

2.1.2 Klasė

Klasė arba Esybė yra vienodas savybės ir vienodą apibrėžimą turinčių objektų aibė, kuriems suteikiamas tam tikras pavadinimas.

Tarkime Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos objektus galime priskirti vienai klasei ir suteikti tai klasei pavadinimą Gyvenvieta.

Klasės pavyzdys UML diagramoje:

Klasė gali neturėti jokių savybių, arba gali turėti savybes, kurios apibūdina pačią klasę.

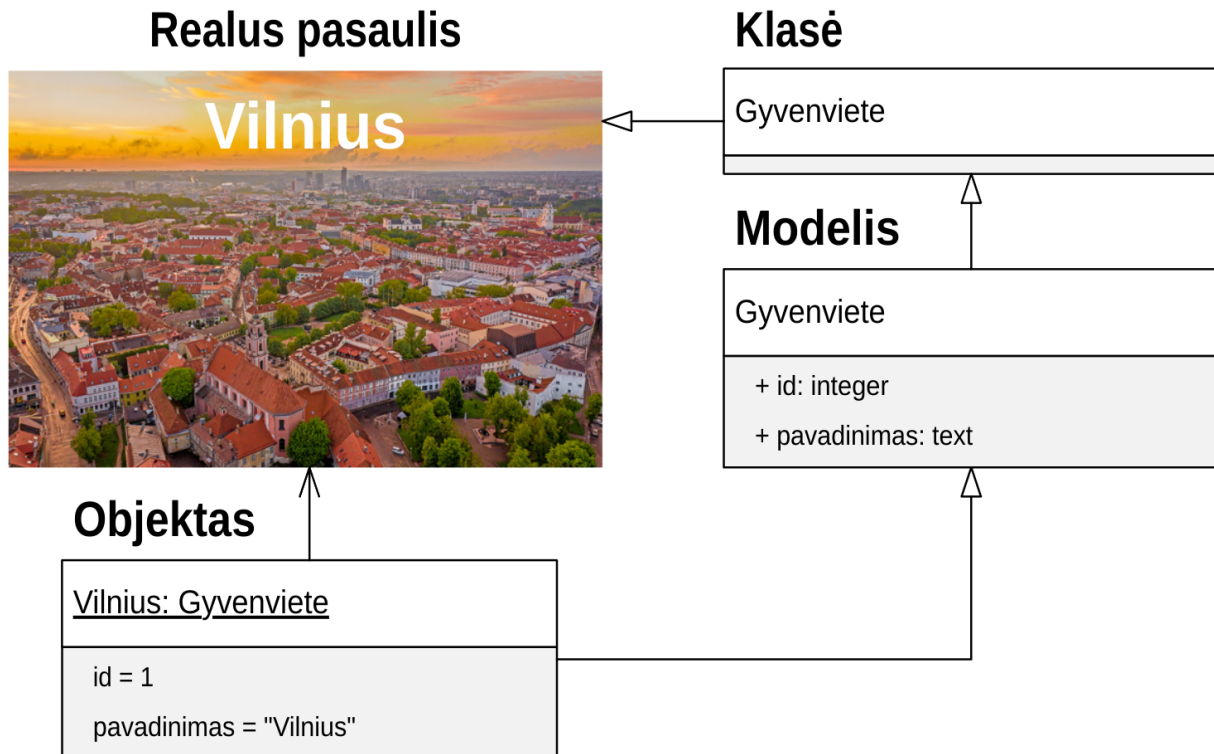
Tarkime modelis Gyvenvietė turi savybę pavadinimas, tačiau tai nėra klasės savybė, todėl, kad pavadinimas yra duomenų atributas, kuris nėra klasę apibūdinanti savybė.

Nurodžius savybes prie klasės, iškeliamas griežtas reikalavimas, visiems modeliams ir sub-klasėms, atitikti visas klasės savybes.

Tuo tarpu duomenų modelis, gali atitikti tam tikrą klasę, bet gali būti pateikiamas su skirtingomis savybėmis.

Sudarant ontologijas, pateikiami klasių apibrėžimai, dažniausiai be savybių, kad neriboti klasės taikymo. Tačiau tam tikrais atvejais, ontologijoje klasės pateikiamos ir su keliomis savybėmis, kurios apibrėžia pačią klasę.

2.1.3 Modelis

Klasės savybės apibrėžia pačią klasę ir tampa klasės dalimi, tačiau modelio savybės neturi įtakos klasės semantiniam apibrėžimui, tai yra tiesiog duomenų laukų sąrašas pateikiamas su klase.

Viena klasė gali turėti daug skirtingų modelių, su skirtingomis savybėmis arba su skirtingais duomenų laukais.

Modelis, schema arba profilis yra konkretus savybių, duomenų tipų sąrašas, kuriame nurodoma kurios savybės yra privalomos, kurios gali turėti daugiau nei vieną reikšmę ir kitas detales.

Sudarant taikymo profilius (angl. *Application profile*) UML klasių diagramoje pateikiami konkretūs duomenų modeliai, su konkrečiomis savybėmis ir jų tipais.

Modelio pavyzdys UML diagramoje:

Modelis atvaizduojas lygiai taip pat, kaip ir klasės. Ar tai yra klasės ar modelis galima atskirti tik pagal diagramos pavadinimą, jei diagrama vaizduoja ontologiją, tada joje yra klasės, jei taikymo profilį, tada diagramoje yra modeliai.

Jei UML diagramose prie klasių yra pateikti pilni sąrašai savybių su tipais, tada tai greičiausiai yra taikymo profilis.

2.1.4 Generalizacija

Objektai gali būti skirstomi į klases, tačiau pačios klasės gali būti skirstomos į bendresnes klases, toks apibendrinimo procesas vadinamas generalizacija.

UML diagramose gneralizacija žymima užpildyta rodykle, kurios kryptis iš labiau specializuotos siauresnės prasmės turinčios klasės, į labiau apibendrintą, platesnę prasmę turinčią klasę, pavyzdžiui:

Šiame pavyzdyje nurodome, kad Savivaldybe yra Administracija poaibis. Arba Administracija yra platesnė klasė, o Savivaldybę yra siauresnė, labiau specifinę prasmę nurodanti klasė.

2.1.5 Identifikatoriaus

Kad galėtume vienareikšmiškai įvardinti ar nurodyti tam tikrą objektą, visi objektai privalo turėti unikalius identifikatorius.

Kiekvienam objektui priskiriamas vienas globalus identifikatorius **UUID** formatu, tačiau objektas gali turėti vieną ar daugiau lokalius identifikatorius.

Globalūs identifikatoriai priskiriami esybei ir atspindi vieną realaus pasaulio objektą, lokalus identifikatorius yra siejams su konkrečiu duomenų modeliu ar duomenų šaltiniu ir skirtinguose modeliuose gali būti naudojami keli skirtingi lokaliūs identifikatoriai rodantys į vieną realaus pasaulio objektą.

UML diagramoje aukščiau turime du skirtingus duomenų objektus, kurie turi vienodą globalų identifikatorių `dd79d2a6-d3d6-4fc2-83bb-da9dd15b2a89`, tačiau skirtingus lokalius `id = 7` ir kodas = 23.

Globalus identifikatorius suteikiamas esybei Gyvenvieta, lokaliūs identifikatoriai suteikiami konkrečiam duomenų modeliui ir konkrečiam duomenų šaltiniui.

Rengiant *DSA* lentelę globalūs identifikatoriai žymimi *model.ref* stulpelyje arba rezervuotu savybės pavadinimu `_id` ir yra privalomas.

2.1.6 Savybė

UML diagramos savybės žymimos sutartine forma:

Sintaksė

access property : type [cardinality . . multiplicity]

---

access

Prieigos lygis. Gali būti naudojami tokie žymėjimai:

- + - atviri duomenys, žiūrėti *open*.
- # - vieši duomenys, žiūrėti *public*.
- ~ - duomenys teikiami pagal sutartį, žiūrėti *protected*.
- - - nepublikuojami duomenys, žiūrėti *private*.

property

Savybė, žiūrėti *property*. Nurodoma savybės URI forma.

type

Duomenų tipas, žiūrėti *Duomenų tipai*. UML diagramose, jei duomenų tipas yra *ref* arba backref, tada nurodomas modelio pavadinimas, URI forma, su kuriuo daroma asociacija.

cardinality

Nurodo ar laukas yra privalomas:

- 0 - laukas yra neprivalomas.
- 1 - laukas yra privalomas.

multiplicity

Nurodo kiek kartų gali būti pateikta lauko reikšmė.

- 1 - lauko reikšmė gali būti pateikta tik vieną kartą.
- * - lauko reikšmė gali būti pateikta daugiau nei vieną kartą.

Pavyzdys:

UML diagramoje matote Gyvenvieta duomenų modelį, kuris turi dvi savybes:

```
+ id: integer [1..1]
+ pavadinimas: text [1..1]
```

Abi savybės turi atvirą prieigos lygmenį, id ir pavadinimas kodinius savybės pavadinimus, integer ir text duomenų tipus ir abi savybės yra privalomos ir gali turėti tik vieną reikšmę.

2.1.7 Asociacija

Per duomenų tipą

UML diagramose nurodant ryšį su kitomis esybėmis, galima naudoti įprastą savybių žymėjimo formą + savivaldybe: Savivaldybe [1..1], kur po : dvitaškio nurodomas kitas modelis, su kuriuo daroma asociacija.

Tokia asociacija daroma, kai siejame su išoriniais modeliais, arba kai turime per daug asociacijų ir norime UML diagramoje sumažinti rodyklių skaičių.

Tiesioginė

Tiesioginė asociacija nurodoma rodyklės pagalba, jei yra pateikta rodyklė, tada savybių sąrašas, savybės, kuri yra pateikta prie rodyklės neberodome.

Rodyklės kryptis visada rodo iš modelio, prie kurio savybė yra apibrėžta, į kitą modelį, su kuriuo savybė yra siejama.

Tiesioginė asociacija *DSA* yra nurodoma *type.ref* pagalba.

Atvirkštinė

Asociacijai gali būti naudojami ir atvirkštiniai ryšiai, pavyzdžiui:

Šiuo atveju nurodome *type.backref* tipo atvirkštinę asociaciją, rodyklės kryptis ir daugia-reikšmiškumas keičiasi, turime vieną savyvaldybę, kuri gali turėti daug gyvenviečių.

2.1.8 Klasifikatorius

Klasifikatoriai arba kontroliuojami žodynai, yra galimų reikšmių sąrašas naudojamas tam tikrai savybei.

UML diagramoje klasifikatoriai pateikiami naudojant <<enumeration>> stereotipą ir punktyrinę priklausomybės rodyklę:

AdministracijosTipas yra klasifikatorius, turintis kontroliuojamą žodyną, kuriame apibrėžtos dvi galimos reikšmės APSKRITIS ir SAVIVALDYBE.

Struktūros apraše klasifikatoriai aprašomi naudojant *enum* dimensiją.

2.1.9 Žodynas

Visos klasės ir savybės (*sąvokos*) yra skirstomos į žodynus. Dažnai viename duomenų modelyje yra naudojamos sąvokos iš skirtingų žodynų.

Kad atskirti, kuri sąvoka yra iš kokio žodyno, naudojami žodyno prefiksai.

Žodyno prefiksai gali būti naudojami tiek klasės pavadinime, tie savybių ir tipų pavadinimuose.

Jei žodyno prefiksas nėra nurodytas, tai reiškia, kad naudojamas esamas žodynas, kuris yra apibrėžtas duomenų modelyje.

Žodynai taip pat gali būti nurodomi naudojant UML paketus arba vardų erdves:

Sąvokoms, kurios yra vardų erdvės rėmuose, žodyno prefiksai nenurodomi. Žodyno prefiksai nurodomi tik tuo atveju, jei sąvoka yra iš kito žodyno.

2.1.10 IRI

Visos sąvokos, tokios kaip klasės, savybės, duomenų tipai, taip pat yra objektai, turintys savo identifikatorius.

UML diagramose nurodomi būtent sąvokų identifikatoriai sutrumpinta IRI forma.

IRI yra identifikatorius schema sudaryta iš sekančių komponentų:

scheme :// **host** / **path** ? **query** # **fragment**

Lietuvos viešajame sektoriuje naudojama sekanti URI schema:

https://data.gov.lt/id/ **vocab** / **term** [/ **id**]

vocab

Žodyno kodinis pavadinimas.

term

Sąvokos kodinis pavadinimas.

id

Objekto identifikatorius.

Jei mūsų kuriamam žodynui būtų suteiktas kodinis pavadinimas adresai, tada mūsų sąvokoms būtų suteikti tokie IRI identifikatoriai:

```
https://data.gov.lt/id/adresai/Gyvenviete
https://data.gov.lt/id/adresai/id
https://data.gov.lt/id/adresai/pavadinimas
```

Kadangi pilnas IRI yra gan ilgas, UML diagramose naudojame sutrumpintą IRI formą su prefiksu. Šiuo atveju, galime deklaruoti, kad ar prefiksas atitinka `https://data.gov.lt/id/adresai/` URI, todėl sutrumpinta forma atrodys taip:

```
@prefix ar: <https://data.gov.lt/id/adresai/>
ar:Gyvenviete
ar:id
ar:pavadinimas
```

UML diagramoje naudojame sutrumpintus URI pavadinimus, tačiau kartu su diagrama būtina pateikti ir prefiksų sąrašą, kad būtų aišku, ką reiškia kiekvienas prefikas:

Prefiksas	Vardų erdvės IRI
ar	https://data.gov.lt/id/adresai/
locn	http://www.w3.org/ns/locn#
dct	http://purl.org/dc/terms/
rdfs	http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#

2.2 Lentelės formatas

DSA yra sudarytas taip, kad būtų patogų dirbti tiek žmonėms, tiek programoms. Žmonės su *DSA* lentele gali dirbti naudojantis, bet kuria skaičiuoklės programa (Excel, LibreOffice Calc) ar kitas pasirinktas priemonės. Kadangi *DSA* turi aiškią ir griežtą struktūrą, lentelėje pateiktus duomenis taip pat gali lengvai nuskaityti ir interpretuoti kompiuterinės programos.

Tais atvejais, kai su *DSA* lentele dirba žmonės, lentelė gali būti saugoma įstaigos pasirinktos skaičiuoklės programos ar kitų priemonių formatu.

Automatizuotoms priemonėms *DSA* turi būti teikiamas CSV formatu laikantis **RFC 4180** taisyklių, failo koduotė turi būti UTF-8.

DSA lentelė gali būti importuojama į *Duomenų katalogą*, kuriame *DSA* lentelės turinys gali būti tvarkomas naudojantis grafine naudotojo sąjaja.

Rengiant duomenų struktūros aprašus darbas vyksta su viena lentele. Lentelės stulpeliai sudaryti iš dimensijų ir metaduomenų.

Dimensijos				Metaduomenys	
dataset	resource	model	property	type	source
datasets/gov/rc/jar/ws					
db				sql	sql://host/db
JuridinisAsmuo					JA
kodas				integer	ja_kodas
pavadinimas				string	ja_pavadinimas
adresas				string	adresas
forma				integer	forma_kodas
				enum	1
					2

Lentelė sudaryta hierarchiniu principu. Kiekvienas metaduomenų stulpelis gali turėti skirtingą prasmę, priklausomai nuo dimensijos. Todėl toliau dokumentacijoje konkrečios dimensijos stulpelis yra žymimas nurodant tiek dimensijos, tiek metaduomenų pavadinimus, pavyzdžiui *property.type*, kuris nurodo *type* metaduomenų stulpelį, esantį *property* dimensijoje.

2.2.1 Dimensijos

Duomenų struktūros aprašo lentelė sudaryta hierarchiniu principu. Kiekvienos lentelės eilutės prasmę apibrėžia *Dimensijos* stulpelis.

Kiekvienoje eilutėje gali būti užpildytas tik vienas dimensijos stulpelis.

Be šių penkių dimensijų, yra kelios *papildomos dimensijos*, jos nurodomos *type* stulpelyje, neužpildžius nei vieno dimensijos stulpelio.

dataset

Duomenų rinkinys

Kodinis duomenų rinkinio pavadinimas. Naudojant duomenų rinkinio kodinį pavadinimą formuojamas API.

Duomenų rinkinio kodinis pavadinimas užrašomas pagal tokį šabloną:

datasets/ **forma** / **organizacija** / **katalogas** / **rinkinys**

Visi duomenų rinkinio pavadinimo komponenta užrašomi mažosiomis raidėmis, jei reikia žodžiai atskiriami _ simbolio pagalba.

forma

Nurodo organizacijos teisinę formą, galimi variantai:

gov - Viešasis sektorius.

com - Privatusis sektorius.

organizacija

Organizacijos pavadinimo trumpinys. Viena organizacija gali turėti vieną trumpinį, kuris yra registruojamas *duomenų kataloge*.

katalogas

Organizacijos informacinės sistemos trumpinys.

rinkinys

Informacinės sistemos teikiamas duomenų rinkinys.

Visi pavadinimai užrašomi mažosiomis lotyniškėmis raidėmis, žodžiams atskirti gali būti naudojamas `_` simbolis.

Pagal semantinę prasmę atitinka `dcat:Resource`.

Pavyzdys

`datasets/gov/rc/jar/ws`

`datasets/gov/ivkp/adp/adk`

Taip pat žiūrėkite:

dataset

Kodiniai pavadinimai

resource

Duomenų šaltinis

Kodinis duomenų šaltinio pavadinimas, užrašomas mažosiomis lotyniškėmis raidėmis, žodžiai skiriami `_` simboliu.

Duomenų šaltinis yra duomenų failas, duomenų bazė ar API, per kurią teikiami duomenys.

Pagal semantinę prasmę atitinka `dcat:Distribution` arba `rml:logicalSource`.

Pavyzdys

`resource1`

`db1`

Taip pat žiūrėkite:

resource

Duomenų šaltiniai

base

Modelio bazė

Nebepalaikoma nuo 0.2 versijos: Atskira modelio bazė naikinama. Nuo 0.2 versijos, modelio bazė nurodoma *model.type* stulpelyje.

Kodinis bazinio modelio pavadinimas. Atitinka `rdfs:subClassOf` prasmę (*model* `rdfs:subClassOf` *base*). Žiūrėti *base*.

model

Modelis (lentelė)

Kodinis modelio pavadinimas, užrašomas lotyniškais raidėmis, kiekvieno žodžio pirma raidė didžioji, kitos mažosios, žodžiai atskiriami didžiąja raide.

Pagal semantinę prasmę atitinka `rdfs:Class` arba `r2rml:SubjectMap`.

Pavyzdys

Gyvenvietė

AdministracijosTipas

Taip pat žiūrėkite:

model

Modelis

property

Savybė (stulpelis)

Kodinis savybės pavadinimas, užrašomas mažosiomis lotyniškais raidėmis, žodžiai atskiriami _ simboliu.

Savybių pavadinimai prasidedantys _ simboliu yra rezervuoti ir turi apibrėžtą prasmę.

Savybės pavadinime gali būti naudojami tokie specialūs simboliai:

- (taško simbolis) nurodo objektų kompoziciją. Naudojamas su *ref* ir *object* duomenų tipais.

Pavyzdys

`adresas.gatve`

[]

Duomenų masyvas arba sąrašas, gali būti naudojamas su visais tipais.

Pavyzdys

`miestai[]`

@

Kalbos žymė, naudojama su *text* tipu.

Pavyzdys

`pavadinimas@lt`
`pavadinimas@en`

Pagal semantinę prasmę atitinka `rdfs:Property`, `r2rml:PredicateObjectMap`.

Taip pat žiūrėkite:

property

2.2.2 Metaduomenys

Kaip ir minėta aukščiau, kiekvienos metaduomenų eilutės prasmė priklauso nuo *Dimensijos*. Todėl, toliau dokumentacijoje, kalbant apie tam tikros dimensijos stulpelį, stulpelis bus įvardinamas pridodant dimensijos pavadinimą, pavyzdžiui *model.ref*, kas reikštų, kad kalbama apie *ref* stulpelį, *model* dimensijoje.

id

Eilutės identifikatorius

Unikalus elemento numeris, gali būti sveikas, monotoniškai didėjantis skaičius arba **UUID**. Svarbu užtikrinti, kad visi elementai turėtų unikalų id.

Šis stulpelis pildomas automatinėmis priemonėmis, siekiant identifikuoti konkrečias metaduomenų eilutes, kad būtų galima atpažinti metaduomenis, kurie jau buvo pateikti ir po to atnaujinti.

Šio stulpelio pildyti nereikia.

type**Tipas**

Prasmė priklauso nuo dimensijos.

Jei nenurodytas nei vienas *dimensijos stulpelis*, tuomet šiame stulpelyje nurodoma *papildoma dimensija*.

Taip pat žiūrėkite:

Duomenų tipai

ref**Ryšys**

Prasmė priklauso nuo dimensijos.

Taip pat žiūrėkite:

Ryšiai tarp modelių

Matavimo vienetai

enum

source**Šaltinis**

Duomenų šaltinio struktūros elementai.

Taip pat žiūrėkite:

Duomenų šaltiniai

prepare**Formulė**

Formulė skirta duomenų atrankai, nuasmeninimui, transformavimui, tikrinimui ir pan.

Taip pat žiūrėkite:

Formulės

level**Brandos lygis**

Duomenų brandos lygis, atitinka 5 Star Data.

Taip pat žiūrėkite:

Brandos lygiai

access**Prieiga**

Duomenų prieigos lygis.

Taip pat žiūrėkite:

Prieigos lygiai

uri

Žodyno atitikmuo

Sąsaja su išoriniu žodynu.

Taip pat žiūrėkite:

Išoriniai žodynai

title

Pavadinimas

Elemento pavadinimas.

description

Aprašymas

Elemento aprašymas. Galima naudoti [Markdown](#) sintaksę.

Visi stulpeliai lentelėje yra neprivalomi. Stulpelių tvarka taip pat nėra svarbi. Pavyzdžiui jei reikia apsašyti tik globalių modelių struktūrą, nebūtina įtraukti *dataset*, *resource* ir *base* stulpelių. Jei norima apsašyti tik prefiksus naudojamus *uri* lauke, užtenka turėti tik prefiksų aprašymui reikalingus stulpelius.

Įrankiai skaitantys *DSA*, stulpelius, kurių nėra lentelėje turi interpretuoti juos kaip tuščius. Taip pat įrankiai neturėtų tikėtis, kad stulpeliai bus išdėstyti būtent tokia tvarka. Nors įrankių atžvilgiu stulpelių tvarka nėra svarbi, tačiau rekomenduotina išlaikyti vienodą stulpelių tvarką, tam kad lentelės būtų lengviau skaityti.

2.3 Dimensijos

Dimensijos leidžia vienoje lentelėje sutalpinti kelias skirtingas lenteles turinčias bendrą sąsąjį.

DSA lentelėje turime tokius dimensijų stulpelius:

- *dataset*
- *resource*
- *model*
- *property*

dataset	resource	model	property	title
datasets/gov/rc/ar/ws				Duomenų rinkinys
db				Duomenų teikimo paslauga
Gyvenvietė				Esybė
pavadinimas				Savybė

Pavyzdyje aukščiau turime tris lenteles, turinčias vieną bendrą stulpelį *title*.

Daugiamatė lentelė pateikta viršuje, atitiktą tokią vienamą lentelę:

type	name	title
dataset	datasets/gov/rc/ar/ws	Duomenų rinkinys
resource	db	Duomenų teikimo paslauga
model	Gyvenvietė	Esybė
property	pavadinimas	Savybė

Kadangi DSA lentelė yra daugiamatė, nurodant stulpelį, jei kalbama apie konkrečios dimensijos stulpelį, reikia nurodyti ir dimensiją, pavyzdžiui `dataset.title` nurodo būtent apie dataset dimensijos title stulpelį.

2.3.1 dataset

Duomenų rinkinys struktūros apraše nurodomas tam, kad būtų galimybė susieti duomenų struktūros elementus su duomenų rinkiniais registruotais duomenų kataloge. Toks susiejimas atliekamas naudojant duomenų rinkinio kodinį pavadinimą.

Brandos lygis

L203: Nestandartiniai kodiniai pavadinimai

Duomenų rinkinio ar duomenų erdvės kodinis pavadinimas neatitinka reikalavimų ke-
liamų kodiniams pavadinimams.

Pastaba: Nurodytas duomenų rinkinio ar vardų erdvės kodinis pavadinimas turi būti unikalus tarp visų duomenų struktūros aprašų.

Taip pat žiūrėkite:

Vardų erdvės

Kodiniai pavadinimai

dataset.id

Duomenų rinkinio arba duomenų erdvės identifikatorius.

dataset.type

Jei nenurodyta, pagal nutylėjimą naudojama **dataset** reikšmė, kuri nurodo duomenų rinkinio kodinį pavadinimą nurodyta *duomenų kataloge*.

Galimos reikšmės:

ns

Vardų erdvė.

dataset

Duomenų rinkinys.

Pavyzdys

dataset	resource	model	property	type	title
datasets/gov/rc				ns	Registru centras
datasets/gov/rc/ar				ns	Adresu registras
datasets/gov/rc/ar/ws					Duomenų teikimo paslauga

---

dataset.ref

Duomenų rinkinio identifikatorius duomenų kataloge. Alternatyviai, galima naudoti *dataset.source*.

Nenaudojamas jei *dataset.type* yra ns.

dataset.source

Nuoroda į duomenų rinkinio puslapį duomenų kataloge.

Nenaudojama, jei *dataset.type* yra ns.

dataset.prepare

Nenaudojama.

dataset.level

Nenaudojamas.

Duomenų rinkinio brandos lygis yra išskaičiuojamas iš *model.level* ir *property.level*.

dataset.access

Prieigos lygis, naudojamas pagal nutylėjimą viesiems šios vardų erdvės elementams.

dataset.title

Duomenų rinkinio ar vardų erdvės pavadinimas.

dataset.description

Duomenų rinkinio ar vardų erdvės aprašymas.

2.3.2 resource

Fizinis duomenų šaltinis, kuriame saugomi duomenys.

Kiekvienam duomenų šaltiniui suteikiamas kodinis pavadinimas, kuris nėra naudojamas formuojant API URI, tačiau naudojamas identifikuojant patį duomenų šaltinį.

Nurodytas duomenų šaltinio kodinis pavadinimas turi būti unikalus duomenų rinkinio kontekste.

Taip pat žiūrėkite:

Duomenų šaltiniai

resource.id

Duomenų šaltinio unikalus identifikatorius UUID formatu.

resource.type

Duomenų šaltinio tipas. Galimos reikšmės:

sql	Reliacinės duomenų bazės
csv	CSV lentelės
json	JSON resursai
xml	XML resursai

resource.ref

Identifikatorius, naudojamas konfigūracijoje, kurioje pateikiamas pilnas resurso adresas ir kiti parametrai, tokie kaip slaptažodžiai ar prisijungimo vardai.

Alternatyviai resurso pilną adresą galima nurodyti *resource.source* stulpelyje.

resource.source

Pilnas resurso adresas URI formatu.

Įspėjimas: Jei duomenų šaltinis reikalauja naudotojo vardo ir slaptažodžio, rekomenduojama nerodyti URI struktūros apraše, vietoj to prisijungimo duomenis prie šaltinio pateikti atskirame konfigūraciniame faile, naudojant *resource.ref* stulpelį.

dialect [+ **driver**] :// [**user** : **password** @] **host** [: **port**] / **path** [? **params**]

dialect

Duomenų šaltinio dialektas arba protokolas, kuriuo teikiami duomenys, galimi variantai:

postgresql	PostgreSQL duomenų bazė.
mysql	MySQL duomenų bazė.
mariadb	MariaDB duomenų bazė.
sqlite	SQLite duomenų bazė.
oracle	Oracle duomenų bazė.
mssql	Microsoft SQL Server duomenų bazė.
http, https	Duomenų failas publikuojamas HTTP protokolu.

driver

Priklauso nuo **dialect** ir nuo naudojamo duomenų agento.

user

Duomenų šaltinio naudotojo vardas, jei duomenų šaltinis to reikalauja.

password

Duomenų šaltinio slaptažodis, jei duomenų šaltinis to reikalauja.

host

Duomenų šaltinio serverio adresas, jei duomenų šaltinis yra nuotoliniame serveryje.

port

Nuotolinio serverio prievado numeris.

path

Duomenų bazės pavadinimas arba kelias iki duomenų failo.

params

Papildomi parametrai, priklauso nuo naudojamo **driver**.

resource.level

Duomenų šaltinio *brandos lygis*, vertinant tik pagal formatą, nežiūrint į šaltinyje esančių duomenų turinį.

resource.access

Duomenų šaltinio *prieigos lygis*.

Pildyti neprivaloma, jei nurodytas, tada visoms žemesnio lygio dimensijoms, pagal nutylėjimą taikomas nurodytas šaltinio prieigos lygis.

resource.title

Duomenų šaltinio pavadinimas.

resource.description

Duomenų šaltinio aprašymas.

Funkcijos

resource.prepare.http(*method='GET', body=form*)

Papildomi parametrai, reikalingi konstruojant HTTP užklausas.

Argumentai

method (vardinis)

HTTP *methodas*.

body (vardinis)

HTTP užklausoje perduodamų duomenų formatas.

Galimi variantai:

json	Duomenys perduodami JSON formatu.
xml	Duomenys perduodami XML formatu.
from	Duomenys perduodami application/x-www-form-urlencoded arba multipart/form-data (jei formoje pateikiami failai) formatu.

Pavyzdys

resource	type	ref	source	prepare
resource1	json		https://example.com/	
	param	name1	NAME1	query("value1")
		name2	NAME2	query("value2")

Bus konstruojamas toks URI:

https://example.com/?NAME1=value1&NAME2=value2

2.3.3 base

Modelio bazė naudojama objekto identifikatoriams susieti, kai keli skirtingi duomenų modeliai aprašo tą pačią realaus pasaulio esybę.

base.ref

model.property reikšmė, kurios pagalba *model* objektai siejami su *base* objektais. Jei susiejimas pagal vieną *model.property* yra neįmanomas, galima nurodyti kelis *model.property* pavadinimus atskirtus kableliu.

Galima naudoti tik tuos *model.property*, kurie neturi nurodyto *property.type*, kas reiškia, kad toks pat laukas turi būti tiek *base*, tiek *model* laukų sąraše.

Tais atvejais, kai *base.ref* rodo į modelio lauką, kuris turi tipą, tada *base.level* negali būti didesnis nei 3, kadangi jei modelio laukas turi tipą, tai reiškia, kad jo duomenys nesutampa su bazės duomenimis ir todėl jungimas negali būti daromas.

base.level

Brandos lygis, nurodantis modelio susiejamumą su nurodytu baziniu modeliu. Plačiau žiūrėti *Ryšiai tarp modelių | Brandos lygis*.

Jei brandos lygis yra žemesnis nei 3, tada identifikatorių siejimas nėra atliekamas, tokiu būdu tiesiog nurodomas semantinis susiejimas metaduomenų, o ne duomenų lygmenyje.

base.access

Nenaudojamas.

Išoriniai identifikatoriai

Modelis ir jo bazė turi vienodus išorinius identifikatorius, nors vidiniai šaltinio identifikatoriai gali skirtis.

Siejant *model* ir *base* duomenis tarpusavyje, *model* lentelė įgauna lygiai tokius pačius unikalius identifikatorius, kurie yra *base* lentelėje. Tai reiškia, kad *model* lentelėje negali būti duomenų, kurių nėra *base* lentelėje.

Identifikatorių apjungimas atliekamas pagal *model.ref* ir *base.ref* pateiktus pirminius rak-tus, kurie turi sutapti.

Visi *base.ref* laukai turi būti aprašyti tiek *base*, tiek *model* modeliusoe.

Paveldimumas

model paveldi visus laukus iš *base*, įskaitant ir tuos, kurie nėra nurodyti prie *model* laukų sąrašo. Tai reiškia, kad galima skaityti ir rašyti duomenis į *base*, per *model*. Jei skaitomas ar rašomas laukas, kurio nėra *model* laukų sąraše, tada to lauko duomenys skaitomi iš arba rašomi į *base* modelį.

Skaitymas ir rašymas iš *base* įmanomas tik tuo atveju, jei tai palaiko duomenų šaltinis.

Duomenų lokalumas

Visi modelio laukai, kurie neturi *property.type*, fiziškai saugomi *base* modelio šaltinyje.

Jei *base* stulpelyje nurodoma / reikšmė, tai reiškia, kad *model* neturi bazės, arba modelio bazė yra panaikinama. / naudojamas tais atvejais, kai norima vieną ar kelis modelius prijungti prie vienos bazės, tačiau sekantys modeliai nebeturi priklausyti jokiai basei.

Persidengimas

Tais atvejais, kai *property* yra saugomas tiek *base*, tiek *model* lentelėse, norint gauti persidengiančios savybės duomenis iš *base*, reikia naudoti *_base.* prefiksą.

_base rodo į bazinį modelį.

Pavyzdžiai

Pavyzdys

dataset	base	model	property	type	ref	source
example						
		Location			id	
			id	integer		
			name@lt	text		
			population	integer		
	Location				name@lt	
	City				name@lt	CITY
			name@lt			NAME
			population			POPULATION
/						
		Village			name@lt	VILLAGE
			name@lt			VILLAGE
			population			POPULATION
			region	ref	Location	REGION
/						

Šiame pavyzdyje esminis skirtumas yra tas, kad nurodyta kaip daromas jungimas. City ir Village su Location jungiame per name@lt lauką.

2.3.4 model

Duomenų modelio *kodinis pavadinimas*. Užrašomas vienaskaitos forma iš didžiosios raidės, jei pavadinimas iš kelių žodžių, žodžiai atskiriami didžiąja raide.

Pavyzdžiai

Gyvenvieta
AdministracinisTipas

Modelis yra siejamas su realaus pasaulio esybėmis. Viena esybė gali turėti kelis skirtingus duomenų modelius, su skirtingomis savybėmis, tačiau skirtingi vienos esybės modeliai turi turėti vienodus identifikatorius.

Brandos lygis

L203: Nestandartiniai kodiniai pavadinimai

Modelio kodinis pavadinimas neatitinka reikalavimų keliamų kodiniams pavadinimams.

model.type

Pakeista 0.2 versijoje: Nuo 0.2 versijos nurodo modelio bazę.

Nurodo modelio bazę arba esybę, kurios pagalba skirtingiems modeliams suteikiami vienodi identifikatoriai.

Jei nurodyta modelio bazė, *model.ref* nurodytas pirminis raktas turi sutapti su bazinio modelio pirminiu raktu.

Taip pat turi sutapti ir modelio savybės su baziniu modeliu. Tačiau modelis gali turėti ir papildomų savybių, kurių nėra baziniame modelyje. Vienintelis privalomas reikalavimas yra pirminio rakto susiejimas, kad modelis ir bazinis modelis turėtų vienodus identifikatorius.

Brandos lygis

L103: Neįmanomas jungimas

Modelis yra susietas su bazinio registro esybe metaduomenų lygmeniu, tačiau nėra tokio identifikatoriaus kuris leistu susieti ir pačius duomenis.

L209: Nenurodyta modelio bazė

Modelis nėra susietas su baziniame registre apibrėžta esybe.

Pavyzdys

Duomenų modelis

Struktūros aprašas

dataset	model	property	type	ref
locn	Location			code
		code	integer	
		name@en	string	
ns1	Gyvenvieta		/locn/Location	code
		code	integer	
		name@lt	string	
ns2	Gyvenvieta		/locn/Location	code
		code	integer	
		name@lt	string	

Pavyzdyje turime tris modelius iš skirtingų duomenų rinkinių, ns1:Gyvenvieta ir ns2:Gyvenvieta nurodo locn:Location kaip šių modelių bazę, tai reiškia, kad visi trys modeliai realiame pasaulyje yra viena esybė, turinti vienodus identifikatorius skirtinguose modeliuose.

model.ref

Kableliu atskirtas sąrašas *model.property* duomenų laukų pavadinimų, kurie kartu unikalčiai identifikuoja vieną duomenų eilutę (pirminis lentelės raktas arba identifikatorius).

Jei nurodytas *model.type*, pirminis raktas būtinai turi sutapti su *model.type* pirminiu raktu.

Jei modelio objektą unikalčiai identifikuoja keli duomenų laukai, *model.ref* stulpelyje galima nurodyti kelis duomenų laukus atskirtus kableliu.

Brandos lygis

L003: Nėra identifikatoriaus

Nenurodytas objekto identifikatorius.

L104: Identifikatorius nėra unikalus

Nurodytas objekto identifikatorius nėra unikalus, turi pasikartojančių reikšmių.

L204: Nepatikimi identifikatoriai

Nurodytas objekto identifikatorius yra unikalus, tačiau nepatikimas, kadangi nurodytas duomenų laukas, kuris gali keistis, tarkime pavadinimas.

L301: Nėra globalaus objekto identifikatoriaus

Nurodytas objekto identifikatorius yra patikimas, tačiau nėra siejamas su globaliu objekto identifikatoriumi.

model.source

Modelio duomenų šaltinis, vieta ar pavadinimas fiziniame duomenų modelyje.

Kas įrašoma į šį stulpelį priklauso nuo duomenų šaltinio *resource.type*.

SQL atveju, tai bus lentelės pavadinimas, XML atveju - XPath išraiška, JSON atveju - JSONPath išraiška, skirtingi duomenų šaltiniai gali naudoti skirtingą sintaksę vietai (kur fiziškai saugomi duomenys) apibūdinti.

Jei duomenys publikuojami vidinėje saugykloje, *model.source* pildyti nereikia, kadangi vidinės saugyklos fizinio ir loginio modelio pavadinimai yra tokie patys.

Brandos lygis**L004: Duomenų nėra**

Nenurodytas modelio duomenų šaltinis *model.source* ir duomenys nėra publikuojami vidinėje saugykloje.

model.prepare

Formulė skirta duomenų filtravimui ir paruošimui, iš dalies priklauso nuo *resource.type*.

Taip pat žiūrėkite:

Formulės

Duomenų atranka

model.level

Modelio *brandos lygis*, nusakantis pačio modelio brandos lygį, pavyzdžiui ar nurodytas pirminis raktas, ar modelio pavadinimas atitinka kodiniams pavadinimams keliamus reikalavimus.

Taip pat žiūrėkite:

Brandos lygis

model.access

Modeliui priklausančių laukų *prieigos lygis*.

Modelio prieigos lygis yra išskaičiuojamas iš modeliui priskirtų duomenų laukų, imant didžiausią prieigos lygmenį nurodytą prie duomenų lauko. Pavyzdžiui, jei bent vienas duomenų laukas turi aukščiausią open prieigos lygmenį, tada ir viso modelio prieigos lygis tampa open.

Taip pat žiūrėkite:

Prieigos lygiai

model.uri

Sąsaja su [OWL](#), [RDFS](#) ontologijomis ar [SKOS](#) kontroliuojamais žodynais.

Jei nenurodyta, generuojamas pavadinimas pagal tokį šabloną:

`https://data.gov.lt/id/ dataset / model`

Pavyzdys

`https://data.gov.lt/id/datasets/gov/rc/ar/ws/Location`

Struktūros apraše galima nurodyti automatiškai generuojamus URI.

Pavyzdys

dataset	model	property	type	ref	uri
adresai					
			prefix	ar	https://data.gov.lt/id/adresai/
	Location			code	
		code	integer		ar:code
		name@en	string		ar:name
datasets/gov/ivpk/dp/api					
			prefix	ar	https://data.gov.lt/id/adresai/
	Gyvenviete			code	ar:Location
		code	integer		ar:code
		name@lt	string		ar:name

Šiame pavyzdyje ar:Location yra URI, kuris yra automatiškai generuojamas adresai duomenų rinkinyje.

Taip pat žiūrėkite:

Išoriniai žodynai

model.title

Trumpas modelio pavadinimas pirmas žodis iš didžiosios raidės, pavadinimo gale taško nereikia.

Pavadinime nereikia kartoti duomenų rinkinio pavadinimo. Modelio pavadinimas rašomas duomenų rinkinio kontekste.

model.description

Modelio aprašymas.

model.property

Modeliui priklausantis duomenų laukas.

Funkcijos

model.prepare.distinct()

Jei *model.ref* pirminis raktas nėra unikalus ir norma panaikinti besidubliuojančias reikšmes, galima nurodyti `distinct()` funkciją, kuri panaikins objektus su besidubliuojančiais pirminiais raktais.

Pavyzdys

Turint tokius duomenis duomenų šaltinyje:

CITY	COUNTRY
Vilnius	Lithuania
Kaunas	Lithuania

Ir struktūros aprašą, kuriame COUNTRY aprašytas, kaip atskiras modelis:

model	property	type	ref	source	prepare	level	access
Country			name@en	CITIES	distinct()	4	
	name@en	string		COUNTRY		4	open
City			name@en	CITIES		4	
	name@en	string		CITY		4	open
	country	ref	Country	COUNTRY		3	open

`distinct()` funkcija panaikina besidubliuojančius objektus ir grąžina tik vieną šalį.

2.3.5 property

Savybė yra duomenų laukas, modelio atributas.

property.source

Duomenų lauko pavadinimas šaltinyje. Prasmė priklauso nuo *resource.type*.

property.prepare

Formulė skirta duomenų tikrinimui ir transformavimui arba statinės reikšmės pateikimui.

property.type

Nurodomas loginis duomenų tipas. Dėl galimų tipų sąrašo žiūrėti *Duomenų tipai*.

Loginis duomenų tipas yra toks tipas, kurį tikėtės gauti publikuojant duomenis per API. Loginis tipas gali skirtis nuo duomenų šaltinio tipo.

Visi duomenų tipai gali turėti tokius parametrus:

- **required** - nurodo, kad šis duomenų laukas yra privalomas, tai reiškia, kad šio duomenų lauko reikšmė visada turi būti pateikta. Pagal nutylėjimą visi modelio duomenų laukai yra neprivalomi.

Kai kurie duomenų tipai, gali turėti konkrečiam duomenų tipui pateikiamus papildomus parametrus, tokie parametrai nurodomi skliausteliuose.

Duomenų tipų pavyzdžiai:

- **integer**
- **integer required**
- **geometry**
- **geometry(linestringm, 3345) required**

property.ref

Priklauso nuo **property.type**, nurodo matavimo vienetų, laiko ar vietos tikslumą, *klasifikatorių* arba *ryšį su kitais modeliais*. Ką tiksliai reiškia šis laukas, patikslinta skyrelyje *Duomenų tipai*.

property.level

Nurodo duomenų lauko brandos lygį. Žiūrėti *Brandos lygiai*.

property.access

Nurodo prieigos prie duomenų lygį. Žiūrėti skyrių *Prieigos lygiai*.

property.uri

Sąsaja su išoriniu žodynu. Žiūrėti *Išoriniai žodynai*.

property.title

Duomenų lauko pavadinimas. Šis pavadinimas yra skirtas skaityti žmonėms ir bus rodomas duomenų laukų sąrašuose ir antraštėse. Jei nenurodyta, bus naudojamas *property* kodinis pavadinimas.

property.description

Duomenų lauko aprašymas.

property.enum

Žiūrėti *enum*.

2.4 Papildomos dimensijos

2.4.1 prefix

Sąsają su išoriniais žodynais galima pateikti *model.uri* ir *property.uri* stulpeliuose. Tačiau prieš naudojant žodynus, pirmiausia reikia apsirašyti žodynų prefiksus. Žodynų prefiksai aprašomi taip:

prefix.ref

Prefikso pavadinimas.

Rekomenduojama naudoti [prefix.cc](#) paslaugą URI prefiksų pavadinimams.

prefix.uri

Išorinio žodyno URI.

prefix.title

Prefikso antraštė.

prefix.description

Prefikso aprašymas.

Rekomenduojama naudoti [LOV](#) prefiksus.

Aprašyti prefiksai gali būti naudojami *model.uri* ir *property.uri* stulpeliuose tokiu būdu: `prefix:name`.

Pavyzdys:

d	r	b	m	proper- ty	type	ref	uri
dataset1							
					pre- fix	spinta	https://github.com/atviriduomenys/spinta/issues/
						dsa	https://ivpk.github.io/dsa/
						dct	http://purl.org/dc/dcmitype/
dataset2							
					pre- fix	dcat	http://www.w3.org/ns/dcat#
						dct	http://purl.org/dc/terms/
						dcty- pe	http://purl.org/dc/dcmitype/
						foaf	http://xmlns.com/foaf/0.1/
						owl	http://www.w3.org/2002/07/owl#
						prov	http://www.w3.org/ns/prov#
						rdf	http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#
						rdfs	http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#
						sdo	http://schema.org/
						skos	http://www.w3.org/2004/02/skos/core#
						vcard	http://www.w3.org/2006/vcard/ns#
						xsd	http://www.w3.org/2001/XMLSchema#

Prefiksai turi būti apibrėžti duomenų rinkinio kontekste, kadangi skirtingi duomenų rinkiniai gali naudoti skirtingus prefiksus, tiems patiems URI. Pavyzdžiui abiejuose rinkinių pavyzdžiuose aukščiau, `dct` iš `dataset1` ir `dctype` iš `dataset2` rodo į tą patį URI.

2.4.2 enum

Tam tikri duomenų laukai turi fiksuotą reikšmių variantų aibę. Dažnai duomenų bazėse fiksuotos reikšmės saugomos skaitine forma ar kitais kodiniais pavadinimais. Tokias fiksuotas reikšmes duomenų struktūros apraše galima pateikti neužpildant hierarchinių stulpelių ir nurodant type reikšmę enum, pavyzdžiui:

id	d	r	b	m	property	type	ref	source	prepare	level	access	uri	title	description
1	datasets/example/places													
2		places				sql		sqlite://						
3				Place			id	PLACES						
4					id	integer		ID		3	open			
5					type	string		CODE		3	open			
6						enum		1	"city"				City	
7								2	"town"				Town	
8								3	"village"				Village	
9					name	string		NAME		3	open			

Šiame pavyzdyje Place.type laukas yra klasifikatorius, kurio reikšmės yra kodai 1, 2 ir 3, kurios duomenų struktūros apraše keičiamos į city, town ir village, papildomai title stulpelyje nurodant reikšmės pavadinimą.

Jei tas pats klasifikatorius gali būti naudojamas keliose skirtingose vietose, tada galima iškelti klasifikatorių ir suteikti jam pavadinimą, pavyzdžiui:

id	d	r	b	m	property	type	ref	source	prepare	level	access	uri	title	description
1	datasets/example/places													
2						enum	place	1	"city"				City	
3								2	"town"				Town	
4								3	"village"				Village	
5			places			sql		sqlite://PLACES						
6				Place			id	ID		3	open			
7					id	integer								
8					type	string	place	CODE		3	open			
9					name	string		NAME		3	open			

Šiuo atveju, klasifikatoriui buvo suteiktas pavadinimas `place` įrašytas `enum.ref` stulpelyje, 2-oje eilutėje. O `Place.type` laukui, `property.ref` stulpelyje nurodyta, kad šis laukas naudoja vardinį `place` klasifikatorių.

enum.ref

Pasirinkimų sąrašo pavadinimas.

enum.source

Pateikiama originali reikšmė, taip kaip ji saugoma duomenų šaltinyje. Pateiktos reikšmės turi būti unikalios ir negali kartotis.

Jei pageidaujama aprašyti tuščią šaltinio reikšmę, tada *property.prepare* celėje reikia nurodyti formulę, kuri tuščią reikšmę pakeičia, į kokią nors kitą. Formulės pavyzdys:

```
swap(' ', '_')
```

enum.prepare

Pateikiama reikšmė, tokia kuri bus naudojama atveriant duomenis. *model.prepare* filtruose taip pat bus naudojama būtent ši reikšmė.

`enum.prepare` reikšmės gali kartotis, tokiu būdu, kelios skirtingos `enum.source` reikšmės bus susietos su viena `enum.prepare` reikšme.

enum.access

Klasifikatoriams galima nurodyti skirtingas prieigos teises, tokiu atveju, naudotojas turintis `open` prieigą matys tik tuos duomenis, kurių klasifikatorių reikšmės turi `open` prieigos teises, visi kiti bus išfiltruoti.

enum.title

Fiksuotos reikšmės pavadinimas.

enum.description

Fiksuotos reikšmės aprašymas.

Pagal nutylėjimą, jei `property.prepare` yra tuščias ir `property` turi `enum` sąrašą, tada jei šaltinis turi neaprašytą reikšmę, turėtų būti fiksuojama klaida.

Jei yra poreikis fiksuoti tik tam tikras reikšmes, o visas kitas palikti tokias, kokios yra šaltinyje, tada `property.prepare` stulpelyje reikia įrašyti `self.choose(self)`.

2.4.3 param

Parametrai leidžia iškelti tam tikras duomenų paruošimo operacijas į parametrus kurie gali būti naudojami *Dimensijos*, kurioje apibrėžtas parametras kontekste. Parametrai gali gražinti *iteratorius*, kurių pagalba galima dinamiškai kartoti *resource* duomenų skaitymą, panaudojant aprašytus parametrus. Taip pat parametru pagalba galima sudaryti reikšmių sąrašus, kurių pagalba galima kartoti *resource* su kiekviena reikšme.

Parametrai dažniausiai naudojami žemesnio brandos lygio duomenų šaltiniams aprašyti, o taip pat API atvejais, kai duomenys atiduodami dinamiškai.

Parametrai aprašomi pasitelkiant papildomą *param* dimensiją.

d	r	m	property	type	ref	source	prepare
datasets/example/cities			places	csv		https://example.com/{ }.c	
			Country		id	countries	
			code	string		CODE	
			title	string		TITLE	
			City		country, title	cities/{code}	
				param	code	Country	read().code
			country	ref	Country	code	param()
			title	string		TITLE	

param.ref

Parametro *kodinis pavadinimas*.

param.prepare

Formulė, kuri grąžina sąrašą reikšmių aprašomam parametru.

param.source

Nurodoma parametro reikšmė šaltinyje, kuri yra pateikiama kaip pirmas *param.prepare* funkcijos argumentas.

Jei *param.prepare* nenurodyta jokia formulė, tada bus naudojam konstanta nurodyta *param.source* stulpelyje.

Pavyzdys

Jei *param.prepare* pateikta formulė `read()`, o *param.source* nurodyta `Country`, tai formulė bus iškviesta kaip `read("Country")`.

Jei parametro reikšmė yra *iteratorius*, tada *dimensija*, kurios kontekste yra aprašytas *parametras* yra kartojama tiek kartų, kiek reikšmių grąžina *iteratorius*.

Jei yra keli *param* grąžinantys *iteratorius*, tada iš visų *iteratorių* sudaroma Dekarto sandauga ir *resource* dimensija vykdoma su kiekviena sandaugos rezultato reikšme.

Jei sekančioje *DSA* eilutėje, einančioje po eilutės, kurioje aprašytas *param*, nenurodytas *type* ir neužpildytas joks kitas *dimensijos* stulpelis, tada parametras tampa *iteratoriumi*, kurio reikšmių sąrašą sudaro sekančiose eilutėse patektos *source* ir *prepare* reikšmės. Pavyzdžiui anksčiau pateiktą pavyzdį galima būtų perdaryti taip:

data-set	re-source	mo-del	pro-property	type	ref	source	prepare
datasets/example/cities							
	places			csv		https://example.com/{	
			Country		id	countries	
			code	string		CODE	
			title	string		TITLE	
			City		country, title	cities/{country}	
				pa-ram	country	lt	
						lv	
						ee	
			count-ry	ref	Country		pa-ram(country)
			title	string		TITLE	

Šiame pavyzdyje, parametras `country` grąžins tris šalies kodus: `lt`, `lv` ir `ee`, kurie bus panaudojami `cities/{country}` pavadinime, pakeičiant `{country}` dalį.

param reikšmės pasiekiamos naudojant pavadinimą įrašytą *param.ref* stulpelyje. Pavyzdžiui, jei *param.ref* stulpelyje įrašyta `x`, tada `x` parametro reikšmę galima gauti taip:

source

`{x}`.

prepare

`x` arba `param(x)`.

Funkcijos

Parametrų generavimui galima naudoti tokias formules:

`param.prepare.read(model)`

Sukuriama priklausomybė nuo kito modelio, skaitomi duomenys iš kito modelio ir su kiekvienu objektu, kreipiamasi į *resource.source*, panaudojant nuskaitytą objektą kaip parametą formuojant šaltinio užklausą.

`param.prepare.range(stop)`

Sveikų skaičių generavimas nuo 0 iki stop, stop neįeina.

`param.prepare.range(start, stop)`

Sveikų skaičių generavimas nuo start iki stop, stop neįeina.

`param.prepare.query(name, value)`

Parametras pateikia URI query dalies parametą.

Jei *resource.source* jau turi query parametrus, jei bus papildyti.

Argumentai

name

Nurodo URI query parametro pavadinimą, nurodomas *param.source* stulpelyje.

value

URI query paramtro reikšmė.

Pavyzdys

resource	type	ref	source	prepare
resource1	json		https://example.com/	
	param	name1	NAME1	query("value1")
		name2	NAME2	query("value2")

Bus konstruojamas toks URI:

```
https://example.com/?NAME1=value1&NAME2=value2
```

`param.prepare.header(name, value)`

Parametras pateikiamas, kaip HTTP antraštė.

Argumentai

name

Nurodo HTTP antraštės pavadinimą, nurodomas *param.source* stulpelyje.

value

HTTP antraštės reikšmė.

Pavyzdys

resource	type	ref	source	prepare
resource1	json		https://example.com/	
	param	name1	X-Name1	header("value1")
		name2	X-Name2	header("value2")

Bus konstruojama tokia HTTP užklausa:

```
GET / HTTP/1.1
X-Name1: value1
X-Name2: value2
```

`param.prepare.body(name, value, parent, type)`

Generuoja XML, JSON ar kito formato dokumentą, kuris pateikiamas HTTP užklausoje metu.

Argumentai

name

JSONPath arba XPath išraiška, priklauso nuo `resource.prepare` nurodytos `resource.prepare.http()` body tipo.

Nurodoma `param.source` stulpelyje.

value

Reikšmė suteikiama name elementui http užklausoje struktūroje.

parent (neprivalomas)

Parametro pavadinimas, kurio pagrindu konstruojamas naujas dokumentas.

type (neprivalomas, vardinis)

Naudojamas konstruojant naują dokumentą, jei nurodytas, kiti argumentai turi būti nepateikti.

Pavyzdys (JSON)

resource	type	ref	source	prepare
resource1	json param	name1	https://example.com/ NAME1	http(body: json) body("value1")
		name2	NAME2	body("value2")
		name3	NESTED.NAME3	body("value3")
		name4	ARRAY[].NAME4	body("value4")
		name5	MATRIX[]	body()
			MATRIX[][]	body("value5")
			MATRIX[]	body()
			MATRIX[][]	body("value6")
			MATRIX[][]	body("value7")

```
{
  "NAME1": "value1",
  "NAME2": "value2",
  "NESTED": {
    "NAME3": "value3",
  },
  "ARRAY": [
    {"NAME4": "value4"}
  ],
  "MATRIX": [
    ["value5"],
    ["value6", "value7"]
  ]
}
```

Pavyzdys (XML)

resource	type	ref	source	prepare
resource1	json param	name1	https://example.com/ DATA/@NAME1	http(body: xml) body("value1")
		name2	DATA/NAME2	body("value2")
		name3	DATA/NESTED/NAME3	body("value3")
		name4	DATA/ARRAY/NAME4	body("value4")
		name5	DATA/ARRAY/NAME4	body("value5")

```
<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>
<DATA NAME1="value1">
  <NAME2>value2</NAME2>
  <NESTED>
    <NAME3>value3</NAME3>
  </NESTED>
  <ARRAY>
    <NAME4>value4</NAME4>
    <NAME4>value5</NAME4>
  </ARRAY>
</DATA>
```

Pavyzdys (maišytas)

resource	type	ref	source	prepare
resource1	json	name1	https://example.com/	http(body: xml)
			DATA/@NAME1	body("value1")
		name2	DATA/NAME2	body(name3)
		name3		body(type: json)
		name4	NAME4	body("value4", name3)
		name5	NAME5	body("value5", name3)

```
<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>
<DATA NAME1="value1">
  <NAME2><![CDATA[
    {
      "NAME4": "value4",
      "NAME5": "value5"
    }
  ]]></NAME2>
</DATA>
```

Jei užpildytas *param.source* stulpelis, tada *param.prepare* stulpelyje galima naudoti filtrą nurodyto *param.source* modelio duomenims filtruoti, o naudojant parametrus galima nurodyti ir modelio laukų pavadinimus, pavyzdžiui:

source

{x.field}.

prepare

x.field arba param(x).field.

2.4.4 switch

Tam tikrais atvejais duomenis tenka normalizuoti parenkant tam tikrą reikšmę jei tenkinama nurodyta sąlyga. Tokias situacijas galima aprašyti pasitelkiant *switch* dimensiją.

switch.source

Reikšmė, kuri bus atveriamą.

switch.prepare

Sąlyga, naudojant einamojo modelio laukus. Jei sąlyga tenkinama, tada laukui priskiriama *switch.source* reikšmė. Jei sąlyga netenkinama, tada bandoma tikrinti sekančią sąlygą. Parenkama ta reikšmė, kurios pirmoji sąlyga tenkinama.

Jei *switch.prepare* yra tuščias, tada sąlyga visada teigiama ir visada grąžinama *switch.source* reikšmė.

2.4.5 comment

Dirbant su *DSA* yra galimybė komentuoti eilutes, naudojant papildomą *comment* dimensiją, kurią galima naudoti bet kurios kitos dimensijos kontekste.

comment.id

Komentaro numeris.

comment.ref

Komentuojamo vieno ar kelių kableliu atskirtų *property* pavadinimai. Galima nurodyti ne tik stulpelio pavadinimą, bet ir dimensiją.

comment.source

Komentaro autorius.

comment.prepare

Keitimo pasiūlymas, naudojant `create()`, `update` ir `delete()` funkcijas. Pavyzdžiui:

```
update(property: "pavadinimas@lt", type: "text")
```

Šiuo atveju nurodoma, kad siūloma keisti *property* pavadinimą į *pavadinimas@lt*, o *type* į *text*.

comment.level

Nurodoma, kad patenkinus keitimo siūlymą, kuris nurodytas *comment.prepare* stulpelyje, komentuojamai eilutei gali būti suteiktas nurodytas brandos lygis.

comment.access

Nurodoma, ar komentaras gali būti publikuojamas viešai.

private

Komentaras negali būti publikuojamas viešai. Šis prieigos lygis naudojamas pagal nutylėjimą.

open

Komentaras gali būti publikuojamas viešai.

comment.uri

Viena ar kelios kableliu atskirtos šaltinio nuorodos, kurios pateikia daugiau informacijos apie tai, kas komentuojama. Taip pat gali būti nurodytas kito komentaro *comment.id*, nurodant, kad tai yra atsakymas į ankstesnį komentarą.

URI pateikiami sutrumpinta forma, naudojant prefiksus. Žiūrėti skrių *Išoriniai žodynai*.

comment.title

Komentaro data, ISO 8601 formatu.

comment.description

Komentaro tekstas.

Pavyzdys

d	r	b	m	property	type	ref	prepare	level	access	uri
example										
					prefix	spin-ta				https://github.com/atviriduomenys
						dsa				https://ivpk.github.io/dsa/
			Imone					2		
					comment	base	update(base: "/jar/JuridinisAsmuo", ref: "id")	4	open	spinta:205, manifest:1290
					comment	ref	update(ref: "id")	4	open	vado-
				id	integer			4	open	vas:dsa/dimensijos.html#model.re
				pavadinimas	string			2	open	
					comment	ref	update(property: "pavadinimas@lt", type: "text")	4	open	spinta:204

2.4.6 lang

Nebepalaikoma nuo 0.2 versijos.

title ir *description* stulpeliuose tekstas rašomas lietuvių kalba, tačiau galima pateikti tekstą ir kita kalba, panaudojus papildomą *lang* dimensiją, kurią reikia naudoti prieš eilutę, kuriai pateikiamas tekstas kita kalba.

lang.ref

ISO 639-1 dviejų simbolių kalbos kodas.

lang.title

Pavadinimas *lang.ref* stulpelyje nurodyta kalba.

lang.description

Aprašymas *lang.ref* stulpelyje nurodyta kalba.

2.4.7 migrate

Nebepalaikoma nuo 0.2 versijos.

Laikui einant, pirminių duomenų šaltinių arba jau atvertų duomenų struktūra keičiasi, papildoma naujais *modeliais* ar *savybėmis*, keliant duomenų brandos lygį seni duomenys keičiami naujais, aukštesnio brandos lygio duomenimis.

Visi šie struktūros ar pačių duomenų pasikeitimai fiksuojami papildomos *migrate* dimensijos pagalba, kuri gali būti naudojama, bet kurios kitos dimensijos kontekste.

Pastaba: Migracijos naudojamos tik tuo atveju, kai keičiasi duomenų struktūra arba patys duomenys. Jei keičiasi tik metaduomenys, tai migracijų sąrašė neatsispindi.

id	d	r	b	m	pro- per- ty	type	ref	prepare	le- vel	title	description
1						migra te				2021-12- 21 16:29	Pirmoji migracija.
2						migra te	1			2021-12- 21 16:33	Antroji migracija.
3						migra te	2			2022-06- 21 16:41	Trečioji migracija.
datasets/example/migrate											
Country						id					
						id	inte- ger	4			
						code	string	3			
						migra te	1	cre- ate(level: 2			
						migra te	3	upda- te(level: 3)			
						na- me	string				
						migra te	2	create()			

Pavyzdyje aukščiau matome, kad šis duomenų struktūros aprašas turi tris migracijas:

1. Pirmosios migracijos metu sukuriamas pradinis duomenų struktūros variantas. Pirmoji migracija nežymima prie modelių ir duomenų laukų, nebent daromas keitimas, tuomet

įtraukiam ir pirmoji migracija, kad būtų matoma, kas keitėsi. Būtent toks atvejis parodytas prie `Country.code` lauko, kuri trečiojo migracijoje keičiamas brandos lygis.

2. Antrosios migracijos metu buvo įtrauktas naujas duomenų laukas `Country.name`.
3. Trečiosios migracijos metu, buvo keičiami `Country.code` lauko duomenys, pakeitimo metu brandos lygis buvo pakeltas iki trečio. Atkreipkite dėmesį, kad metaduomenų pasikeitimas, kaip šiuo atveju, žymimas migracijose tik tuo atveju, jei tai yra susiję su pačių duomenų pasikeitimu.

Jei brandos lygis būtų pakeistas, nekeičiant pačių duomenų, tuomet tokio pakeitimo nereiktų įtraukti į migracijų sąrašą.

Kadangi trečiojoje migracijoje buvo atliktas su ankstesne versija nesuderinamas pakeitimas, tai šios migracijos data yra 6 mėnesiai ateityje, kadangi nesuderinamos migracijos pirmiausia paskelbiamos, o įgyvendinamos tik praėjus 6 mėnesiams nuo paskelbimo.

migrate.id

Migracijos numeris (UUID). Kiekvienos migracijos metu gali būti atliekama eilė operacijų, visos operacijos fiksuojamos naudojant migracijos numerį.

Visų migracijų sąrašas pateikiamas, kai *migrate* nepriklauso jokiam dimensijos kontekstui.

migrate.ref

Ankstesnės migracijos numeris, pateiktas *migrate.id* stulpelyje, arba tuščia, jei prieš tai jokių kitų migracijų nebuvo.

Naudojamas jei *migrate* nepatenka į jokios dimensijos kontekstą.

Jei *migrate* aprašomas dimensijos kontekste, tada šis stulpelis nenaudojamas.

migrate.prepare

Migracijos operacija. Galimos tokios operacijos:

migrate.create()

Priklausomai nuo dimensijos konteksto, prideda naują modelį, arba savybę.

Funkcijai galima perduoti `ref` ir kitus vardinius argumentus, kurie atitinka *DSA* lentelės metaduomenų stulpelių pavadinimus.

migrate.update()

Taikomas tik duomenų laukams ir nurodo, kad buvo pakeistos esamų duomenų reikšmės, keičiant reikšmių dimensiją, matavimo vienetus, formatą ir kita.

Funkcijai galima perduoti `ref` ir kitus vardinius argumentus, kurie atitinka *DSA* lentelės metaduomenų stulpelių pavadinimus.

Perduodami tik tie vardiniai argumentai, kuriuos atitinkantys metaduomenys keičiasi.

migrate.delete()

Priklausomai nuo dimensijos konteksto, šalina modelį ar savybę.

Pašalinto modelio ar savybės *type* keičiamas į `absent` reikšmę.

migrate.filter(*where*)

Naudojamas *property* kontekste, kai vykdoma duomenų migracija. Nurodo, kad migracija taikoma tik *where* sąlygą tenkinantiems duomenims.

Be šių pagrindinių migracijos operacijų, galima naudoti kitas duomenų transformavimo operacijas, kurios vykdomos su kiekviena duomenų eilute ir atlikus pateiktas transformacijos funkcijas, pakeista reikšmė išsaugoma.

`migrate.title`

Migracijos įvykdymo data ir laikas. Migracijos laikas ir data gali būti ir ateityje, tuo atveju, jei daromas nesuderinamas keitimas.

Naudojamas tik tada, kai *migrate* nepatenka į jokios dimensijos kontekstą.

`migrate.description`

Migracijos atliekamo pakeitimo trumpas aprašymas.

2.5 Duomenų tipai

`type.absent`

Nebepalaikoma nuo 0.2 versijos: Šis tipas buvo naudojamas migracijoms ir versijavimui, tačiau nuo 0.2 versijos, versijavimo struktūros aprašuose atsisakyta.

Žymi *savybę*, kuri buvo ištrinta ir nebenaudojama.

Taip pat žiūrėkite:

migrate

`type.boolean`

Loginė reikšmė, pateikiama skaitine forma:

0	Neigiama reikšmė (<i>false</i>).
1	Teigiama reikšmė (<i>true</i>).

Brandos lygis

L102: Nėra vientisumo

Duomenyse nėra vientisumo, kartais *true* pateikta kaip 1, kartais kaip taip, arba yes.

L202: Nestandartinis formatas

Visi duomenys pateikti vienoda, tačiau nestandartine forma. Tarkime duomenys pateikti *true*, *false* reikšmėmis, tačiau turētu būti 1, 0.

`type.integer`

Sveikas skaičius.

property.ref stulpelyje, nurodomi *Mataavimo vienetai*.

Brandos lygis

L102: Nėra vientisumo

Duomenys pateikti skirtingais vienetais, pavyzdžiui dalis duomenų pateikti metrais, dalis kilometrais ir dalis milimetrais.

L105: Vienetų konvertavimo paklaida

Amžius pateiktas atskirai, nurodant metus, mėnesius ir dienas. Šiuo atveju brandos lygis yra 1, kadangi neaišku, kiek yra dienų metuose ir mėnesiuose, kadangi skirtingi metai ir skirtingi mėnesiai turi skirtingą dienų skaičių. Tokiais atvejais duomenis reikia pateikti dienomis.

L202: Nestandartinis formatas

Duomenys pateikti išskaidant vieną reikšmę į kelias reikšmes, skirtingais vienetais. Duomenys turėtų būti pateikti mažiausiu detalumu, viename duomenų lauke. Pavyzdžiui atstumas pateiktas atskirais duomenų laukais, kur viename nurodomas atstumas kilometrais, kitame metrais, trečiame milimetrais. Šiuo atveju, duomenys turėtų būti pateikiami milimetrais.

L302: Nenurodyti matavimo vienetai

Duomenys yra kiekybiniai, tačiau *property.ref* stulpelyje nenurodyti vienetai.

type.number

Realusis skaičius, apvalinamas naudojant *slankiojo kablelio aritmetiką*.

property.ref stulpelyje, nurodomi *Matavimo vienetai*.

Sveikoji dalis atskiriama . simbolių.

type.binary

Dvejtainiai duomenys. Bendras baitų skaičius turi būti ne didesnis nei 1G.

Jei reikšmė yra didesnė nei 1G reikėtų naudoti *type.file*.

type.string

Simbolių eilutė. Neriboto dydžio, tačiau fiziškai simbolių eilutė turėtų būti ne didesnė, nei 1G.

Simbolių eilutė turėtų būti pateikta UTF-8 koduote.

Šiuo tipu žymimi duomenų laukai, kuriuose tekstas pateiktas ne žmonių kalba. Tai gali būti įvairūs kategoriniai duomenys, identifikatoriai ar kito pobūdžio simbolių eilutės, kurios nėra užrašytos natūraliąja žmonių kalba.

Jei *property* pavadinimas turi kalbos žymę @, tada string tipas tampa text tipo dalimi. Kablos kodas nurodomas naudojant ISO 639-1 kodų sąrašą.

Jei tekstas turi kalbos žymę, *property.ref* galima pateikti teksto formatą, naudojant vieną iš šių formatų:

html	tekstas pateiktas HTML formatu.
md	tekstas pateiktas Markdown formatu.
rst	tekstas pateiktas reStructuredText formatu.
tei	tekstas pateiktas TEI formatu.

Pavyzdys

d	r	b	m	property	type	ref
example						
Country						
				name@lt	string	
				description@lt	string	html
				description@en	string	html

Šiame pavyzdyje @lt nurodo, kad šalies pavadinimai ir aprašymai pateikti Lietuvių kalba, tačiau laukas description papildomai turi vertimą į anglų kalbą. Papildomai, šalies aprašymo teksto formatas yra [HTML](#) tipo.

Brandos lygis

L202: Nestandartinis formatas

Tekstas yra užrašytas natūralia žmonių kalba, tačiau neturi kalbos žymės.

L202: Nestandartinis formatas

Duomenys pateikti nestandartine koduote. Standartinė koduotė yra UTF-8.

L202: Nestandartinis formatas

Duomenys pateikti UTF-8 koduote, tačiau pats tekstas naudoja tam tikrą formavimo sintaksę, kuri nėra nurodyta *property.ref* stulpelyje.

type.text

Natūraliaja žmonių kalba užrašytas tekstas, susidedantis iš vieno ar kelių string tipo duomenų laukų, pateikiant atskirą duomenų lauką, kiekvienai kalbai.

Dažniausiai tiesiogiai text tipas nenaudojamas, kadangi jei string tipas turi kalbos žymę, tai duomenų laukas yra interpretuojamas kaip text tipo.

Pavyzdžiui jei *property* pavadinimas yra title@lt, tada title duomenų laukas yra text tipo.

Atskirai text tipo duomenų laukas gali būti nurodomas tais atvejais, kai reikia pateikti aprašymą ir [URI](#) pačiam text tipo laukui, o ne vienam iš vertimų.

Pavyzdys

data-set	model	property	type	ref	uri	title
example						
			pre-fix	rdfs	http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#	
	Country			name@lt		
		name	text		rdfs:label	Pavadinimas
		name@lt	string			

type.datetime

Data ir laikas atitinkantis [ISO 8601](#).

Mažiausia galima reikšmė: 0001-01-01T00:00:00.

Didžiausia galima reikšmė: 9999-12-31T23:59:59.999999.

Pagal [ISO 8601](#) standartą, data gali būti pateikta tokia forma:

```
YYYY-MM-DD[*HH[:MM[:SS[.fff[fff]]]]][+HH:MM[:SS[.ffffff]]]
```

Simbolis * reiškia, kad galima pateikti bet kokį vieną simbolį, dažniausiai naudojamas tarpo simbolis, arba raidė T.

property.ref stulpelyje, nurodomas [datos ir laiko tikslumas](#) sekundėmis. Tikslumą galima nurodyti laiko vienetais, pavyzdžiui Y, D, S, arba 5Y, 10D, 30S. Visi duomenys turi atitikti vienodą tikslumą, tikslumas negali varijuoti. Galimi vienetų variantai:

Reikšmė	Prasmė
Y	Metai
M	Mėnesiai
Q	Metų ketvirčiai
W	Savaitės
D	Dienos
H	Valandos
T	Minutės
S	Sekundės
L	Milisekundės
U	Mikrosekundės
N	Nanosekundės

Brandos lygis

L101: Neaiški struktūra

Data ir laikas pateikti laisvu tekstu, pavyzdžiui 2020 paskutinę pirmo mėnesio dieną.

L102: Nėra vientisumo

Data ir laikas pateikti naudojant skirtingus formatus, pavyzdžiui 2020-01-31, 01/31/2020, 31.1.20.

L202: Nestandartinis formatas

Duomenys pateikti nestandartiniu formatu, tačiau visi duomenys pateikti vienodu formatu. Pavyzdžiui visi duomenys pateikti 01/31/2020 formatu, tačiau datos turi būti pateiktos ISO 8601 formatu.

L210: Išskaidyta atskirais komponentais

Duomenys pateikti atskiruose laukuose, pavyzdžiui metai pateikti viename integer tipo lauke, o ketvirtis, kitame integer tipo lauke. Norint didesnio brandos lygio, duomenys turi būti viename date tipo lauke su *property.ref* = Q.

L303: Nenurodytas duomenų tikslumas

Nenurodytas *property.ref*, kuriame turėtu būti pateiktas duomenų tikslumas.

type.date

Tas pats kas datetime tik dienos tikslumu. Šio tipo reikšmės taip pat turi atitikti ISO 8601:

YYYY-MM-DD

property.ref stulpelyje nurodomas datos tikslumas:

Reikšmė	Prasmė
Y	Metai
M	Mėnesiai
Q	Metų ketvirčiai
W	Savaitės
D	Dienos

Jei duomenys pateikti žemesniu nei dienos tikslumu, tada datos reikšmės turi būti nurodytos YYYY-MM-DD formatu, pakeičiant MM ir arba DD~ į `01.

Pavyzdys

Turint tokį struktūros aprašą:

model	property	type	ref
Country	id	integer	id
	independence	date	Y

Nors independence duomenų lauko tikslumas yra metų, tačiau pateikiant duomenis būtina nurodyti mėnesį ir dieną taip pat:

```
{
  "id": 1,
  "independence": "1990-01-01",
}
```

Šiuo atveju, kadangi datos tikslumas yra metai, -01-01 dalis datoje neturi jokios reikšmės ir yra pateikiama tik tam, kad reikšmė atitiktų ISO 8601 reikalavimus.

type.time

Dienos laikas, be konkrečios datos. Šio tipo reikšmės, kaip ir kiti su laiku susiję tipai turi atitikti ISO 8601:

```
HH[:MM[:SS[.fff[fff]]]]][+HH:MM[:SS[.ffffff]]]
```

Jei norima nurodyti žemesnio nei sekundžių tikslumo laiką, tada vietoj minučių ir/ar sekundžių galima naudoti 00 ir [property.ref](#) stulpelyje nurodyti tikslumą:

Reikšmė	Prasmė
H	Valandos
T	Minutės
S	Sekundės
L	Milisekundės
U	Mikrosekundės
N	Nanosekundės

type.temporal

Nebepalaikoma nuo 0.2 versijos.

Apibrėžtis laike.

Šis tipas atitinka `datetime`, tačiau nurodo, kad visas model yra apibrėžtas laike, būtent pagal šią savybę. Tik viena model savybė gali turėti `temporal` tipą. Pagal šios savybės reikšmes apskaičiuojamas ir įvertinamas `dct:temporal`.

type.geometry

Erdviniai duomenys. Duomenys pateikiami `WKT` formatu, naudojant `EPSG` duomenų bazės parametrus, skirtingoms projekcijoms išreikšti.

[property.ref](#) stulpelyje nurodomas tikslumas metrais. Tikslumą galima pateikti naudojanti SI vienetus, pavyzdžiui m, km arba 10m, 100km.

`geometry` tipas gali turėti du argumentus `geometry(form, crs)`:

- `form` - geometrijos forma
- `crs` - koordinačių sistema

Pats tipas gali būti pateiktas vienu iš šių variantų:

- `geometry(form, crs)` - nurodant formą ir koordinačių sistemą
- `geometry(crs)` - nurodant tik koordinačių sistemą
- `geometry(form)` - nurodant tik formą
- `geometry` - be argumentų.

Geometrijos forma (form)

Galimi tokie geometrijos tipai:

- point - taškas.
- linestring - linija.
- polygon - daugiakampis (pradžios ir pabaigos taškai **turi** sutapti).
- multipoint - keli taškai.
- multilinestring - kelios linijos.
- multipolygon - keli daugiakampiai (kiekvieno daugiakampio pradžios ir pabaigos taškai **turi** sutapti).

Kiekviena iš formų gali turėti tokias galūnes nurodančias papildomą dimensiją:

- z - aukštis.
- m - pasirinktas matmuo (pavyzdžiui laikas, atstumas, storis ir pan.)
- zm - aukštis ir pasirinktas matmuo.

Jei geometrijos forma nenurodyta, tada duomenys gali būti bet kokios geometrinės formos. Jei forma nurodyta, tada visi duomenys turi būti tik tokios formos, kokia nurodyta.

Koordinatinių sistema (crs)

Antrasis geometry argumentas nurodomas pateikiant **SRID** numerį, kuris yra konkrečios koordinatinių sistemos identifikacinis numeris **EPSG** duomenų bazėje. Jei koordinatinių sistemos numeris nenurodytas, tuomet daroma prielaida, kad erdviniai duomenys atitinka 4326 (**WGS84_**) koordinatinių sistemą.

Svarbu, kad pateikiant duomenis, koordinatinių ašių eiliškumas atitiktų tokį eiliškumą, kuris nurodytas **EPSG** parametrų duomenų bazėje, konkrečiai koordinatinių sistemai, kuria pateikiami duomenys.

Svarbu, kad pateikiant duomenis, koordinatinių ašių eiliškumas atitiktų tokį eiliškumą, kuris nurodytas **EPSG** parametrų duomenų bazėje, konkrečiai koordinatinių sistemai, kuria pateikiami duomenys.

Pavyzdys

- a) pateikiant duomenis LKS 94 (SRID:3346) ir WGS84 (SRID:4326) koordinatinių sistemose į ADP Saugyklą turi būti laikomasi eiliškumo: pirmiausia pateikiama X (į šiaurę/platumos/latitude), o po to Y (į rytus/ilgumos/longitude) reikšmės;
- b) tačiau pateikiant duomenis WGS84/Pseudo-Merkator (SRID:3857) koordinatinių sistemoje jau atvirkščiai – pirmiausia pateikiama rytų ilgumos, o po to šiaurės platumos reikšmės.

Pilną **SRID** kodų sąrašą galite rasti epsg.io svetainėje. Keletas dažniau naudojamų **SRID** kodų:

SRID	CRS	Pavyzdys	ašys	orientacija
4326	WGS84	POINT(54.6981 25.2738)	lat, lon	north, east
3346	LKS94	POINT(6063156 582111)	north, east (x, y)	north, east
3857	WGS84 / Mercator	Pseudo-POINT(2813472 7303494)	lon, lat	east, north
4258	ETRS89	POINT(54.6981 25.2738)	lat, lon	north, east

Pastaba: Atkreipkite dėmesį, kad LKS94 koordinačių sistemoje geometrinės ašys neatitinka įprastinio ašių eiliškumo naudojamo GIS sistemose. LKS94 pirmas skaičius yra apytiksliai 6,000,000 metrų nuo pusiaujo į šiaurę, o antrasis skaičius apytiksliai 500,000 metrų į rytus, skaičiuojant nuo 24° rytų meridiano, atėmus 500km. Teikiant duomenis, taškai turėtų atrodyti taip: 6000000 500000, pirmas ilgesnis, antras trumpesnis.

Ašinio meridiano projekcija yra abscisių (x) ašis. Šios ašies teigiamoji kryptis nukreipta į šiaurę. Ordinačių (y) ašies teigiamoji kryptis nukreipta į rytus.

Išvyniojus cilindrą, gaunamos stačiakampės koordinatės su x šiaurinės abscisės pradžia pusiaujuje ir y rytinės ordinačių reikšmė 24° meridiane 500 000 metrų.

---<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.6D575923F94A>

Prieš publikuojant duomenis, galite patikrinti, ar koordinačių ašys pateikiamos teisinga tvarka, naudotami taško atvaizdavimo įrankį.

Pavyzdžiui, norint patikrinti Vilniaus Katedros varpinės bokšto taško koordinates, LKS94 (EPSG:3346) sistemoje, galite naršyklės adresu juostoje pateikti šį adresą:

https://get.data.gov.lt/_srid/3346/6061789/582964

Jei ašių eiliškumas teisingas, gausite tašką ten kur tikėjotės, jei ašys sukeistos vietomis, tada taškas žemėlapyje gali būti visai kitoje vietoje, nei tikėjotės.

Adreso formatas:

```
/_srid/{srid}/{ašis1}/{ašis2}
```

- {srid} - EPSG duomenų bazėje esančios koordinačių sistemos SRID kodas
- {ašis1} - pirmosios ašies reikšmė (kryptis priklauso nuo {srid})
- {ašis2} - antrosios ašies reikšmė (kryptis priklauso nuo {srid})

Pavyzdinės property.type reikšmės

- geometry - WGS84 projekcijos, bet kokio tipo geometriniai objektai.
- geometry(3346) - LKS94 projekcijos, bet kokio tipo geometriniai objektai.
- geometry(point) - WGS84 projekcijos, bet point tipo geometriniai objektai.

- `geometry(linestringm, 3345)` - LKS94 projekcijos, `linestringm` tipo geometriniai objektai su pasirinktu matmeniu, kaip trečia dimensija.

Pavyzdys (duomenys)

Vilniaus Katedros varpinės bokšto taškas, LKS94 (EPSG:3346) koordinatų sistemoje:

```
{
  "koordinates": "POINT (6061789 582964)"
}
```

Brandos lygis

L101: Neaiški struktūra

Pateiktas adresas, nenurodant adreso koordinatų.

L102: Nėra vientisumo

Nenurodyta koordinatų sistema ir duomenys pateikti skirtingomis koordinatėmis.

L102: Nėra vientisumo

Sumaišytos ašys, pavyzdžiui vieni duomenys pateikiami x, y, kiti y, x.

L102: Nėra vientisumo

Sumaišyti vienetai, pavyzdžiui vieni duomenys pateikti metrais, kiti laipsniais.

L201: Nestandartiniai duomenų tipai

Nenurodyta koordinatų sistema, tačiau visi duomenys pateikti naudojant vienodą koordinatų sistemą.

L210: Išskaidyta atskirais komponentais

Taško koordinatės pateiktos, kaip du atskiri duomenų laukai.

L303: Nenurodytas duomenų tikslumas

Nenurodytas *property.ref*, kuriame turėtų būti pateiktas duomenų tikslumas metrais.

type.spatial

Nebepalaikoma nuo 0.2 versijos.

Apibrėžtis erdvėje.

Šis tipas atitinka `geometry`, tačiau nurodo, kad visas modelis yra apibrėžtas erdvėje, būtent pagal šią savybę. Tik viena modelio savybė gali turėti `spatial` tipą. Pagal šios savybės reikšmės apskaičiuojamas ir įvertinamas `dct:spatial`.

type.money

Valiuta. Saugomas valiutos kiekis, nurodant tiek sumą, tiek valiutos kodą naudojant `ISO 4217` kodus.

Valiutos kodas nurodomas *property.ref* stulpelyje.

Pavyzdys:

d	r	b	m	property	type	ref	source
example							
				Product			PRODUCT
				price	money	EUR	PRICE

Jei valiutos suma ir pavadinimas saugomi atskirai, tuomet valiutą galima aprašyti taip:

d	r	b	m	property	type	ref	source	prepare
example								
				Product			PRODUCT	
				amount			PRICE	
				currency			CURRENCY_CODE	
				price	money			money(amount, currency)

Šio tipo duomenys pateikiami viena iš šių formų:

```
123
123.45
123 EUR
123.45 EUR
```

type.file

Šis duomenų tipas yra sudėtinis, susidedantis iš tokių duomenų:

id

Laukas, kuris unikaliai identifikuoja failą, šis laukas duomenų saugojimo metu pavirs failo identifikatoriumi, jam suteikiant unikalų UUID.

name

Failo pavadinimas.

type

Failo [media tipas](#).

size

Failo turinio dydis baitais.

content

Failo turinys.

Šiuos metaduomenis galima perduoti `file()` funkcijai, kaip vardinius argumentus.

Pavyzdys

d	r	b	m	property	type	source	prepare	access
datasets/example								
				Country				
				name	string	NAME		open
				flag_file_	string	FLAG_FILE		private
				flag_file_	binary	FLAG_FILE		private
				flag	file		file(name: flag_file_name, content: flag_file_data)	open

Šiame pavyzdyje, iš `flag_file_name` ir `flag_file_data` laukų padaromas vienas `flag` laukas, kuriame panaudojami duomenys iš dviejų laukų. Šiuo atveju, `flag_file_name` ir `flag_file_data` laukai tampa pertekliniais, todėl [access](#) stulpelyje jie pažymėti `private`.

Analogiškai, tokius pačius duomenis galima aprašyti ir nenaudojant formulių:

d	r	b	m	property	type	source	prepare	access
datasets/example								
				Country				
				name	string	NAME		open
				flag	file			open
				flag._name		FLAG_FILE_NAME		open
				flag._content		FLAG_FILE_DATA		open

type.image

Paveikslukas. `image` tipas turi tokias pačias savybes kaip `file` tipas.

type.ref

Ryšys su modeliu. Šis tipas naudojamas norint pažymėti, kad lauko reikšmė yra [property.ref](#) stulpelyje nurodyto modelio objektas.

Pagal nutylėjimą, jungimas su kito modelio objektais daromas per siejamo pirminį raktą ([model.ref](#)), tačiau yra galimybė nurodyti ir kitą, nebūtinai pirminį raktą.

Jei jungimas daromas, ne per pirminį raktą, tuomet, laukai per kuriuos daromas jungimas nurodomi [property.ref](#) stulpelyje laužtiniuose sklaustuose, pavyzdžiui:

```
Country[code]
```

Čia jungiama su Country modeliu, per Country modelio code duomenų lauką.

Jei laukas, per kurį daromas jungimas nenurodytas, pavyzdžiui:

```
Country
```

Tada, jungimas daromas per Country modelio pirminį raktą, kuris nurodytas *model.ref* stulpelyje.

Šio objekto reikšmės yra pateikiamos, kaip dalis objekto į kurį rodoma. Jei ref tipo lauko brandos lygis (*property.level*) yra 4 ar didesnis, tuomet šio duomenų tipo reikšmės atrodo taip:

```
{"_id": "69c98b0f-9e4e-424b-9575-9f601d79b68e"}
```

Jei brandos lygis (*property.level*) yra žemesnis nei 4, tada reikšmė atrodo taip:

```
{"id": "69c98b0f-9e4e-424b-9575-9f601d79b68e"}
```

Čia id yra *model.ref* arba *kitas laukas*, per kurį daromas jungimas. Jei nenurodytas nei *model.ref*, nei *kitas laukas*, tada jungimas daromas per *_id*, tačiau netikrinama ar toks *_id* egzistuoja jungiamame modelyje.

Taip pat žiūrėkite:

Ryšiai tarp modelių

type.backref

Atgalinis ryšys su modeliu.

Jei ryšys tarp dviejų modlių yra daug su vienu, tada property pavadinimas nurodomas su [ ] simboliu.

Pavyzdys

Koncepcinis modelis

Struktūros aprašas

model	property	type	ref
Country	id	integer	
	name@lt	string	
	cities[]	backref	City
City	id	integer	
	name@lt	string	
	country	ref	Country

Taip pat žiūrėkite:

Jungimas atgaliniu ryšiu

type.generic

Dinaminis ryšys su modeliu.

Šis tipas naudojamas tada, kai yra poreikis perteikti dinaminį ryšį, t. y. duomenys siejami ne tik pagal id, bet ir pagal modelio pavadinimą. Tokiu būdu, vieno modelio laukas gali būti siejamas su keliais modeliais.

Taip pat žiūrėkite:

Polimorfinis jungimas

Šis duomenų tipas yra sudėtinis, susidedantis iš tokių duomenų:

object_model

Pilnas modelio pavadinimas, su kuriuo yra siejamas objektas.

object_id

object_model modelio objekto id.

type.object

Kompozicinis tipas, apjuniantis kelias savybes į grupę, po vienu pavadinimu.

Šis tipas naudojamas apibrėžti sudėtiniams duomenims, kurie aprašyti naudojant kelis skirtingus tipus. Kompozicinio tipo atveju property stulpelyje komponuojami pavadinimai atskiriami taško simboliu.

Sudarant duomenų modelį, rekomenduojama laikytis plokščios struktūros ir komponavimą įgyvendinti siejant modelius per ref ar generic tipus.

type.array

Kompozicinis duomenų tipas, nurodo reikšmių masyvą.

Šis tipas naudojamas apibrėžti duomenų masyvams. Jei masyvo elementai turi vienodus tipus, tada elemento tipas pateikiamas property pavadinimo gale prirašant [] sufiksą, kuris nurodo, kad aprašomas ne pats masyvas, o masyvo elementas.

type.url

Unikali resurso vieta (URL) (angl. *Uniform Resource Locator*).

Šis tipas naudojamas pateikiant nuorodas į išorinius šaltinius.

https://en.wikipedia.org/wiki/Uniform_Resource_Locator

type.uri

Universalus resurso identifikatorius (URI) (angl. *Universal Resource Identifier*).

Šis tipas naudojamas tais atvejais, kai pateikiamas išorinio resurso identifikatorius, RDF duomenų modelyje tai yra subjekto identifikatorius.

https://en.wikipedia.org/wiki/Uniform_Resource_Identifier

2.6 Kodiniai pavadinimai

Kadangi *DSA* lentelė skirta naudoti tiek žmonėms tiek automatizuotoms priemonėms, tam tikros lentelės dalys privalo naudoti sutartinius kodinius pavadinimus. Kodiniams pavadinimams keliami griežtesni reikalavimai, kadangi šiuos pavadinimus interpretuos automatizuotos priemonės.

Visi *DSA* lentelės stulpelių pavadinimai turi būti užrašyti tiksliai taip, kaip nurodyta, kad kompiuterio programos galėtų juos atpažinti.

Kodiniai pavadinimai rašomi naudojant tik lotynišką raidą. Lietuviškų raidžių naudoti negalima, todėl geriausia pavadinimus užrašyti anglų kalba, arba pakeičiant lietuviškas raides į lotyniškos raidės analogą.

Deja, vis dar pasitaiko vietų, kuriose palaikoma tik lotyniška abėcėlė, todėl ir keliamas toks reikalavimas, siekiant užtikrinti maksimalų suderinamumą tarp skirtingų sistemų.

Pavadinimai turėtų būti rašomi laikantis tokio stiliaus:

2.6.1 Vardų erdvių

Pavyzdys: datasets/gov/abbr/short/word

Visos mažosios raidės, stengiantis naudoti vieno žodžio trumpus pavadinimus arba žodžio trumpinius. Kadangi vardų erdvė rašoma prie kiekvieno modelio pavadinimo, todėl reikia stengtis vardų erdvių ir duomenų rinkinių pavadinimus išlaikyti kiek įmanoma trumpesnius.

Vardų erdvės pavadinimai užrašomi daugiskaita ir turi prasidėti mažąja raide.

2.6.2 Modeliai

Pavyzdys: UpperCamelCase

Kiekvieno modelio pavadinimo pirma raidė didžioji, kitos mažosios. Pavadinimo žodžiai atskiriami juos užrašant iš didžiosios raidės. Tarp žodžių neturi būti nei tarpų, nei kitų skyrybos ženklų.

Modelio pavadinimas įprastai užrašomas veinaskaitos forma.

Modelio kodinius pavadinimus užrašome taip, kaip pavadintume vieną objektą, kuriam yra taikomas duomenų modelis. Tarkime jei aprašome pastatus, tai vienas pastatas būtų vadinamas vienaskaitos forma **Pastatas**. Tačiau, jei vienas objektas yra patatų grupė, kuriuos jungia bendra paskirtis, tada galima pavadinti **Pastatai** arba **PastatuKompleksas**.

Modelio pavadinimas turi atspindėti **duomenų subjekto** tipą. Duomenų subjektas yra dalykas turintis pavadinimą ar unikalų identifikatorių. Duomenų subjekto tipas yra subjektų grupė priklausančių tai pačiai kategorijai ar **klasei**.

Nekartojame vardų erdvės

Modelio pavadinime nekartojamos vardų erdvės, kurioje yra modelis.

Pavyzdys, kaip nereikėtų daryti: `example/planets/EarthPlanet`. Šioje vietoje nereikia kartoti `Planet`, kadangi tai atspindi vardų erdvės pavadinime `planets`.

2.6.3 Duomenų laukai

Pavyzdys: `snake_case`

Visi duomenų lauko žodžiai rašomi mažosiomis raidėmis, atskiriami pabraukimo ženklu `_`.

Duomenų lauko pavadinimas turi prasidėti mažąja raide.

Ryšiai tarp modelių

ref tipo laukai rašomi be `id` ar `_id` galūnės, kadangi jis yra perteklinis.

ref tipo laukai atspindi ne konkretų identifikatorių, o visą objektą. Konkretus identifikatorius yra rezervuotas pavadinimas ir duomenų struktūros apraše nenurodomas.

Pavyzdžiui vietoje `country_id`, kurio tipas yra *ref*, reikėtų rašyti `country`.

m	property	type	ref
Country	name@lt	text	
	country	ref	Country
City	name@lt	text	
	country	ref	Country

Tais atvejais, kai duomenys yra denormalizuoti, duomenų lauko pavadinimas užrašomas su tašku, nurodant duomenų lauką iš siejamo modelio. Plačiau apie tai *Denormalizuoti duomenys*.

Nekartojame modelio pavadinimo

Visi modelio duomenų laukai yra konkretaus modelio laukai, todėl nereikia kartoti duomenų laukuose modelio pavadinimo, pavyzdžiui vietoje tokių pavadinimų:

m	property
City	city_id
	city_name

Reikėtų rašyti taip:

m	property
City	id
	name

Jei kiti modeliai siejami su City, tada nurodant tarkim city_name iš kito modelio, reikėtų rašyti city.city_name. Todėl city.name yra aiškesnis pavadinimas, kuriame nesikartoja modelio pavadinimas.

Nekartojame duomenų tipo pavadinimo

Duomenų lauko pavadinime nereikia kartoti duomenų tipo pavadinimo.

Pavyzdžiui taip nereikėtų daryti:

m	property	type
City	founded_date	date

Reikėtų rašyti taip:

m	property	type
City	founded	date

Nėra prasmės kartoti duomenų tipo, lauko pavadinime.

2.7 Matavimo vienetai

2.7.1 Apibrėžtis laike

`date` ir `datetime` tipo duomenų laukams gali būti žymimas ir laiko duomenų tikslumas, pavyzdžiui:

d	r	b	m	property	type	ref	level
datasets/example							
				Matavimas		id	
				id	integer		4
				laikas	datetime	1S	4
				vieta	geometry(point, 4326)	1m	4

Šiuo atveju, nurodyta, kad laukas `laikas` yra 1 sekundės tikslumu, o `vieta` 1 metro tikslumu.

Žymint laiko tikslumą, galite naudoti tokius sutartinius simbolius (atkreipkite dėmesį, kad šie vienetai veikia tik su `date` ir `datetime` tipais):

Simbolis	Prasmė
Y	Metai
Q	Metų ketvirčiai
M	Mėnesiai
W	Savaitės
D	Dienos
H	Valandos
T	Minutės
S	Sekundės
L	Milisekundės
U	Mikrosekundės
N	Nanosekundės

2.7.2 Apibrėžtis erdvėje

`geometry` tipo duomenų laukams gali būti žymimas erdviųjų duomenų tikslumas, pavyzdžiui:

Simbolis	Prasmė
nm	Nanometrai (10^{-9} m)
mm	Milimetrai (10^{-3} m)
cm	Centimetrai (10^{-2} m)
m	Metrai
km	Kilometrai (10^3 m)

2.7.3 Kokybiniai duomenys

Kokybiniai duomenys skirstomi į dvi kategorijas:

- pavadinimai ir identifikatoriai
- kategoriniai duomenys

Pavadinimai ir identifikatoriai *property.ref* stulpelyje neturi jokio žymėjimo ir jiems suteikiamas 4 brandos lygis.

Kategoriniai duomenys žymimi naudojant papildomą enum dimensiją, kurioje išvardinamos visos galimos kategorinių duomenų reikšmės.

Jei kategoriniai duomenys yra palyginami, pavyzdžiui:

- puikiai
- gerai
- vidutiniškai
- blogai

Tada, tokiems duomenims, turi būti naudojamas `integer` tipas, kad nebūtų prarastos palyginamosios savybės.

Jei duomenys yra nepalyginami, pavyzdžiui:

- raudona
- geltona
- žalia
- mėlyna

tada nebūtina naudoti `integer` tipą.

2.7.4 Kiekybiniai duomenys

Matavimo vienetai naudojant *SI simbolius*, *išvestinius SI simbolius* ir *simbolius patvirtintus naudojimui su SI*, pateikiami *property.ref* stulpelyje.

Pateikus vienetus, laukui gali būti suteikiamas 4-as brandos lygis.

Pavyzdys:

d	r	b	m	property	type	ref	level
datasets/example							
			Matavimas			id	
				id	integer		4
				temperatura	number	°C	4
				svorlis	number	kg	4
				plotas	number	m ²	4
				turis	number	m ³	4
				greitis	number	km/h	4

Vienetai užrašomi naudojant matematinę notaciją, kurioje galima naudoti skaičius, daugybos ir dalybos simbolius, kėlimą laipsniu ir atskirų vienetų sudėtį:

Žymėjimas	Reikšmė
. . *	Daugyba
/	Dalyba
(tarpas)	Sudėtis
^(+)(skaičius) arba + - 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	Kėlimas laipsniu

Pavyzdžiai:

m
 1m
 10m
 m²
 m²
 km¹⁰
 kg·m²·s⁻³·A⁻¹
 kg*m²*s⁻³*A⁻¹
 8kg·m²·s⁻³·A⁻¹
 mg/l
 g/m²
 mg/m³
 mm
 U/m²
 U/m³
 %
 ha
 min
 h
 bar

U
 10^6s
 10^6s
 μ/m^3
yr
3mo
yr 2mo 4wk
 $^{\circ}\text{C}$
 $^{\circ}$

Prefiksai

Kiekybiniai matavimo vienetai gali turėti tokius prefiksus:

Žymėjimas	10^n	Priešdėlis
Y	10^{24}	yotta
Z	10^{21}	zetta
E	10^{18}	exa
P	10^{15}	peta
T	10^{12}	tera
G	10^9	giga
M	10^6	mega
k	10^3	kilo
h	10^2	hecto
da	10^1	deca
d	10^{-1}	deci
c	10^{-2}	centi
m	10^{-3}	milli
μ	10^{-6}	micro
n	10^{-9}	nano
p	10^{-12}	pico
f	10^{-15}	femto
a	10^{-18}	atto
z	10^{-21}	zepto
y	10^{-24}	yocto

Vienetai

Specialiejie vienetai

Žymėjimas	Pavadinimas
U	vienetai (keikis vienetais)
%	procentai

Laiko vienetai

Naudojami tik tais atvejais, kai matuojamas laiko kiekis, o ne data ir laikas. Datos ir laiko (date ir datetime tipai) tikslumui žymėti, naudojamos kitos žymės.

Žymėjimas	Pavadinimas
s	sekundė
min	minutė
h	valanda
d	diena (24 valandos)
wk	savaitė (7 dienos)
mo	mėnuo (28-31 diena arba 4 savaitės)
yr	metai (354.37 dienos arba 12 mėnesių)

SI Baziniai vienetai

Žymėjimas	Pavadinimas
m	metre
g	gram
s	second
A	ampere
K	kelvin
mol	mole
cd	candela

SI Išvestiniai vienetai

Žymėjimas	Pavadinimas
Hz	hertz
rad	radian
sr	steradian
N	newton
Pa	pascal
J	joule
W	watt
C	coulomb
V	volt
F	farad
Ω	ohm
S	siemens
Wb	weber
T	tesla
H	henry
°C	degree Celsius
lm	lumen
lx	lux
Bq	becquerel
Gy	gray
Sv	sievert
kat	katal

Kiti vienetai

Žymėjimas	Pavadinimas
au	astronomical unit
°	degree
'	arcminute
"	arcsecond
ha	hectare
l	litre
L	litre
t	tonne
Da	dalton
eV	electronvolt
Np	neper
B	bel
dB	decibel
Gal	gal (acceleration)
u	unified atomic mass unit
var	volt-ampere reactive
pc	parsec
c ₀ arba c ₀	natural unit of speed
h	natural unit of action

continues on next page

Table 1 – tęsinys iš praeito puslapio

Žymėjimas	Pavadinimas
m_e arba m_e	natural unit of mass
e	atomic unit of charge
a_0 arba a_0	atomic unit of length
E_h	atomic unit of energy
M	nautical mile
kn	knot
$\text{\AA}$	ångström
a	are
b	barn
bar	bar
atm	standard atmosphere
Ci	curie
R	roentgen
rem	rem
erg	erg
dyn	dyne
P	poise
st	stokes
Mx	maxwell
G	gauss
Oe	ørsted
sb	stilb
ph	phot
$Torr$	torr
kgf	kilogram-force
cal	calorie
μ	micron
xu	x-unit
γ	gamma (mass, magnetic flux density)
λ	lambda
Jy	jansky
$mmHg$	millimetre of mercury

2.8 Ryšiai tarp modelių

Pateikiant metaduomenis apie ryšius tarp modelių, duomenų *brandos lygis* pakeliamas iki ketvirto lygio.

Ryšiai tarp modelių aprašomi tais atvejais, kai vienoje duomenų lentelėje naudojami identifikatoriai iš kitos lentelės.

2.8.1 Jungimas per pirminį raktą

Pavyzdžiui, jei turime tokias dvi duomenų lenteles:

Country		
id	name	code
1	Lietuva	lt
2	Latvija	lv

City		
id	name	country
1	Vilnius	lt
2	Kaunas	lt
3	Ryga	lv

Šiuo atveju, jei norime parengti aukščiau pateiktų duomenų struktūros aprašą, jis atrodytų taip:

id	d	r	b	m	property	type	ref	level
1	datasets/gov/example/countries							
2				Country			code	4
3					id	integer		4
4					name	string		4
5					code	string		4
6				City			id	4
7					id	integer		4
8					name	string		4
9					country	ref	Country	4

Šiame duomenų struktūros apraše, 9-oje eilutėje country stulpelio tipas yra ref, tai reiškia, kad šis stulpelis yra kito modelio išorinis raktas. `property.ref` stulpelyje nurodyta kurio modelio išorinis raktas šis stulpelis yra. Šiuo atveju, tai yra Country modelis, kuris apibrėžtas 2-oje eilutėje.

Pagal nutylėjimą, ryšys su kitu modeliu nustatomas naudojant kitos lentelės pirminį raktą nurodytą `model.ref` stulpelyje. Šiuo atveju, City .country yra jungiamas per Country. code. Tai reiškia, kad City.country duomenų tipas turi sutapti su Country.code duomenų tipu, kuris yra string.

`property.ref` reikšmė gali būti pateikiama vienu iš šių variantų:

`property.ref`

`model`

`model` nurodo kito `model` pavadinimą kurio `model.ref` siejamas su `property`.

Jei `model.ref` pirminiam raktui naudoja daugiau nei vieną lauką, tada `property.source` laukas turi būti tuščias, o `property.prepare` turi būti pateikiamos kableliu atskirtos `property` reikšmės, kurios bus naudojamos susiejimui.

model[property]

Tais atvejais, kai *property* duomenys nesutampa su siejamo *model.ref*, galima nurodyti *property* iš *model*.

model[*property]

Jei susiejimui reikia daugiau nei vieno duomenų lauko ir jie nesutampa su *model.ref*, tada galima nurodyti kelias *property* reikšmes atskirtas kableliu. Tačiau šiuo atveju taip pat būtina nurodyti ir *property.prepare* kelias reikšmes atskirtas kableliu, o *property.source* reikšmė turi būti tuščia. *property.prepare* stulpelyje nurodomi kiti modelio *property* pavadinimai iš kurių duomenų reikšmių turi būti formuojamas sudėtinis raktas.

2.8.2 Jungimas per nepirminį raktą

Jei modelius reikia jungti ne per pirminį raktą, o per kitus laukus, tada naudojama *model[property]* forma.

Pavyzdžiui, jei turime tokius duomenis:

Country		
id	name	code
1	Lietuva	lt
2	Latvija	lv

City		
id	name	country
1	Vilnius	lt
2	Kaunas	lt
3	Ryga	lv

Kur Country pirminis raktas yra *id* ir norime jungti *City.country* per *Country.code*, tuomet duomenų struktūros aprašas atrodys taip:

d	d	r	b	m	property	type	ref	level
1	datasets/gov/example/countries							
2				Country			id	4
3					id	integer		4
4					name	string		4
5					code	string		4
6				City			id	4
7					id	integer		4
8					name	string		4
9					country	ref	Country[code]	4

9-oje eilutėje *property.ref* stulpelyje pateikta *Country[code]* reikšmė, kuri *Country* nurodo su koku modeliu jungiame, o *code* nurodo su koku *Country* stulpeliu jungiame. Jei pateiktas tik modelis, tada jungiama per to modelio pirminį raktą, jei pateiktas stulpelis laužtiniuose skliausteliuose, tada jungiama per nurodytą stulpelį.

2.8.3 Jungimas per kompozicinį raktą

Jei modelius reikia jungti per kelis laukus, tada naudojama `model[*property]` forma, kur laužtiniuose skliaustuose pateikiami keli stulpeliai atskirti kableliais.

Pavyzdžiui, jei turime tokius duomenis:

Country		
id	name	code
1	Lietuva	lt
2	Latvija	lv

City			
id	name	country	country_id
1	Vilnius	lt	1
2	Kaunas	lt	1
3	Ryga	lv	2

Kur City su Country yra jungiamas per du `country` ir `country_id` stulpelius, tuomet reikia įtraukti išvestinį duomenų lauką, kuriame formulės įrašomos į `property.prepare` pagalba apjungiami keli laukai į vieną kompozicinį raktą. Šiuo atveju duomenų struktūros aprašas atrodys taip:

d	d	r	b	m	property	type	ref	prepare	level
1					datasets/gov/example/countries				
2					Country		id		4
3					id	integer			4
4					name	string			4
5					code	string			4
6					City		id		4
7					id	integer			4
8					name	string			4
9					country_code	string			4
10					country_id	integer			4
11					country	ref	Country[id,code]	country_id, country_code	4

Čia matome, kad 11-oje eilutėje buvo įtrauktas išvestinis laukas `country`, kuris išskaičiuojamas apjungiant `country_id` ir `country_code`. O ryšiui su `Country`, laužtiniuose skliaustuose nurodyti du laukai iš jungiamo `Country` modelio. Abiejų jungiamų pusių pateiktas laukų sąrašas turi būti vienodo eiliškumo, o jungiami laukai turi turėti vienodus tipus.

Jei `Country` pirminis raktas būtų kompozicinis, pavyzdžiui `id`, `code`, tuomet, 11-oje eilutėje `property.ref` užtektu nurodyti tik `Country`.

2.8.4 Jungimas atgaliniu ryšiu

Jungiant modelius atgaliniu ryšiu kuriamas išvestinis arba virtualus laukas, kuriame analogiškai kaip ir paprasto ryšio atveju, apjungiami du modeliai, tik šiuo atveju kuriamas daug su vienas tipo ryšys.

Pavyzdžiui, jei turime tokius duomenis:

Country	
id	name
1	Lietuva
2	Latvija

City		
id	name	country
1	Vilnius	1
2	Kaunas	1
3	Ryga	2

Ir šiuos duomenis atitinkantį duomenų modelį:

Tai norint sukurti atgalinį ryšį iš City modelio į Country modelį, duomenų struktūros aprašas atrodys taip:

model	property	type	ref	level
Country			id	4
	id	integer		4
	name@lt	string		4
	cities[]	backref	City	4
City			id	4
	id	integer		4
	name@lt	string		4
	country	ref	Country	4

Čia atgalinis ryšys nurodytas 5-oje eilutėje, pateikiant virtualų Country.cities lauką, kuris jungiamas per City.country lauką, kadangi City.country turi ryšį su Country.

Jei City modelyje būtų pateikti keli stulpeliai susieti su Country, tada 5-oje eilutėje property.ref reikšmė turėtų nurodyti konkretų lauką, per kurį jungiama, pavyzdžiui City[country].

2.8.5 Polimorfinis jungimas

Pastaba: Tokio tipo jungimas kol kas dar nėra įgyvendintas.

Polimorfinis jungimas yra toks ryšys tarp modelių, kai vieno modelio laukas yra siejamas su daugiau nei vienu kitu modeliu. Tokiam ryšiui nurodyti polimorfinis laukas turi dvi reikšmes, išorinio modelio pavadinimą ir to modelio stulpelio per kurį jungiama reikšmę.

Country	
id	name
1	Lietuva
2	Latvija

City		
id	name	country
1	Vilnius	1
2	Ryga	2

Event			
id	name	object_id	object_model
1	Įkūrimas	1	datasets/gov/example/countries/Country
2	Įkūrimas	2	datasets/gov/example/countries/Country
3	Įkūrimas	1	datasets/gov/example/countries/City
4	Įkūrimas	2	datasets/gov/example/countries/City

Pavyzdyje aukščiau matome, kad yra du modeliai Country ir City, kuriuos jungia Event modelis per `object_id` ir `object_model` laukus. Pavyzdžiui Event kurio id yra 1, siejamas su Country modeliu, kurio id yra 1.

Tokių duomenų struktūros aprašas atrodys taip:

d	d	r	b	m	property	type	ref	prepare	level
1					datasets/gov/example/countries				
2					Country		id		4
3					id	integer			4
4					name	string			4
5					cities[]	backref	City		4
6					City		id		4
7					id	integer			4
8					name	string			4
9					country	ref	Country		4
10					Event		id		4
11					id	integer			4
12					name	string			4
13					object_id	integer			4
14					object_model	string			4
15					object	generic	Country	object_model, object_id	4
16							City		

15-oje eilutėje įtrauktas virtualus Event.object laukas, kuris 15-oje ir 16-oje eilutėse, *property.ref* stulpelyje išvardina du modelius Country ir City, su kuriais jungiamas šis laukas, per object_model ir object_id laukus, kurie aprašyti atskirai.

object_id ir object_model aprašomi atskirai tik todėl, kad duomenys ateina iš išorinio šaltinio. Jei duomenys rašomi tiesiogiai į Saugyklą, tada atskirai generic laukų apsirašyti nereikia.

2.8.6 Denormalizuoti duomenys

Denormalizuoti duomenų laukai yra tokie laukai, kurie pateikti viename modelyje, tačiau pagal semantinę prasmę priklauso skirtingiems modeliams.

Dažniausiai duomenų normalizavimas atveriant duomenis yra nepageidaujamas ir duomenų struktūra turėtų būti transformuojama į skirtingus modelius, pagal semantinę prasmę. Tačiau apie duomenų normalizavimą galite skaityti skyriuje norm.

Tačiau tais atvejais, kai vis dėlto norima pateikti duomenis denormalizuotoje formoje, duomenų struktūros apraše galima nurodyti, kurie duomenų laukai yra denormalizuoti.

Pavyzdys, kaip atrodo denormalizuotų duomenų laukų žymėjimas:

d	r	b	m	property	type	ref	level
example							
				Country		code	4
				code	string		4
				name@en	text		4
				City			3
				name@en	text		4
				country	ref	Country	4
				country.code			2
				country.name@en			2
				country.name@lt	text		2

Šiame pavyzdyje turime tokius laukus:

country

Šis laukas yra ref tipo, tai reiškia, kad šiame lauke saugomas Country modelio identifikatorius, kurio pagalba City galima susieti su Country.

ref tipo duomenys yra sudėtiniai, tai reiškia, kad per ref tipo lauką galima pasiekti siejamo modelio laukus, nurodant kito modelio laukus po taško.

Todėl pagal nutylėjimą country ref Country yra tas pats, kas country._id ref Country, tik ._id dalis nenurodoma.

country.code ir country.name@en

Šie laukai yra denormalizuoti, tai reiškia, kad jie priklauso Country modeliui, tačiau duomenys yra dubliuojami ir pateikiami dviejose vietose, prie Country ir prie City.country.

Kadangi City.country yra ref tipo, tai po taško, galima nurodyti kitus šiam siejamam modeliui priklausančius laukus iš kito modelio.

Atkreipkite dėmesį, kad denormalizuotiems laukams nepildomas type stulpelis, kadangi šių laukų tipas turi sutapti su siejamo modelio laukų tipais, taip pat turi sutapti ir laukų pavadinimai.

country.name@lt

Tais atvejais, kai siejamame modelyje (šiuo atveju Country modelyje) nėra tam tikrų laukų, tuomet galima juose pateikti ir prie City.country, tačiau tokiu atveju, būtina nurodyti type.

2.8.7 Brandos lygis

Apibrėžiant ryšius tarp modelių, brandos lygis įrašomas *level* stulpelyje atlieka svarbų vaidmenį. Nuo brandos lygio, priklauso, kaip turi būti interpretuojamas išorinis raktas, siejamas su kitu modeliu.

1 brandos lygis: Susiejimas neįmanomas

Duomenys pateikti tokia forma, kurios pagalba dviejų modelių jungimas nėra įmanomas.

Pavyzdžiui, pateikta adreso tekstinė forma, kuri nesutampa su tekstine forma pateikiama oficialiame adresų registre arba naudojamas toks tam tikras identifikatorius, kuris nėra surištas su siejamo modelio pirminiu raktu.

2 brandos lygis: Susiejimas nepatikimas

Duomenys pateikiami tam tikra forma, kuri neužtikrina patikimo duomenų susiejimo, tačiau siejimas atliekamas pagal siejamo modelio atributą, kuris negarantuoja unikalaus objekto identifikavimo.

Pavyzdžiui siejimas atliekamas pagal pavadinimą, kuris gali keistis arba ne visais atvejais sutampa.

3 brandos lygis: Susiejimas ne per pirminį raktą

Duomenims susieti naudojamas patikimas identifikatorius, kuris yra surištas su siejamo modelio pirminiu raktu, tačiau naudojamas ne pirminis raktas, o kitas identifikatorius.

4 brandos lygis: Susiejimas per pirminį raktą

Susiejimas daromas per pirminį raktą.

Susiejimas neįmanomas

Jei ref tipui nurodytas 1 arba žemesnis brandos lygis, tai reiškia, duomenų jungimas nėra įmanomas. Tokiu atveju, atveriant duomenis, property igaus tokį tipą, koks yra lauko su kuriuo siejamas ryšys tipas.

Pavyzdžiui:

d	r	b	m	property	type	ref	level
example							
			Country			name@lt	4
				name@lt	text		4
			City			name	4
				name@lt	text		4
				country	ref	Country	1

Šiuo atveju, City.country yra siejamas su Country.name. Kadangi City.country brandos lygis yra 2, tai reiškia, kad City.country ir Country.name pavadinimai nesutampa ir jungimo atlikti neįmanoma. Tokiu atveju, City.country tipas bus ne ref, o toks pat, kaip Country.name, t.y. text.

Tačiau, metaduomenyse išliks informacija, apie tai, kad šios lentelės yra susijusios. Dėl prasto duomenų brandos lygios, realus susiejimas nėra įmanomas.

Jei modeliai yra susiję, tačiau, tokio duomenų lauko, per kurį galima būtų atlikti susiejimą iš vis nėra, tuomet, tokį lauką galima sukurti, nurodant brandos lygį 0. Pavyzdžiui:

d	r	b	m	property	type	ref	level
example							
			Country			name@lt	4
				name@lt	text		4
				name@en	text		0
			City			name	4
				name@en	text		4
				country	ref	Country[name@en]	1

Šioje vietoje `City.country` tampa `country@en`, kurio tipas yra `text`. O į `Country` yra įtrauktas papildomas laukas `name@en`, per kurį ir atliekamas susiejimas, t.y. per kurį galėtų būti atliktas susiejimas, jei toks laukas egzistuotų ne tik `City.country`, bet ir `Country.name@en`.

Susiejimas nepatikimas

Jei `ref` tipui suteiktas 2 brandos lygis, tai reiškia, kad susiejimas yra įmanomas, tačiau nėra garantijos, kad jis veiks visais atvejais.

Susiejimas laikomas nepatikimu, tada, kai siejimas atliekamas ne patikimo unikalaus identifikatoriaus pagalba, o per pavadinimą ar panašiais būdais.

Pavadinimai gali keistis, gali dubliotis, gali skirtis jų užrašymo forma, todėl toks jungimas laikomas nepatikimu.

Toks jungimas ir 2 brandos lygio žymėjimas taikomas tik tais atvejais, kai jungimas daromas, per jungiamo modelio atributą. Pavyzdžiui:

d	r	b	m	property	type	ref	level
example							
			Country			name@lt	4
				name@lt	text		4
			City			name	4
				name@lt	text		4
				country	ref	Country	2

Šiuo atveju, kadangi `City.country` brandos lygis yra 2, tai reiškia, kad `City.country` duomenys yra realiai paimti iš `Country.name@lt`. Jei `City.country` būtų paimti ne iš `Country.name@lt`, o iš kokio nors kito šaltinio ir gali nesutapti, tada brandos lygis turėtų būti 1.

Tai reiškia, kad 2 brandos lygis žymimas tik tais atvejais, kai išorinis raktas yra paimtas iš siejamo modelio atributo.

Susiejimas ne per pirminį raktą

Jei ref tipui suteiktas 3 ar didesnis brandos lygis, vadinasi susiejimas yra patikimas. Duomenys siejami naudojant patikimus unikalius identifikatorius, kurie nesidubliuoja, nesikeičia ir užrašomi visada vienodai.

Dažniausiai patikimais identifikatoriais laikomi sveiki skaičiai, tam tikri sutartiniai kodai ir kiti specializuoti identifikatoriai, tokie kaip UUID.

Tačiau, naudojamas ne pirminis raktas, o kitas duomenų laukas. Pavyzdžiui:

d	r	b	m	property	type	ref	level
example							
				Country		id	4
				id	integer		4
				code	string		4
				name@lt	text		4
				City		name	4
				name@lt	text		4
				country	ref	Country[code]	3

Skirtumas tarp 3 ir 4 brandos lygio iš esmės susijęs su duomenų saugojimu Saugykloje ar kitoje vietoje, kur pirminiai raktai yra generuojami ir jų negalima keisti. Jei naudojamas 3 brandos lygis, tuomet saugykloje saugomas, ne išorinis saugyklos identifikatorius UUID, o vidinis duomenų rinkinio identifikatorius.

Publikuojant duomenis iš tam tikro šaltinio, išorinis raktas visada turėtų būti konvertuojamas į išorinį pirminį raktą, tačiau tais atvejais, jei dėl tam tikrų priežasčių tas nėra daroma, tuomet žymimas 3 brandos lygis ir publikuojami ne išoriniai pirminiai raktai, o šaltinio vidiniai.

Pavyzdžiui, jei turime tokius duomenis:

example/Country			
_id	id	code	name@lt
4dbb1b77-a930-4f2a-8ef4-f05b89f0fcfe	1	lt	Lietuva

Ir jei `City.country` turi brandos lygį 3, tada `City` duomenys atrodys taip:

example/City _id	name@lt	country._id
096e054e-7a4c-44cc-8f27-98af815080d5	Vilnius	lt

Susiejimas per pirminį raktą

Šiuo atveju, brandos lygis žymimas 4 ir skirtumas nuo 3 brandos lygio yra toks, kad duomenyse naudojamas išorinis pirminis raktas. Pavyzdžiui:

d	r	b	m	property	type	ref	level
example							
				Country		id	4
				id	integer		4
				code	string		4
				name@lt	text		4
				City		name	4
				name@lt	text		4
				country	ref	Country	4

Turint tokį struktūros aprašą, kur `City.country` brandos lygis yra 4, duomenys atrodys taip:

example/Country _id	id	code	name@lt
4dbb1b77-a930-4f2a-8ef4-f05b89f0fcfe	1	lt	Lietuva

example/City _id	na- me@lt	country._id
096e054e-7a4c-44cc-8f27-98af815080d5	Vilnius	4dbb1b77-a930-4f2a-8ef4-f05b89f0fcfe

Matome, kad `City.country._id` yra `Country` pirminis raktas. Tai reiškia, kad vidiniai duomenų rinkinio raktai konvertuojami į išorinius.

2.9 Brandos lygiai

Duomenų brandos lygis nurodomas *level* stulpelyje.

Duomenų brandos lygis atitinka 5 [Open Data](#) skalę, tačiau ji yra adaptuota duomenų struktūros aprašo kontekstui, brandos lygius pritaikant ir uždariems duomenims.

Pirmasis brandos lygis, kuris nurodo, kad duomenys turi būti publikuojami pagal atvirą licenciją, DSA kontekste, šis reikalavimas išplėstas ir apima ne tik atviras licencijas, bet ir bet kokias duomenų teikimo sąlygas.

Todėl reikia atkreipti dėmesį, kad duomenų brandos lygis ar formatas nėra susijęs su duomenų atvirumu. Duomenys gali būti pateikti aukščiausiu 5 brandos lygiu, tačiau pats duomenų prieinamumas gali būti visiškai uždaras, siauram naudotojų ratui, kurie turi ribotą ir saugų prieigos kanalą prie duomenų.

Papildomai įtrauktas nulinis lygis, kai duomenys nekaupiami, tačiau yra reikalingi ir yra parengtas jų *duomenų struktūros aprašas*.

Tim Berners Lee brandos lygius aprašo, kaip pavyzdį pasitelkiant duomenų distribucijų formatus. Tačiau duomenų distribucijų formatai yra labai netikslus pavyzdys. Rengiant duomenų struktūros aprašą, brandos lygis vertinamas kiekvienam duomenų laukui atskirai, todėl tarkime CSV failas, gali būti didesnio arba mažesnio nei trečias brandos lygio, priklausomai nuo CSV faile esančių duomenų turinio. Tačiau grubiai vertinant, vidutiniškai CSV failai turi daugiau ar mažiau 3 brandos lygį, koks ir yra nurodytas Tim Berners Lee pavyzdžiuose.

Rengiant duomenų struktūros aprašą, reikėtų nurodyti ne šaltinio duomenų brandos lygį, o galutinį brandos lygį, kuris yra gaunamas atlikus visas duomenų struktūros apraše nurodytas transformacijas.

2.9.1 L000: Duomenų nėra

Nekaupiamas

Duomenys nekaupiami. Duomenų rinkinys užregistruotas duomenų portale. Užpildyta *data-set* eilutė.

Plačiau apie brandos lygio kėlimą skaitykite skyriuje to-level-0.

Pavyzdžiai

Imone		
imones_id	imones_pavadinimas	rusis
42	UAB "Įmonė"	1

Filialas				
ikurimo_data	atstumas	imones_id	imones_pavadinimas_id	tel_nr

Struktūros aprašas				
d	r	b	m	
property	type	ref	level	
example				
	Imone	imones_id	4	
	imones_id	integer	4	
	imones_pavadinimas	string	2	
	rusis	integer	2	
	Filialas		0	
	ikurimo_data	string	0	
	atstumas	string	0	
	imone	ref	Imone	0
	tel_nr	string	0	

L001: Duomenys nepublikuojami

Nuliniu brandos lygiu žymimi duomenys, kurie fiziškai egzistuoja, tačiau nėra publikuojami jokia forma.

L002: Ribojamas duomenų naudojimas

Nuliniu brandos lygiu yra žymimi duomenys, kurie yra saugomi duomenų bazėse, ir yra poreikis juos naudoti, tačiau duomenys nėra teikiami už informacinės sistemos ribų.

L003: Nėra identifikatoriaus

Duomenų šaltinis neturi jokio unikalaus objekto identifikatoriaus.

L004: Duomenų nėra

Apibrėžtas duomenų modelis, tačiau pačių duomenų kol kas nėra.

2.9.2 L100: Nenuskaitoma mašininiu būdu

Duomenys publikuojami bet kokia forma. Užpildyta *resource* eilutė.

Plačiau apie brandos lygio kėlimą skaitykite skyriuje to-level-1.

Pirmu brandos lygiu žymimi duomenų laukai, kurių reikšmės neturi vientisumo, tarkime ta pati reikšmė gali būti pateikta keliais skirtingais variantais.

Pavyzdžiai

Imone imones_id	imones_pavadinimas	rusis
42	UAB "Įmonė"	1

Filialas ikurimo_data	atstumas	imones_id_id	imo- nes_pavadinimas	tel_nr
vakar	1 m.	1	Įmonė 1	+370 345 36522
2021 rugpjūčio 1 d.	1 m	1	UAB Įmonė 1	8 345 36 522
1/9/21	1 metras	1	Įmonė 1, UAB	(83) 45 34522
21/9/1	0.001 km	1	„IMONĖ 1“ UAB	037034536522

Struktūros aprašas	property	type	ref	level
example				
	Imone		id	4
	imones_id	integer		2
	imones_pavadinimas	string		2
	rusis	integer		2
	Filialas			3
	ikurimo_data	string		1
	atstumas	string		1
	imones_id	ref	Imone	1
	imones_pavadinimas	string		1
	tel_nr	string		1

L101: Neaiški struktūra

Pirmu brandos lygiu žymimi duomenys, kuriuose nėra aiškios struktūros, pavyzdžiui ikurta datos formatas nėra vienodas, kiekviena data užrašyta vis kitokiu formatu.

L102: Nėra vientisumo

Pirmu brandos lygiu žymimi duomenys, kuriuose nėra vientisumo, pavyzdžiui atstumas užrašytas laikantis tam tikros struktūros, tačiau skirtingais vienetais.

L103: Neįmanomas jungimas

Pirmu brandos lygiu žymimi duomenys, kurių neįmanoma arba sudėtinga sujungti. Pavyzdžiui Filialas duomenų laukas imone naudoja tam tikrą identifikatorių, kuris nesutampa nei su vienu iš Imone atributų, pagal kuriuose būtų galima identifikuoti filialo įmonę.

L104: Identifikatorius nėra unikalus

Objekto identifikatorius nėra unikalus, turi pasikartojančių reikšmių.

L105: Vienetų konvertavimo paklaida

Tam tikrais atvejais, kai kiekybiniai duomenys pateikiami išskaidant į atskirus duomenų laukus, gali būti prarandamas duomenų tikslumas.

Pavyzdys

model	property	type	ref	level
Assmuo			id	4
	id	integer		4
	metai	integer	yr	4
	menesiai	integer	mo	1
	dienos	integer	d	1

Šiame pavyzdyje nurodytas asmens amžius pateikiant atskirai metus, mėnesius ir dienas, tarkim *25 metai, 5 mėnesiai, 29 dienos*.

Jei norėtume gauti amžių dienomis, rezultatas $25 * 365 + 5 * 30 + 29 = 9304$ būtų netikslus, kadangi metai ir mėnesiai turi skirtingus dienų skaičius, todėl konvertuojant rezultatą į dienas, gausime netikslų rezultatą.

Kadangi nustatyti nėra galimybės nustatyti galutinio tikslo mėnesio ir dienų skaičiaus, nurodomas 1 brandos lygis.

2.9.3 L200: Nestandartinis pateikimas

Duomenys kaupiami struktūruota, mašiniu būdu nuskaitoma forma, bet kokių formatu. Užpildytas *property.source* stulpelis.

Plačiau apie brandos lygio kėlimą skaitykite skyriuje to-level-2.

Antru brandos lygiu žymimi duomenų laukai, kurie pateikti vieninga forma arba pagal aiškų ir vienodą šabloną. Tačiau pateikimo būdas nėra standartinis. Nestandartinis duomenų formatas yra toks, kuris neturi viešai skelbiamos ir atviros formato specifikacijos arba, kuris nėra priimtas kaip standartas, kurį prižiūri tam tikra standartizacijos organizacija.

Pavyzdžiai

Imone	imones_id	imones_pavadinimas	rusis
	42	UAB "Įmonė"	1

Filialas ikurimo_data	atstumas	imones_id	imones_pavadinimas_id	tel_nr
1/9/21	1 m.	1	UAB "Įmonė"	(83) 111 11111
2/9/21	2 m.	1	UAB "Įmonė"	(83) 222 22222
3/9/21	3 m.	1	UAB "Įmonė"	(83) 333 33333
4/9/21	4 m.	1	UAB "Įmonė"	(83) 444 44444

Struktūros aprašas d r b m	property	type	ref	level
example				
	JuridinisAsmuo		kodas	4
		kodas	integer	4
		pavadinimas@lt	text	4
	Imone		imones_id	2
		imones_id	integer	2
		imones_pavadinimas	string	2
		rusis	integer	2
	Filialas			3
		ikurimo_data	string	2
		atstumas	string	2
		imones_id	integer	2
		imones_pavadinimas	string	2
		tel_nr	string	2

L201: Nestandartiniai duomenų tipai

Antru brandos lygiu žymimi duomenys, kurių nurodytas tipas neatitinka realaus duomenų tipo. Pavyzdžiui:

- ikurimo_data - nurodytas string, turėtų būti date.
- imones_pavadinimas - nurodytas string, turėtų būti text.
- atstumas - nurodytas string, turėtų būti integer.

L202: Nestandartinis formatas

Antru brandos lygiu žymimi duomenys, kurie pateikti nestandartiniu formatu. Standartinis duomenų pateikimas nurodytas prie kiekvieno duomenų tipo skyriuje *Duomenų tipai*. Pavyzdžiui:

- `ikurimo_data` - nurodytas DD/MM/YY, turėtų būti YYYY-MM-DD.
- `atstumas` - nurodyta X m., turėtų būti X.
- `tel_nr` - nurodytas (XX) XXX XXXXX, turėtų būti +XXX-XXX-XXXXX.

L203: Nestandartiniai kodiniai pavadinimai

Antru brandos lygiu žymimi duomenys, kurių kodiniai pavadinimai, neatitinka *standartinių reikalavimų kelių kodiniams pavadinimams*. Pavyzdžiui:

- `imones_id` - dubliuojamas modelio pavadinimas, turėtų būti `id`.
- `imones_pavadinimas` - dubliuojamas modelio pavadinimas, turėtų būti pavadinimas.
- `ikurimo_data` - dubliuojamas tipo pavadinimas, turėtų būti `ikurta`.

Taip pat žiūrėkite:

Kodiniai pavadinimai

L204: Nepatikimi identifikatoriai

Antru brandos lygiu žymimi duomenys, kurių ref tipui naudojami nepatikimi identifikatoriai, pavyzdžiui tokie, kaip pavadinimai, kurie gali keistis arba kartotis. Pavyzdžiui:

- `imones_pavadinimas` - jungimas daromas per įmonės pavadinimą, tačiau šiuo atveju kito varianto nėra, nes `Filialas.imones_id` nesutampa su `Imone.imones_id`.

L205: Denormalizuoti duomenys

Antru brandos lygiu žymimi duomenys, kurie dubliuoja kito modelio duomenis ir yra užrašyti nenurodant, kad tai yra duomenys dubliuojantys kito modelio duomenis. Pavyzdžiui:

- `Filialas.imones_id` turėtų būti `Filialas.imone.imones_id`.
- `Filialas.imones_pavadinimas` turėtų būti `Filialas.imone.imones_pavadinimas`.

Plačiau apie denormalizuotus duomenis skaitykite skyriuje *Denormalizuoti duomenys*.

L206: Nenurodytas susiejimas

Antru brandos lygiu žymimi duomenys, kurie siejasi su kitu modeliu, tačiau tokia informacija nėra pateikta metaduomenyse. Pavyzdžiui:

- `Filialas.imone` - Filialas siejasi su Imone, per `Filialas.imones_pavadiniams`, todėl turėtų būti nurodytas `imone ref Imone` ryšys su Imone.

L207: Neatitinka modelio bazės

Antru brandos lygiu žymimi duomenys, kurie priklauso vienai semantinei klasei, tačiau duomenų schema nesutampa su bazinio modelio schema. Pavyzdžiui:

- `Imone` - priklauso semantinei klasei `JuridinisAsmuo`, tačiau tai nėra pažymėta metaduomenyse.
- `Imone.imones_id` turėtų būti `Imone.kodas`, kad sutaptų su baze (`JuridinisAsmuo.kodas`).
- `Imone.imones_pavadinimas` turėtų būti `Imone.pavadinimas@lt`, kad sutaptų su baze (`JuridinisAsmuo.pavadinimas@lt`).

L208: Nenurodytas enum kodinėms reikšmėms

Antru brandos lygiu žymimi kategoriniai duomenys, kurių reikšmės pateiktos sutartiniais kodais, kurių prasmė nėra aiški. Pavyzdžiui:

- `Imone.rusis` - įmonės rūšis žymima skaičiais, tačiau nėra aišku, koks skaičius, ką reiškia, todėl reikia pateikti enum sąrašą, kuriame būtų nurodyta, ką koks skaičius reiškia. Plačiau skaityti *enum*.

L209: Nenurodyta modelio bazė

Modelis atitinka registre apibrėžtą esybę, tačiau nėra su ja susietas.

L210: Išskaidyta atskirais komponentais

DSA turi sudėtinius tipus, tokius kaip `date`, `datetime` ir `geometry`, kuri apima kelis atskirus duomenų komponentus, kurie pateikiami kaip viena reikšmė, nustatytu formatu.

Jei komponentai yra išskaidyti į atskirus duomenų laukus, tuomet tai yra nestandartinis duomenų pateikimas žymimas 2 brandos lygiu.

2.9.4 L300: Nėra identifikatoriaus

Duomenys saugomi atviru, standartiniu formatu. Užpildytas *property.type* stulpelis ir duomenys atitinka nurodytą tipą.

Plačiau apie brandos lygio kėlimą skaitykite skyriuje to-level-3.

Trečias brandos lygis suteikiamas tada, kai duomenys pateikti vieninga forma, vieningu masteliu, naudojamas formatas yra standartinis, tai reiškia, kad yra viešai skelbiama ir atvira formato specifikacija arba pats formatas yra patvirtintas ir prižiūrimas kokios nors standartizacijos organizacijos.

Pavyzdžiai

Imone		
id	pavadinimas@lt	rusis
42	UAB "Įmonė"	juridinis

Filialas ikurta	atstumas	imone._id	imone.pavadinimas@lt	tel_nr
2021-09-01	1	42	UAB "Įmonė"	+37011111111
2021-09-02	2	42	UAB "Įmonė"	+37022222222
2021-09-03	3	42	UAB "Įmonė"	+37033333333
2021-09-04	4	42	UAB "Įmonė"	+37044444444

Struktūros aprašas d r b m	property	type	ref	level	prepare	title
example						
	JuridinisAsmuo		kodas	4		
		kodas	integer	4		
		pavadinimas@lt	text	4		
	JuridinisAsmuo			4		
	Imone		kodas	4		
		kodas		4		
		pavadinimas@lt		4		
		rusis	string	3		
/						
	Filialas			3		
		ikurta	date	3		
		atstumas	integer	3		
		imone	ref	Imone	3	
		imone.kodas		4		
		imone.pavadinimas@lt		4		
		tel_nr	string	4		

L301: Nėra globalaus objekto identifikatoriaus

Nėra naudojamas globalus objekto identifikatorius, objektas identifikuojamas naudojant tik lokalų identifikatorių. Tokiu atveju, objektas negali būti nuskaitomas tiesiogiai, gali būti vykdoma tik atranka, nurodant filtrą, pagal lokalų identifikatorių.

- Filialas.imone - siejimas atliekamas per Imone.kodas, o ne per Imone._id.

L302: Nenurodyti matavimo vienetai

Trečiu brandos lygiu žymimi kiekybiniai duomenys, kuriems nėra nurodyti matavimo vienetai *property.ref* stulpelyje. Pavyzdžiui:

- atstumas - nenurodyta, kokiais vienetais matuojamas atstumas.

L303: Nenurodytas duomenų tikslumas

Trečiu brandos lygiu žymimi laiko ir erdviniai duomenys, kuriems nėra nurodytas matavimo tikslumas. Matavimo tikslumas nurodomas *property.ref* stulpelyje. Pavyzdžiui:

- ikurta - nenurodytas datos tikslumas, turētu būti D - vienos dienos tiksumas.

L304: Neaprašyti kategoriniai duomenys

Trečiu brandos lygiu žymimi kategoriniai duomenys, kurių reikšmės pačios savaime yra aiškios, tačiau neišvardintos struktūros apraše. Pavyzdžiui:

- Imone.rusis - įmonės rūšies kategorijos duomenys yra pateikta tekstine forma, tačiau, struktūros apraše nėra išvardintos visos galimos kategorijos ir pats duomenų laukas nėra pažymėtas, kaip kategorinis.

2.9.5 L400: Nesusieata su žodynais

Duomenų objektai turi aiškius, unikalius identifikatorius. Užpildyti *model.ref* ir *property.ref* stulpeliai.

Pastaba: *property.ref* stulpelis pildomas šiais atvejais:

- Jei duomenų laukas yra išorinis raktas (žiūrėti ref-types).
- Jei duomenų laukas yra kiekybinis ir turi matavimo vienetus (žiūrėti *Matavimo vienetai*).
- Jei duomenų laukas žymi laiką ar vietą (žiūrėti temporal-types ir spatial-types).

Plačiau apie brandos lygio kėlimą skaitykite skyriuje to-level-4.

Ketvirtas duomenų brandos lygis labiau susijęs ne su pačių duomenų formatu, bet su meta-duomenimis, kurie lydi duomenis.

Duomenų struktūros apraše *model.ref* stulpelyje, pateikiamas objektą unikalčiai identifikuojančių laukų sąrašas, o *property.type* stulpelyje įrašomas ref tipas, kuris nurodo ryšį tarp dviejų objektų.

Pavyzdžiai

Imone _id	id	pavadinimas@lt	rusis
26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	1

Filialas _id	id	ikur- ta	at- stu- mas	imone._id	imo- ne.id	imo- ne.pavadinis	tel_nr
63161bd2-158f-4d62-9804-636573abb9c7	1	2021-09-01	1	26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	+37011111111
65ec7208-fb97-41a8-9cfc-dfedd197ced6	2	2021-09-02	2	26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	+37022222222
2b8cdfa6-1396-431a-851c-c7c6eb7aa433	3	2021-09-03	3	26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	+37033333333
1882bb9e-73ee-4057-b04d-d4af47f0aae8	4	2021-09-04	4	26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	+37044444444

Struktūros aprašas d r b m	property	type	ref	le- vel	prepa- re	title
example						
	JuridinisAsmuo		kodas	4		
	kodas	inte- ger		4		
	pavadinimas@lt	text		4		
	JuridinisAsmuo			4		
	Imone		kodas	4		
	id	inte- ger		4		
	pavadinimas@lt	text		4		
	rusis	inte- ger		4		
		enum			1	Juridi- nis
					2	Fizinis
/						
	Filialas		id	4		
	id	inte- ger		4		
	ikurta	date	D	4		
	atstumas	inte- ger	km	4		
	imone	ref	Imo- ne	4		
	imone.id			4		
	imo- ne.pavadinimas@lt			4		
	tel_nr	string		4		

L401: Nesusieta su standartiniu žodynu

Ketvirtu brandos lygiu žimimi duomenys, kurie nėra susieti su standartiniais žodynais ar ontologijomis. Siejimas su žodynais atliekamas `model.uri` ir `property.uri` stulpeluose.

2.9.6 L500: Trūkumų nėra

Modeliai iš įstaigų duomenų rinkinių vardų erdvės susieti su modeliais iš standartų vardų erdvės, užpildyta *base* eilutė. Standartų vardų erdvėje esantiems *modeliams* ir jų *savybėms* užpildytas *uri* stulpelis.

Daugiau apie vardų erdves skaitykite skyrelyje: vardu-erdves.

Plačiau apie brandos lygio kėlimą skaitykite skyriuje to-level-5.

Penkto brandos lygio duomenys yra lygiai tokie patys, kaip ir ketvirto brandos lygio, tačiau penktame brandos lygyje, duomenys yra praturtinami metaduomenimis, pateikiant nuorodas į išorinius žodynus arba bent jau pateikiant aiškius pavadinimus ir aprašymus, užpildant `title` ir `description` stulpelius.

Penktame brandos lygyje visas dėmesys yra sutelkiamas į semantinę duomenų prasmę.

Pavyzdžiai

Imone _id	id	pavadinimas@lt	rusis
26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	1

Filialas _id	id	ikur- ta	at- stu- mas	imone._id	imo- ne.id	imo- ne.pavadini	tel_nr
63161bd2-158f-4d62-9804-636573abb9c7	1	2021-09-01	1	26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	tel:+37011111111
65ec7208-fb97-41a8-9cfc-dfedd197ced6	2	2021-09-02	2	26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	tel:+37022222222
2b8cdfa6-1396-431a-851c-c7c6eb7aa433	3	2021-09-03	3	26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	tel:+37033333333
1882bb9e-73ee-4057-b04d-d4af47f0aae8	4	2021-09-04	4	26510da5-f6a6-45b0-a9b9-27b3d0090a58	42	UAB "Įmonė"	tel:+37044444444

Struktūros aprašas d r b m	property	type	ref	level	uri	prepare	title
example							
		pre- fix	foaf		http://xmlns.com/		
			dct		http://purl.org/dc/		
			sche- ma ko- das		http://schema.org		
JuridinisAsmuo				4			
	kodas	inte- ger		4			
	pavadinimas@lt	text		4			
JuridinisAsmuo				4			
Imone			id	5	fo- af:Organization		
	id			5	dct:identifier		
	pavadinimas@lt			5	dct:title		
	rusis	inte- ger		4			
		enum				1	Juri- dinis
						2	Fizi- nis
/							
Filialas			id	5	sche- ma:LocalBusiness		
	id	date	1D	5	dct:identifier		
	ikurta	date	1D	5	dct:created		
	atstumas	inte- ger	km	5	sche- ma:distance		
	imone	ref	Imo- ne	5	fo- af:Organization		
	imone.id	inte- ger		5	dct:identifier		
	imo- ne.pavadinimas	text		5	dct:title		
	tel_nr	string		5	foaf:phone		

2.10 Prieigos lygiai

Duomenų prieigos lygis nurodomas `access` stulpelyje.

`access`

`open`

Atviri duomenys

Duomenys skirti viešam naudojimui, neribojant panaudojimo tikslo, pagal vieną iš atvirų duomenų licencijų.

`public`

Ribotos prieigos duomenys

Duomenys skirti viešam naudojimui, tiek privačiame tiek viešajame sektoriuje, pagal duomenų teikimo sutartį.

`protected`

Valstybinio sektoriaus duomenys

Duomenys skirtingai naudoti tik tarp valstybinio sektoriaus institucijų, neteikiami privačiam sektoriui.

`private`

Vidiniai duomenys

Duomenys skirti tik vidiniam konkrečios sistemos naudojimui, neteikiami už vienos sistemos ribų.

Viešam pakartotiniam naudojimui gali būti teikiami tik `public` ir `open` prieigos lygio duomenys.

`public` duomenys gali būti teikiami tik autorizuotiems duomenų valdytojams, kurie yra susipažinę ir sutinka su duomenų naudojimo taisyklėmis ir naudoja duomenis tik `nurodytu tikslu` (*purpose limitation*), laikosi `BDAR` reikalavimų. Asmens duomenys gali būti viešinami tik `public` ar žemesniu prieigos lygiu.

`open` duomenys turėtų būti teikiami atvirai be jokios autorizacijos ir neribojant duomenų naudojimo tikslo. Asmens duomenys negali būti teikiami `open` prieigos lygiu.

Prieigos lygiai gali būti paveldimi iš aukštesnės dimensijos. Tačiau žemesnė dimensija apsprendžia realų prieigos lygį. Pavyzdžiui jei `dataset.access` yra `private`, o toje `dataset` dimensijoje esantis `property` yra `open`, tada visos to `property` aukštesnės dimensijos taip pat tampa `open`, nors visos kitos dimensijos yra `private`, nes paveldi `dataset.access` reikšmę.

2.11 Duomenų šaltiniai

2.11.1 SQL

`resource.source`

Duomenų bazės URI. Duomenų bazės URI formuojamas naudojant tokį `ABNF` šabloną:

```
uri = type ["+" driver] "://"
      [user ":" password] "@"
      host [":" port]
      "/" database ["?" params]
```

Šablone naudojamų kintamųjų aprašymas:

type

Duomenų bazių serverio pavadinimas:

sqlite

postgresql

mysql

oracle

mssql

driver

Konkreto duomenų bazių serverio tvarkyklė naudojama komunikacijai su duomenų baze.

user

Naudotojo vardas jungimuisi prie duomenų bazės.

password

Duomenų bazės naudotojo slaptažodis.

host

Duomenų bazių serverio adresas.

port

Duomenų bazių serverio prievadas.

database

Konkrečios duomenų bazės pavadinimas.

params

Papildomi parametrai Query string formatu.

resource.prepare

Formulė skirta papildomiems veiksams reikalingiems ryšiui su duomenų baze užmegzti ir duomenų bazės paruošimui, kad būtų galima skaityti duomenis.

resource.type

Galimos reikšmės: `sql`.

resource.prepare

connect(*dsn*, *schema*: *str* = *None*, *encoding*: *str* = 'utf-8')

Parametrai

- **dsn** -- Duomenų bazės URI, kaip nurodyta *resource.source*.
- **schema** -- Duomenų bazės schema.
- **encoding** -- Duomenų bazės koduotė.

Naudojama tais atvejais, kai jungiantis prie duomenų bazės reikia perduoti papildomus parametrus.

model.source

Duomenų bazėje esančios lentelės pavadinimas.

property.source

Lentelės stulpelio pavadinimas.

2.11.2 CSV

resource.type

Galimos reikšmės: csv, tsv.

resource.source

Žiūrėti *Failai*.

resource.prepare

tabular(sep: ',')

Nurodoma kaip CSV faile atskirti stulpeliai. Pagal nutylėjimą separator reikšmė yra ,.

model.source

Nenaudojama, kadangi CSV resursas gali turėti tik vieną lentelę.

model.prepare

Žiūrėti *Stulpeliai lentelėje*.

property.source

Žiūrėti *Stulpeliai lentelėje*.

2.11.3 JSON

resource.type

Galimos reikšmės: json, jsonl.

resource.source

Žiūrėti *Failai*.

model.source

JSON objekto savybės pavadinimas, kuri rodo į masyvą reikšmių, kurios bus naudojamos kaip modelio duomenų eilutės. Kiekvienas masyvo elementas atskirai aprašomas *property* dimensijoje. Jei JSON objektas yra kompleksinis žiūrėti *Kompleksinės struktūros*.

property.source

JSON objekto savybė, kurioje pateikiami aprašomo stulpelio duomenys.

property.prepare

Žiūrėti *Kompleksinės struktūros*.

2.11.4 XML

resource.type

Galimos reikšmės: xml, html.

resource.source

Žiūrėti *Failai*.

model.source

XPath iki elementų sąrašo kuriame yra modelio duomenys.

model.prepare

Jei neužpildyta, vykdoma `xpath(self)` funkcija.

xpath(expr)

Vykdo nurodyta `expr`, viso XML dokumento kontekste.

property.source

XPath iki elemento kuriame yra duomenys.

XPath nurodomas reliatyvus modeliui, arba kitai daugiareikšmei savybei, kurios sudėtyje savybė yra. Daugiareikšmės savybės žymimos `[]` simboliais savybės kodiniame pavadinime, įprastai tai yra array tipo savybės.

model.prepare

Jei neužpildyta, vykdoma `xpath(self)` funkcija, iš *model* gauto elemento kontekste.

Pavyzdys

```
<countries>
  <country id="1" name="Lithuania">
    <cities>
      <city id="10" name="Vilnius">
        <streets>
          <street id="100">Gedimino st.</street>
          <street id="101">Konstitucijos st.</street>
        </streets>
      </city>
      <city id="11" name="Kaunas">
        <streets>
          <street id="102">Laisves st.</street>
          <street id="103">Daukanto st.</street>
        </streets>
      </city>
    </cities>
  </country>
</countries>
```

Pagal aukščiau duotus duomenis ir koncepcinį modelį, struktūros aprašas atrodys taip:

model	property	type	ref	source
Country	id	integer	id	countries/country @id
	name@en	string		@name
	cities[]	backref	City	cities/city
	cities[].id	integer		@id
	cities[].name@en	string		@name
	cities[].country	ref	Country	../@id
	cities[].streets[]	backref	Street	streets/street
	cities[].streets[].id	integer		@id
	cities[].streets[].name@en	string		@name
	cities[].streets[].city	ref	City	../@id
City	id	integer	id	countries/country/cities/city @id
	name@en	string		@name
	country	ref	Country	../@id
Street	id	integer	id	countries/country/cities/city/streets/street @id
	name@en	string		@name
	country	ref	City	../@id

Struktūros apraše matome du variantus, kaip gali būti aprašomi duomenys. Pirmu atveju Country modelyje naudojama objektų kompozicija, kur vieno Country objekto apimtyje, pateikiami ir kiti objektai.

Reikia atkreipti dėmesį, kad savybės esančios kitos daugiareikšmės savybės sudėtyje, *property.source* stulpelyje nurodo XPath išraišką reliatyvią daugereikšmei savybei. Daugiareikšmės savybės žymymos [] žyme.

Pavyzdyje cities[].id *property.source* stulpelyje nurodo @id, kuris yra reliatyvus cities[] savybės streets/street atžvilgiu.

Pagal struktūros aprašą pateiktą aukščiau, kreipiantis į /Country, gausime tokius UDTS specifikaciją atitinkančius duomenis:

```
{
  "_type": "Country",
  "_id": "29df0534-389d-4eac-a048-799ac64d5103",
  "id": 1,
  "name": {"en": "Lithuana"},
  "cities": [
    {
      "_type": "City",
      "_id": "4a7a3214-e6c3-4a5b-99a8-04be88eac3d4",
      "id": 10,
      "name": {"en": "Vilnius"},
      "country": {
        "_type": "Country",
        "_id": "29df0534-389d-4eac-a048-799ac64d5103"
      },
      "streets": [
        {
          "_type": "Street",
          "_id": "c1380514-549f-4cdd-b258-6fecc3a5bbda",
          "id": 100,
          "name": {"en": "Gedimino st."},
          "city": {
            "_type": "City",
            "_id": "4a7a3214-e6c3-4a5b-99a8-04be88eac3d4"
          },
        },
        {
          "_type": "Street",
          "_id": "5c02f700-6478-43a0-a147-959927cb3c1c",
          "id": 101,
          "name": {"en": "Konstitucijos st."},
          "city": {
            "_type": "City",
            "_id": "4a7a3214-e6c3-4a5b-99a8-04be88eac3d4"
          },
        }
      ]
    },
    {
      "_type": "City",
      "_id": "0fee7d9a-6827-4931-bbea-d44d197faef2",
      "id": 11,
      "name": {"en": "Kaunas"},
      "country": {
        "_type": "Country",
        "_id": "29df0534-389d-4eac-a048-799ac64d5103"
      },
      "streets": [
        {
          "_type": "Street",
          "_id": "399a37d6-63a7-43a4-82de-d3d5c75f5d02",
          "id": 102,
          "name": {"en": "Laisves st."},
          "city": {
            "_type": "City",
            "_id": "0fee7d9a-6827-4931-bbea-d44d197faef2"
          },
        }
      ]
    }
  ]
}
```

(continues on next page)

(tęsinys iš praeito puslapio)

```

    },
    {
      "_type": "Street",
      "_id": "5b04fecb-5fff-48f6-8674-7cc6da840281",
      "id": 103,
      "name": {"en": "Daukanto st."},
      "city": {
        "_type": "City",
        "_id": "0fee7d9a-6827-4931-bbea-d44d197faef2"
      }
    }
  ]
}

```

Analogiškai, jei kreiptumėmės į /Street, gautume visas gatves iš visų miestų:

```

{
  "_data": [
    {
      "_type": "Street",
      "_id": "c1380514-549f-4cdd-b258-6fecc3a5bbda",
      "id": 100,
      "name": {"en": "Gedimino st."},
      "city": {
        "_type": "City",
        "_id": "4a7a3214-e6c3-4a5b-99a8-04be88eac3d4"
      }
    },
    {
      "_type": "Street",
      "_id": "5c02f700-6478-43a0-a147-959927cb3c1c",
      "id": 101,
      "name": {"en": "Konstitucijos st."},
      "city": {
        "_type": "City",
        "_id": "4a7a3214-e6c3-4a5b-99a8-04be88eac3d4"
      }
    },
    {
      "_type": "Street",
      "_id": "399a37d6-63a7-43a4-82de-d3d5c75f5d02",
      "id": 102,
      "name": {"en": "Laisvės st."},
      "city": {
        "_type": "City",
        "_id": "0fee7d9a-6827-4931-bbea-d44d197faef2"
      }
    },
    {
      "_type": "Street",
      "_id": "5b04fecb-5fff-48f6-8674-7cc6da840281",
      "id": 103,
      "name": {"en": "Daukanto st."},
      "city": {

```

(continues on next page)

(tęsinys iš praeito puslapio)

```

    "_type": "City",
    "_id": "0fee7d9a-6827-4931-bbea-d44d197faef2"
  },
}

```

2.11.5 XLSX

resource.type

Galimos reikšmės: `xlsx`, `xls` arba `odt`.

resource.source

Žiūrėti *Failai*.

model.source

Skaičiuoklės faile esančio lapo pavadinimas.

model.prepare

Žiūrėti *Stulpeliai lentelėje*.

property.source

Žiūrėti *Stulpeliai lentelėje*.

2.12 Vardų erdvės

dataset ir *model* esantys pavadinimai turi būti globaliai (Lietuvos mastu) unikalūs. Kad užtikrinti pavadinimų unikalumą *dataset* ir *model* pavadinimai formuojami pasitelkiant vardų erdves.

/vocabulary/

Standartinių žodynų vardų erdvė

Standartinių žodynų vardų erdvė formuojama egzistuojančių standartų ir išorinių žodynų pagrindu suteikiant vardų erdvei `{vocabulary}` žodyno sutrumpintą pavadinimą. Pavyzdžiui duomenų katalogo metaduomenų žodynas DCAT turėtų keliauti į `/dcat/` vardų erdvę. Standartų sutrumpintus pavadinimus rekomenduojame imti iš [Linked Open Vocabularies](#) katalogo.

/datasets/{form}/{org}/

Išstaigų vardų erdvė

Konkrečios organizacijos vietinė rinkinio vardų erdvė. Rekomenduojama `{org}` reikšmei naudoti organizacijos trumpinį, kad bendras modelio pavadinimas nebūtų per daug ilgas.

Galimos `{form}` reikšmės:

gov	Valstybinės įstaigos.
com	Verslo įmonės.

/datasets/{form}/{org}/{catalog}/

Informacinių sistemų vardų erdvė

Informacinės sistemos vardų erdvė, kuri teikia duomenų rinkinius.

/datasets/{form}/{org}/{catalog}/{dataset}/

Istaigų duomenų rinkinių vardų erdvė

Istaigos duomenų rinkinio vardų erdvė į kurią patenka visi istaigos duomenų modeliai.

Naujai atveriami *duomenų struktūros aprašai* sudaromi *ŠDSA* pagrindu. Įprastai duomenų bazių struktūra nėra kuriama vadovaujantis standartais. Vidinės struktūros dažniausiai kuriamos vadovaujantis sistemai keliamais reikalavimais. Todėl naujai atveriamų duomenų rinkiniai turi keliauti į duomenų rinkinio vardų erdvę /datasets/{form}/{org}/{catalog}/{dataset}/, išlaikant pirminę duomenų struktūrą ir neprarandant duomenų.

Tačiau su laiku, dalis istaigos duomenų iš duomenų rinkinio vardų erdvės turėtų būti perkelti į globalią duomenų erdvę. Į globalią duomenų erdvę pirmiausiai turėtų būti perkelti tie duomenys, kurie yra plačiai naudojami. Perkėlimas į globalią duomenų erdvę nepanaikina duomenų rinkinio iš ankstesnės vardų erdvės, tiesiog duomenų rinkinio duomenų pagrindu kuriama kopija į globalią duomenų erdvę.

2.12.1 Reliatyvūs pavadinimai

Modelio pavadinimas gali būti absoliutus arba reliatyvus. Absoliutūs pavadinimai prasideda / simboliu, reliatyvūs pavadinimai prasideda be / simbolio ir yra jungiami su vardų erdvės pavadinimu, kurios kontekste yra apibrėžtas modelis.

Pavyzdžiui, turinti tokį duomenų struktūros aprašą:

id	d	r	b	m	property	type
1	dcat					ns
2				dataset		
3					title	
4	datasets/gov/ivpk/adk					
5		adk				
6			/dcat/dataset			alias
7			dataset			
8					title	

Matome, kad yra apibrėžti du modeliai:

- dcat/dataset
- datasets/gov/ivpk/adk/dataset

Vienas dataset modelis yra apibrėžtas dcat vardų erdvės kontekste, kitas datasets/gov/ivpk/adk vardų erdvės kontekste.

Kai modelio pavadinimas yra naudojamas vardų erdvės kontekste ir pavadinimas neprasideda / simboliu, tada tai yra reliatyvus modelio pavadinimas. Reliatyvus modelio pavadinimas yra jungiamas su vardų erdvės pavadinimu, kurios kontekste yra apibrėžtas modelis.

Jei tam tikros vardų erdvės kontekste norime įvardinti modelį, kuris yra už tos vardų erdvės konteksto ribų, būtina naudoti absoliutų modelio pavadinimą, kuris prasideda / simboliu.

Taip yra padaryta 6-oje eilutėje, kur nurodyta, kad `datasets/gov/ivpk/adk/dataset` bazė yra `dcat/dataset` modelis iš kitos vardų erdvės.

Visais atvejais, kai modelio pavadinimas naudojamas nenurodant jokio vardų erdvės konteksto, / simbolio pavadinimo pradžioje naudoti nereikia. Pavyzdžiui šiame tekste įvardinti `dcat/dataset` ir `datasets/gov/ivpk/adk/dataset` modelių pavadinimai neprasideda / simboliu.

2.13 Išoriniai žodynai

Išorinių žodynų pagalba, galima susieti aprašomus duomenis su išoriniais žodynais. Susiejimas atliekamas *model.uri* ir *property.uri*, naudojant išorinių žodynų URI prefiksus.

Pavyzdžiui turint tokį duomenų šaltinį:

country	
id	name
1	Lietuva

city		
id	name	country
1	Vilnius	1

Ir ši šaltinį atitinkančią *DSA* lentelę:

id	d	r	b	m	proper-ty	type	ref	uri
						prefix	locn	http://www.w3.org/ns/locn#
							dbpedia-owl	http://dbpedia.org/ontology/
								datasets/example/geo
						sql		salys
					Country		id	locn:Location
					id	inte-ger		dct:identifier
					na-me@lt	text		locn:geographicName
					capital	ref	City	dbpedia-owl:capital
					City		id	locn:Location
					id	inte-ger		dct:identifier
					na-me@lt	text		locn:geographicName
					country	ref	Country	dbpedia-owl:country

Jei *property* pavadinimai turi @ žymes, tada generuojant RDF, prie reikšmės pridedama atitinkama kalbos žymė.

Galima duomenis eksportuoti **RDF Turtle** formatu, kas atrodytu taip:

```
@base <https://get.data.gov.lt/> .
@prefix dct: <http://purl.org/dc/terms/> .
@prefix locn: <http://www.w3.org/ns/locn#> .
@prefix dbpedia-owl: <http://dbpedia.org/ontology/> .

<datasets/example/geo/Country/eb09946c-26e1-4698-a298-7bb1e468b165>
  a locn:Location ;
  dct:identifier 1 ;
  locn:geographicName "Lietuva"@lt ;
  dbpedia-owl:capital <datasets/example/geo/City/b54c21f6-08b8-4bdd-b785-
↪belcb2e93a98> .

<datasets/example/geo/City/b54c21f6-08b8-4bdd-b785-belcb2e93a98>
  a locn:Location ;
  dct:identifier 1 ;
  locn:geographicName "Vilnius"@lt ;
  dbpedia-owl:country <datasets/example/geo/Country/eb09946c-26e1-4698-a298-
↪7bb1e468b165> .
```

Analogiškai, tie patys duomenys gali būti eksportuojami **RDF/XML** formatu:

```
<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>
<rdf:RDF
  xml:base="https://get.data.gov.lt/"
  xmlns:dct="http://purl.org/dc/terms/"
  xmlns:locn="http://www.w3.org/ns/locn#"
  xmlns:dbpedia-owl="http://dbpedia.org/ontology/"
  xmlns:rdf="http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#">

  <locn:Location
    rdf:about="datasets/example/geo/Country/eb09946c-26e1-4698-a298-7bb1e468b165"
    dct:identifier="1">
    <locn:geographicName xml:lang="lt">Lietuva</locn:geographicName>
    <dbpedia-owl:capital
      rdf:resource="datasets/example/geo/City/b54c21f6-08b8-4bdd-b785-
↪belcb2e93a98" />
    </locn:Location>

    <locn:Location
      rdf:about="datasets/example/geo/City/b54c21f6-08b8-4bdd-b785-belcb2e93a98"
      dct:identifier="1">
      <locn:geographicName xml:lang="lt">Vilnius</locn:geographicName>
      <dbpedia-owl:country
        rdf:resource="datasets/example/geo/Country/eb09946c-26e1-4698-a298-
↪7bb1e468b165" />
      </locn:Location>
    </rdf:RDF>
```

Išoriniai žodynai suteikia galimybę eksportuoti duomenis **RDF** formatu.

Jei struktūros apraše nėra užpildytas *uri* stulpelis, tada, turētu būti generuojamas tokie RDF duomenys:

```
@base <https://get.data.gov.lt/> .
@prefix dct: <http://purl.org/dc/terms/> .
@prefix locn: <http://www.w3.org/ns/locn#> .
@prefix dbpedia-owl: <http://dbpedia.org/ontology/> .
```

(continues on next page)

(tęsinys iš praeito puslapio)

```
<datasets/example/geo/Country/eb09946c-26e1-4698-a298-7bbe468b165>
  a <datasets/example/geo/Country> ;
  <datasets/example/geo/Country/id> 1 ;
  <datasets/example/geo/Country/name> "Lietuva"@lt ;
  <datasets/example/geo/Country/capital> <datasets/example/geo/City/b54c21f6-08b8-
→4bdd-b785-belcb2e93a98> .

<datasets/example/geo/City/b54c21f6-08b8-4bdd-b785-belcb2e93a98>
  a <datasets/example/geo/City> ;
  <datasets/example/geo/City/id> 1 ;
  <datasets/example/geo/City/name> "Vilnius"@lt ;
  <datasets/example/geo/City/country> <datasets/example/geo/Country/eb09946c-26e1-
→4698-a298-7bbe468b165> .
```

2.13.1 Subjekto URI

Pagal nutylėjimą *subjekto* URI yra automatiškai generuojamas ir atrodo taip:

```
https://get.data.gov.lt/datasets/example/geo/Country/eb09946c-26e1-4698-a298-
→7bbe468b165
```

Tačiau naudojant kontroliuojamus žodynus, galima nurodyti kitą identifikatorių tokiu būdu:

m	property	type	ref	uri
Country			id	locn:Location
	id	integer		
	uri	uri		locn:Location
	name@lt	text		

Jei *property.uri* sutampa su *model.uri* ir *property.type* yra *uri*, tada formuojant duomenis RDF formatu naudojame ne generuotą subjekto URI, o naudojame lauko reikšmę, kurio *property.uri* sutampa su *model.uri*.

Gali būti ne daugiau kaip vienas *property.uri* su *property.type uri*, kuris sutampa su *model.uri*.

Jei yra keli *uri* tipo laukai, kurie identifikuoja tą patį subjektą, tada kitiems atvejams reikia naudoti ne *model.uri*, o *owl:sameAs*.

Jei uri reikšmė bus <https://sws.geonames.org/597427/>, tada gautume tokius RDF duomenis:

```
@base <https://get.data.gov.lt/example/> .
@prefix locn: <http://www.w3.org/ns/locn#> .

<https://sws.geonames.org/597427/>
  a locn:Location ;
  <Country/id> 1 ;
  <Country/name> "Lietuva"@lt .
```

Atkreipkite dėmesį, kad pats uri laukas nėra įtrauktas į RDF duomenis.

Analogiškai, jei *ref* tipo laukas rodo į modelį, kurio *model.uri* sutampa su *property.uri* kuris yra *ref* tipo, tada *ref* lauko reikšmė taip pat įgyja ne generuotą URI, o URI iš duomenų.

Pratęsiant tą patį pavyzdį:

m	property	type	ref	uri
Country	id	integer	id	locn:Location
	uri	uri		locn:Location
City	name@lt	text	id	locn:Location
	id	integer		
	name@lt	text	Country	locn:Location
	country	ref		

Gautume tokius duomenis:

```
@base <https://get.data.gov.lt/example/> .
@prefix locn: <http://www.w3.org/ns/locn#> .

<https://sws.geonames.org/597427/>
  a locn:Location ;
  <Country/id> 1 ;
  <Country/name> "Lietuva"@lt .

<City/b54c21f6-08b8-4bdd-b785-belcb2e93a98>
  a locn:Location ;
  <City/id> 1 ;
  <City/name> "Vilnius"@lt ;
  <City/country> <https://sws.geonames.org/597427/> .
```

2.14 Formulės

Formulės rašomos *prepare* stulpelyje. Formulių pagalba galima atlikti įvairius duomenų transformavimo, nuasmeninimo, filtravimo ir kokybės tikrinimo veiksmus.

Kadangi yra labai didelė įvairovė duomenų formatų ir duomenų valdymo mechanizmų, siekiant suvaldyti visą šią įvairovę *DSA* formulės leidžia vieningai aprašyti veiksmus su duomenimis. Vėliau formulės verčiamos į vieningą *AST*, kuri gali interpretuoti automatizuotos priemonės, priklausomai nuo duomenų šaltinio ir konteksto ir *DSA* sluoksnio.

2.14.1 Gramatika

Formulių sintaksė atitinka šią ABNF gramatiką:

```

formula      = testlist
testlist     = test *("," test) *1","
test         = or
or           = and *("|" and)
and          = not *("&" not)
not          = "!" not / comp
comp         = expr *(compop expr)
expr         = term *(termop term)
term         = factor *(factorop factor)
factor       = sign factor / composition
composition  = atom *trailer
atom         = "(" *1group ")"
              / "[" *1list "]"
              / func / value / name
group        = test *("," test) *1","
list         = test *("," test) *1","
trailer      = "[" *1filter "]" / method / attr
func         = name call
method       = "." name call
call         = "(" *1arglist ")"
arglist      = argument *("," argument) *1","
argument     = test / kwarg
kwarg        = name ":" test
filter       = test *("," test) *1","
attr         = "." name
value        = null / bool / integer / number / string / star
compop       = ">=" / "<=" / "!=" / "=" / "<" / ">"
termop       = "+" / "-"
factorop     = "*" / "/" / "%"
sign         = "+" / "-"
star         = "*"
name         = ~/[a-z_][a-z0-9_]*~/i
number       = ~/\d+(\.\d+)?/
integer      = ~/0|[1-9]\d*/
bool         = "false" / "true"
null         = "null"
string       = ~/(?!""").*(?<!\)(\\\\")*?"'|'(?!''').*?
              (?<!\)(\\\\")*?'/i

```

2.14.2 Sintaksės medis

Formulės verčiamos į vieningą abstraktų sintaksės medį. Vieningas abstraktus sintaksės medis leidžia atskirti formulės skaitymo ir interpretavimo veiklas.

Abstraktus sintaksės medis sudarytas iš vienodų elementų turinčių tokias savybes:

name

Funkcijos pavadinimas.

args

Funkcijos argumentų sąrašas, kurį gali sudaryti konkrečios reikšmės ar kiti medžio elementai, veiksmai.

Visos formulėje naudojamos išraiškos sintaksės medyje verčiamos į funkcijų ir argumentų medį. Pavyzdžiui `test("a", "b")` bus verčiamas į:

```
{
  "name": "test",
  "args": ["a", "b"],
}
```

2.14.3 Funkcijų iškvietimas

Formulės susideda iš vykdomų funkcijų sekos. Pavyzdžiui funkcijos pavadinimu `test` vykdomas formulėje atrodys taip:

```
test()
```

Aukščiau pavyzdyje pateikta formulė vykdo funkciją `test`, be argumentų. Tačiau funkcijos gali turėti pozicinius ir vardinius argumentus.

2.14.4 Poziciniai argumentai

Poziciniai argumentai perduodami taip:

```
test(a, b, c)
```

Pavyzdyje, funkcijai `test` perduodami trys argumentai `a`, `b` ir `c`. Šioje dokumentacijoje, tais atvejais, kai funkcijos pozicinių argumentų skaičius nėra fiksuotas, naudojama `*args` išraiška, kur `*` nurodo, kad pozicinių argumentų gali būti 0 ar daugiau.

2.14.5 Vardiniai argumentai

Vardiniai argumentai funkcijai perduodami taip:

```
test(a: 1, b: 2, c: 3)
```

Pozicinius argumentus būtina perduoti tiksliai tokia tvarka, kokios tikisi funkcija. Tačiau vardinius argumentus, galima perduoti, bet kuria tvarka.

Jei vardinių argumentų sąrašas nėra fiksuotas, dokumentacijoje toks argumentų sąrašas užrašomas `**kwargs` forma, kur `**` nurodo, kad vardinių argumentų gali būti 0 ar daugiau.

2.14.6 Alternatyvus funkcijos iškvietimas

Funkcijų iškvietimas gali būti užrašomas įprastiniu būdu, pavyzdžiui:

```
test(test(test(a), b), c)
```

Arba funkcijų grandinės (angl. [Method chain](#)) būdu:

```
a.test().test(b).test(c)
```


Kadangi formulės dažnai naudojamos tam tikros reikšmės transformavimui, todėl dažnai formulė yra lengviau skaitoma, naudojant funkcijų grandinę.

`test(a)` yra `a.test()` arba `test(a, b)` ir `a.test(b)` yra ekvivalentūs (UFCS).

2.14.7 Standartinės funkcijos

Priklausomai nuo duomenų šaltinio ar konteksto gali būti naudojami skirtingi veiksmai, tačiau žemiau yra pateikti bendrosios paskirties veiksmai:

func.bind(name)

Rodo į reikšmę pavadinimu `name` iš konteksto. Reikšmės ieškoma tokia tvarka:

- `var()`
- `param()`
- `item()`
- `prop()`

func.prop(name)

Modelio savybė pavadinimu `name` iš `property` stulpelio.

func.item(name)

Sąrašo elemento savybė pavadinimu `name`.

func.param(name)

Parametras pavadinimu `name`. Žiūrėti `param`.

func.var(name)

Kintamasis apibrėžtas `set()` funkcijos pagalba.

func.self()

Rodo į aktyvią reikšmę, naudojamas `property.prepare` formulėse.

func.or(*args)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

```
a | b | c
```

Grąžina pirmą netuščią reikšmę. Pirmoji netuščia reikšmė nutraukia sekančių args argumentų interpretavimą.

func.and(*args)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

```
a & b & c
```

Grąžina pirmą tuščią reikšmę arba paskutinę reikšmę, jei prieš tai esančios reikšmės netuščios.

func.not(arg)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

```
!arg
```

Jei `arg` tuščia grąžina `true`, priešingu atveju `false`.

`func.eq(a, b)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a = b`

a lygus b.

`func.ne(a, b)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a != b`

a nelygus b.

`func.lt(a, b)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a < b`

a mažiau už b.

`func.le(a, b)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a <= b`

a mažiau arba lygu už b.

`func.gt(a, b)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a > b`

a daugiau už b.

`func.ge(a, b)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a >= b`

a daugiau arba lygu už b.

`func.add(a, b)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a + b`

a ir b suma.

`func.sub(a, b)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a - b`

a ir b skirtumas.

func.mul(*a*, *b*)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a * b`

a ir *b* sandauga.

func.div(*a*, *b*)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a / b`

a ir *b* dalyba.

func.mod(*a*, *b*)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`a % b`

a ir *b* modulis.

func.positive(*a*)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`+a`

Gali būti interpretuojamas skirtingai, priklausomai nuo konteksto. Įprastiniu atveju keičia skaičiaus ženklą.

func.negative(*a*)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`-a`

Gali būti interpretuojamas skirtingai, priklausomai nuo konteksto. Įprastiniu atveju keičia skaičiaus ženklą.

func.tuple(**args*)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`(*args)`

Grupė argumentų.

()

Tuščia grupė.

a, b

Tas pats, kas `tuple(a, b)`.

func.list(**args*)

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

`[*args]`

Sąrašas reikšmių.

`func.getattr(object, attr)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

```
object.attr
```

Gaunamos reikšmės pagal atributą arba raktą.

`funcgetitem(object, item)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

```
a[item]
```

Gaunamos reikšmės pagal atributą arba raktą.

`getitem()` gali būti interpretuojamas kaip sąrašo reikšmių filtras:

```
a[b > c]
```

`func.dict(**kwargs)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

```
{a: b}
```

Sudėtinė duomenų struktūra.

`func.set(**kwargs)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

```
{a, b}
```

Reikšmių aibė.

`func.op(operator)`

Taip pat galima naudoti tokia išraiška:

```
a(*)
```

Operatoriai gali būti naudojami kaip argumentai.

`func.stack(columns, values, exclude)`

Visus stulpelius išskyrus `exclude` verčia į vieną stulpelių eilutę suteikiant `columns` pavadinimą, o reikšmių stulpeliui `values` pavadinimą. Pavyzdžiui:

vertinimas	2015P2	2016P2
Neigiamai	0	1
Teigiamai	39	28

Tokiai lentelei pritaikius `stack("data", "rodiklis", ["vertinimas"])` transformaciją, gausime tokį rezultatą:

vertinimas	data	rodiklis
Neigiamai	2015P2	0
Neigiamai	2016P2	1
Teigiamai	2015P2	39
Teigiamai	2016P2	28

`func.datetime(str, format)`

Išgaunama data ir laikas iš `str`, naudojant `strftime` formatą.

`func.date(str, format)`

išgaunama data iš `str`, naudojant `strftime` formatą.

`func.date(datetime)`

Gražinama data iš datos ir laiko.

2.14.8 Failai

Dažnai duomenys teikiami failų pavidalu, kurie gali būti saugomi tiek lokaliai failų sistemoje, tiek nuotoliniame serveryje. Failai gali būti suspausti ir patalpinti į archyvo konteinerius. [DSA](#) leidžia aprašyti įvairius prieigos prie duomenų, saugomų failuose, atvejus.

resource.source

Nutolusiame serveryje saugomo failo [URI](#) arba kelias iki lokalaus katalogo. Lokalaus katalogo kelias gali būti pateikiamas tiek [POSIX](#), tiek [DOS](#) formatais, priklausomai nuo to, kokioje operacinėje sistemoje failai saugomi.

resource.prepare

`func.file(resource, encoding: 'utf-8')`

Parametrai

- **resource** -- Kelias arba URI iki failo.
- **encoding** -- Failo koduotė.

Ši funkcija leidžia nurodyti failo koduotę, jei failas yra užkoduotas kita, nei UTF-8 koduote. Pilną palaikomų koduočių sąrašą galite rasti [šiam sąrašui](#).

`func.extract(resource, type)`

Parametrai

- **resource** -- Kelias arba URI iki archyvo failo arba failo objektas.
- **type** -- Archyvo tipas.

Išpakuoja archyvą, kuriame saugomi failai. Galimos `type` reikšmės:

zip

tar

rar

Funkcijos rezultatas yra archyvo objektas, kuris leidžia pasiekti esančius archyvo failus [getitem\(\)](#) funkcijos pagalba.

`func.decompress(resource, type)`

Parametrai

- **resource** -- Kelias arba URI iki archyvo failo arba failo objektas.
- **type** -- Archyvo tipas.

Taikomas srautinis failo glaudinimo filtras. Galimos `type` reikšmės:

gz

bz2

xz

2.14.9 Stulpeliai lentelėje

CSV ar skaičiuoklių lentelėse stulpelių pavadinimai pateikiami pačioje lentelėje. Eilutė, kurioje surašyti pavadinimai nebūtinai gali būti pirma. Stulpelių pavadinimai gali būti pateikti keliose eilutėse iš kurių formuojamos kompleksinės struktūros (žiūrėti *Kompleksinės struktūros*). Įvairias situacijas galima aprašyti formulių pagalba.

model.prepare

`func.header(*line)`

null

Lentelėje eilučių pavadinimų nėra. Tokiu atveju, *property.source* stulpelyje reikia pateikti stulpelio numerį, pradedant skaičiuoti nuo 0.

line

Nurodomas eilutės numeris, pradedant eilutes skaičiuoti nuo 0, kur yra pateikti lentelės stulpelių pavadinimai. Pagal nutylėjimą stulpelių pavadinimų ieškoma pirmoje eilutėje.

*line

Jei lentelė turi kompleksinę stulpelių struktūrą, tada galima pateikti daugiau nei vieną eilutės numerį iš kurių bus nustatomi stulpelių pavadinimai.

`func.head(n)`

Praleisti n einančių po stulpelių pavadinimų eilutės.

`func.tail(n)`

Ignoruoti n eilučių failo pabaigoje.

property.source

Jei naudojamas *header(null)*, tada nurodomas stulpelio numeris, pradedant nuo 0.

Jei naudojamas *header(line)*, tada nurodomas stulpelio pavadinimas, toks koks įrašytas lentelės line eilutėje.

Jei naudojamas *header(*line)*, tada nurodomas stulpelio pavadinimas, toks koks įrašytas lentelės pirmajame line argumente.

property.prepare

Jei naudojamas *header(*line)*, žiūrėti *Kompleksinės struktūros*.

2.14.10 Duomenų atranka

Duomenų filtravimui naudojamas *model.prepare* stulpelis, kuriame galima apriboti iš šaltinio skaitomų duomenų imtį.

Tarkime, jei turime tokias dvi duomenų lenteles:

COUNTRIES	
COUNTRY	CODE
Lietuva	lt
Latvija	lv

CITIES		
ID	CITY	COUNTRY
1	Vilnius	lt
2	Kaunas	lt
3	Ryga	lv

Jei norėtume atveri ne visų šalių duomenis, o tik Lietuvos, tada duomenų struktūros aprašas turėtų atrodyti taip:

d	r	b	m	property	type	ref	source	prepare
datasets/example/countries								
			Country		sql		sqlite://	
				name	string	code	COUNTRIES	code = "lt"
				code	string		COUNTRY	
			City			id	CITIES	
				id	integer		ID	
				name	string		CITY	
				country	ref	Country	COUNTRY	

Kaip ir visur, formulės reikia naudoti pavadinimus ne iš *source* stulpelio, o iš *property*, *model* arba *dataset*.

Jei lentelės yra susijusios ryšiais tarpusavyje, užtenka filtrą nurodyti tik vienoje lentelėje, visose kitose susijusios lentelės filtrai bus taikomi automatiškai, kad užtikrinti duomenų vientisumą.

Nurodant filtrus yra galimybė naudoti ne tik vienos lentelės laukus, bet ir susijusių lentelių laukus, pavyzdžiui yra galimybė nurodyti tokį filtrą:

d	r	b	m	property	type	ref	source	prepare
			City			id	CITIES	country.code = "lt"

Tačiau šiuo atveju, toks filtras būtų perteklinis, nes toks filtras generuojamas automatiškai ir susijusio Country modelio, kadangi negalime publikuoti Latvijos miestų, jei publikuojama tik Lietuvos šalis.

Pilnas galimų filtrų sąrašas:

model.prepare

a = b

a ir b reikšmės yra lygios.

a != b

a nelygu b.

a > b

a daugiau už b.

a < b

a mažiau už b.

a >= b

a daugiau arba lygu b.

a <= b

a mažiau arba lygu b.

a.in(b)

a lygi bent vienai iš b sekos reikšmių.

a.notin(b)

a nelygi nei vienai iš b sekos reikšmių.

a.contains(b)

a seka savyje turi b seką.

a.startswith(b)

a seka prasideda b seka.

a.endswith(b)

a seka baigiasi b seka.

a & b

a ir b.

a | b

a arba b.

sort(+a, -b)

Rūšiuoti didėjimo tvarka pagal a ir mažėjimo tvarka pagal b.

2.14.11 Periodiškumas

Periodiškumui nurodyti naudojamas model.prepare stulpelis, kuriame galima naudoti tokias formules:

model.prepare

func.cron(line)

Duomenų atnaujinimo laikas, analogiškas **cron** formatui.

line argumentas aprašomas taip:

- nm** n-toji minutė, $n \in 0-59$.
- nh** n-toji valanda, $n \in 0-23$.
- nd** n-toji mėnesio diena, $n \in 1-31$.
- \$d** Paskutinė mėnesio diena.
- nM** n-tasis mėnuo, $n \in 1-12$.
- nw** n-toji savaitės diena, $n \in 0-6$ (sekmadienis–šeštadienis).
- n#iw** n-toji savaitės diena, i-toji mėnesio savaitė, $i \in 1-6$.
- n\$iw** n-toji savaitės diena, i-toji savaitė nuo mėnesio galo, $i \in 1-6$.
- ,** Kableliu galim atskirti kelias laiko vertes.
- Brūkšneliu galima atskirti laiko verčių intervalą.
- /** Pasvyruoju brūkšniu galima atskirti laiko verčių kartojimo žingsnį.

Laiko vertės atskiriamos tarpo simbolių. Jei laiko vertė nenurodyta, reiškia įeina visos įmanomos laiko vertės reikšmės.

```
func.hourly()
    cron('0m')
func.daily()
    cron('0m 0d')
func.weekly()
    cron('0m 0h 0w')
func.monthly()
    cron('0m 0h 1d')
func.yearly()
    cron('0m 0h 1d 1M')
```

2.14.12 Statinės reikšmės

Statinės reikšmės arba konstantos duomenų laukams gali būti nurodomos *property.prepare* stulpelyje naudojant formulės sintaksę. Plačiau apie formules žiūrėti *Formulės* skyrelyje.

2.14.13 Transformavimas

property.prepare stulpelyje gauta šaltinio reikšmė gali būti pasiekama per `self` kintamąjį.

property.prepare formulėje gali būti aprašomos kelios reikšmės atskirtos kableliu, tai naudojama ryšio laukams, kai ryšiui aprašyti reikia daugiau nei vieno duomenų lauko.

Formulėje galima naudoti kitus to pačio modelio *property* pavadinimus, kai aprašomo *property* reikšmės formuojamos dinamiškai naudojant vieną ar kelis jau aprašytus laukus.

property.prepare stulpelyje galima naudoti tokias formules:

property.prepare

`func.null()`

Grąžina `null` reikšmę, jei toliau einančios transformacijos grąžina `null`.

`func.replace(old, new)`

Pakeičia visus `old` į `new` simbolius eilutėje.

`func.re(pattern)`

Grąžina atitinkančią reguliariosios išraiškos `pattern` reikšmę arba pirmos grupės reikšmę jei naudojama tik viena grupė arba reikšmių grupę jei `pattern` yra daugiau nei viena grupė.

`func.cast(type)`

Konvertuoja šaltinio tipą į nurodytą `type` tipą. Tipų konvertavimas yra įmanomas tik tam tikrais atvejais. Jei tipų konvertuoti neįmanoma, tada metodas turėtų grąžinti klaidą.

`func.split()`

Dalina simbolių eilutę naudojant `s+ reguliariąją išraišką`. Grąžina masyvą.

`func.strip()`

Pašalina tarpo simbolius iš pradžios ir pabaigos.

`func.lower()`

Verčia visas raides mažosiomis.

`func.upper()`

Verčia visas raides didžiosiomis.

`func.len()`

Grąžina elementų skaičių sekoje.

`func.choose(default)`

Jei šaltinio reikšmė nėra viena iš *enum*, tada grąžinama `default` reikšmė.

Jei `default` nepateiktas, grąžina vieną iš *property.enum* reikšmių, jei duomenų šaltinio reikšmė nėra viena iš *property.enum*, tada grąžinama klaida.

`func.switch(*cases)`

`func.case(cond, value)`

`func.case(default)`

Grąžina `value`, jei tenkina `cond` arba `default`. Jei `case(default)` nepateiktas, tada grąžina pradinę reikšmę.

Jei, `cases` nepateikti, grąžina vieną iš `switch.source` reikšmių, tenkinančių `switch` prepare sąlygą.

`func.swap(old, new)`

Pakeičia `old` reikšmę `new`, jeigu `self` atitinka `old`.

`func.return()`

Nutraukia transformacijų grandinę ir grąžina reikšmę.

`func.set(name)`

Išsaugo reikšmę į kintamąjį `name`.

`func.url()`

Skaido URI į objektą turintį tokias savybes:

scheme

URI schema.

netloc

Visada URI dalis tarp `scheme` ir `path`.

username

Naudotojo vardas.

password

Slaptažodis.

host

Domeno vardas arba IP adresas.

port

Prievado numeris.

path

Kelias.

query

URL dalis einanti tarp `?` ir `#`.

fragment

URL dalis einanti po `#`.

`func.query()`

Skaido URI query dalį į parametrus.

`func.path()`

Skaido failų sistemos arba URI kelią į tokias savybes:

parts

Skaido kelią į dalis ([plačiau](#)).

drive

Diskas ([plačiau](#)).

root

Šaknis ([plačiau](#)).

2.14.14 Kompleksinės struktūros

Daugelis duomenų šaltinių turi galimybę saugoti kompleksines struktūras. Jei duomenys yra kompleksiniai, tada `property.source` stulpelyje galima nurodyti tik duomenis pavadinimą iš pirmojo lygmens, gilesniuose lygmenyse esančius duomenis galima aprašyti naudojant formules `property.prepare` stulpelyje.

Analogiškai duomenų atranką galima daryti ir model eilutėse, jei tai leidžia duomenų šaltinis. Kaip pavyzdį naudosime tokią `JSON` duomenų struktūrą:

```
{
  "result": {
    "count": 1,
    "results": [
      {
        "type": "dataset",
        "tags": ["CSV"]
      }
    ]
  }
}
```

`property.prepare`

`func.getattr(object, name)`
Grąžina object savybę name.

```
>>> self.result.count
1
```

`func.getitem(object, item)`
Grąžina object objekto item savybę arba object masyvo item elementą.

```
>>> self["result"]["count"]
1
```

`getitem()` ir `getattr()` gali būti naudojami kartu.

```
>>> self.result.results[0].type
"dataset"
```

`getitem()` gali būti naudojamas, kaip masyvo elementų filtras pateikiant filtro sąlygą.

```
>>> self.result.results[tags = "CSV"].type
["dataset"]

>>> self.result.results[item(tags) = "CSV"].type
["dataset"]
```

Norint gauti visus masyvo elementus, galima naudoti tokią išraišką:

```
>>> self.result.results[].tags[]
["CSV"]
```

`func.first(object, default)`

Grąžina pirmą `object` sąrašo reikšmę, jei sąrašas tuščias, tada grąžina `default` reikšmę, jei `default` nenurodytas, tada nutraukia vykdymą su klaidą.

```
>>> self.result.results[].tags.first()
"CSV"
```

Jei `self.result.results[].tags` būtų tuščias, tada:

```
>>> self.result.results[].tags.first(null)
null
```

Analogiška struktūra gali būti gaunama ir lentelėse, kai stulpelių pavadinimai nurodyti keliose eilutėse, pavyzdyje pateiktą struktūrą atitiktų tokia lentelė:

result count	results type	tags
1	dataset	CSV

Šioje lentelėje stulpelių pavadinimai pateikti trijose eilutėse, todėl `model.prepare` reikėtų naudoti `header(0, 1, 2)`.

2.15 Sąvokos

TGI

Teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymas.

Šis įstatymas įpareigoja valstybės ir savivaldybių institucijas ir joms pavaldžius subjektus atverti duomenis.

Kelios citatos iš įstatymo:

4 straipsnis

1. Institucijos ir valstybės valdomi subjektai privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams duomenis, įskaitant pakartotiniam naudojimui skirtus duomenis, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.

15 straipsnis

1. Visi institucijos ar valstybės valdomo subjekto duomenys turi būti inventoriizuoti laikantis principo, kad duomenys gali būti skelbiami pakartotinai naudoti, jeigu tai neprieštarauja šiam ir kitiems įstatymams. Inventorizuotų duomenų sąrašas turi būti skelbiamas Lietuvos atvirų duomenų portale.

2. Institucijos ir valstybės valdomi subjektai turi sudaryti duomenų, dėl kurių yra pateiktos užklauskos Lietuvos atvirų duomenų portale arba kurių pakartotinis naudojimas, institucijos ir valstybės valdomo subjekto vertinimu, gali kurti pridėtinę vertę, rinkinius ir juos skelbti šiame portale, jeigu tai neprieštarauja šiam ir kitiems įstatymams.

17 straipsnis

1. Lietuvos atvirų duomenų portalas yra valstybės informacinė sistema, skirta duomenų rinkiniams ir jų metaduomenims sisteminti ir skelbti naudojant vieno-dą metaduomenų aprašymo formatą, taip pat vieno langelio principu institucijų ir valstybės valdomų subjektų sudarytiems duomenų rinkiniams ir jų metaduomenims ieškoti, peržiūrėti, parsisiųsti, pareiškėjų užklausoms registruoti ir kitoms paslaugoms, susijusioms su šios informacinės sistemos paskirtimi, teikti.

5. Institucijos ir valstybės valdomi subjektai privalo užtikrinti, kad inventori-zuotų duomenų sąrašai ir sudaryti duomenų rinkiniai Lietuvos atvirų duomenų portale bus surasti ir pasiekiami šio portalo tvarkytojo nustatyta tvarka ir prie-monėmis.

18 straipsnis.

Pareiškėjo teisės gali būti ginamos šiais būdais:

1) pareiškėjas turi teisę apskūsti institucijos veiksmus, neveikimą ar administ-racinį sprendimą, taip pat institucijos vilkinimą atlikti jos kompetencijai šiuo įstatymu priskirtus veiksmus Viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvar-ka;

2) pareiškėjas turi teisę apskūsti valstybės valdomo subjekto veiksmus ar nevei-kimą, taip pat valstybės valdomo subjekto vilkinimą atlikti jo kompetencijai šiuo įstatymu priskirtus veiksmus tam pačiam valstybės valdomam subjektui arba bendrosios kompetencijos teismui.

Europos sąveikumo karkasas

Rekomendacijų rinkinys apie tai, kaip užtikrinti didesnę skaitmeninį sąveikumą tarp Eu-ropos šalių.

Rekomendacijų sąrašas:

2. Publish the data you own as open data unless certain restrictions apply.

3. Ensure a level playing field for open source software and demonstrate active and fair consideration of using open source software, taking into account the total cost of ownership of the solution.

41. Establish procedures and processes to integrate the opening of data in your common business processes, working routines, and in the development of new information systems.

42. Publish open data in machine-readable, non-proprietary formats. Ensure that open data is accompanied by high quality, machine-readable metadata in non-proprietary formats, including a description of their content, the way data is collected and its level of quality and the licence terms under which it is made available. The use of common vocabularies for expressing metadata is recommended.

43. Communicate clearly the right to access and reuse open data. The legal re-gimes for facilitating access and reuse, such as licences, should be standardised as much as possible.

44. Put in place catalogues of public services, public data, and interoperability solutions and use common models for describing them.

45. Where useful and feasible to do so, use external information sources and services while developing European public services.

atvirų duomenų direktyva

2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) [2019/1024](#) dėl

atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo.

duomenų valdymo aktas

2020 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) pasiūlymas [2020/0340](#) dėl Europos duomenų valdymo (Duomenų valdymo aktas).

aplinkos kintamasis

Angliškai tai vadinama *environment variables*, tai yra operacinės sistemos aplinkos kintamieji.

Plačiau apie tai skaitykite [Vikipedijoje](#).

ADP

Atvirų duomenų portalas, sudarytas iš [atvirų duomenų katalogo](#) ir [duomenų saugyklos](#).

ADK

Lietuvos atvirų duomenų katalogas, prieinamas adresu [data.gov.lt](#).

duomenų katalogas

Lietuvos duomenų portalo sudedamoji dalis, skirta metaduomenims apie duomenų šaltinius registruoti.

Duomenų katalogas prieinamas adresu [data.gov.lt](#).

ADS

Atvirų duomenų saugykla, skirta pakartotinio panaudojimo duomenų publikavimui, valstybinė atvirų duomenų saugykla pasiekama [get.data.gov.lt](#) adresu.

DSA

Duomenų struktūros aprašas yra lentelė, kurioje išsamiai aprašyta tam tikro duomenų šaltinio duomenų struktūra. DSA lentelę sudaro penkios dimensijos (duomenų rinkinys, resursas, bazė, modelis, savybė) ir dešimt metaduomenų stulpelių.

ADSA

[DSA](#) lentelė, kurioje aprašomi jau atverti ir viešai prieinami duomenys.

ŠDSA

[DSA](#) lentelė, kurioje aprašoma neatvertų, [pirminio duomenų šaltinio](#) duomenų struktūra.

didelės vertės duomenys

aukštos vertės duomenys

Duomenys apibrėžti [atvirų duomenų direktyvos](#) 5 skyriuje.

[Aukštos vertės duomenų sritys](#) yra šios:

- Geoerdviniai duomenys
- Aplinka ir žemės stebėjimai
- Meteorologiniai duomenys
- Statistika (demografiniai ir ekonominiai rodikliai)
- Įmonės ir įmonių savininkai
- Judumas

BDAR

2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) [2016/679](#) dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva [95/46/EB](#) (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas).

duomenų serializavimo formatas

Duomenys gali būti serializuojami įvairiais formatais, pavyzdžiui YAML formatu:

```
type: project
title: Manifestas
```

JSON formatu:

```
{"type": "project", "title": "Manifestas"}
```

Turtle formatu:

```
@prefix foaf: <http://xmlns.com/foaf/0.1/> .
@prefix rdfs: <http://www.w3.org/2000/01/rdf-schema#> .
<http://atviriduomenys.lt> a foaf:Project;
    rdfs:label "Manifestas" .
```

MessagePack dvejetainiu formatu, kurio turinys pateiktas naudojant BASE64 koduotę:

```
gqR0eXB1p3Byb2p1Y3SkbmFtZapNYW5pZmVzdGFz
```

Visuose šiuose pavyzdžiuose yra pateikti tie patys duomenys, tačiau naudojami skirtingi duomenų serializavimo formatai, koduotės ir skirtingi žodynai.

brandos lygis

Duomenų brandos lygiai yra apibrėžti 5 [Open Data](#) svetainėje. Viso yra penki brandos lygiai, tačiau papildomai verta įtraukti ir nulinį brandos lygį, kai duomenų poreikis yra, tačiau duomenys nekaupiami arba negali būti publikuojami dėl teisinių ar kitų apribojimų.

5 [Open Data](#) svetainėje brandos lygiai apibrėžti, kaip pavyzdį nurodant formatus. Nors formatus galima naudoti kaip pavyzdį labai abstrakčiai apibūdinant ką reiškia brandos lygiai, tačiau tikslus brandos lygis gali būti suteiktas tik atskiriems duomenų laukams, o ne formatui.

Duomenų brandos lygiai yra tokie:

0

Duomenys nekaupiami, tačiau poreikis tokiems duomenims yra. Gali būti ir tokių atvejų, kai duomenys yra kaupiami, tačiau dėl teisinių ar kitų priežasčių negali būti publikuojami.

1

Duomenys kaupiami ir publikuojami viešai, bet kokia forma ir bet koku formatu. Pavyzdžiui datos tipo laukas gali būti pateikiamas įvairiais formatais „Pirmadienis“, „2021 gegužės 10 d.“, „5/10/21“ ir pan. Kadangi šiuo atveju data gali būti užrašyta bet kokia forma ir bet koku tikslumu, nėra galimybės automatinėmis priemonėmis patikimai nuskaityti tokių duomenų.

2

Publikuojami duomenys turi aiškią, mašininio būdu nuskaitymą struktūrą, tačiau pateikiami nestandartiniu arba nuosavybiniu formatu. Pavyzdžiui datos tipo lauko duomenys pateikiami nestandartiniu formatu, tačiau visos reikšmės pateiktos naudojant tą patį formatą, „5/10/21“, „6/10/21“ ir pan. Šiuo atveju, automatiškai nuskaityti tokius duomenis įmanoma tik papildomai įgyvendinant duomenų nuskaitymo priemones, kuriose yra įgyvendintas būtent tokio nestandartinio formato duomenų skaitymas.

3

Duomenys pateikiami naudojant standartinį formatą. Lietuvos atvirų duomenų kontekste, *standartiniai formatai yra apibrėžti duomenų struktūros aprašo specifikacijoje*

je. Pavyzdžiui datos tipo lauko duomenys pateikiami standartiniu ISO 8601 formatu. Kadangi duomenys yra pateikti standartiniu formatu, pačio formato specifikacija yra atvira ir viešai publikuojama, o duomenų nuskaitymo priemonės tokią atvirą formatą palaiko, todėl tokių duomenų nuskaitymui nereikia įdėti jokio papildomo darbo.

4

Kiekvienas publikuojamų duomenų *objektas* turi unikalų identifikatorių ir naudojant tokius unikalius objektų identifikatorius, skirtingų tipų objektai siejami tarpusavyje. Kartu su duomenimis pateikiami ir metaduomenys apie tai, kaip skirtingų tipų objektai siejasi tarpusavyje.

Pavyzdžiui miesto tipo objektui „Vilnius“ yra suteiktas unikalus identifikatorius 6868eca7-0ae1-4390-83d0-7af642a62863, o šalies tipo objekto „Lietuva“ duomenų lauko „sostinė“ reikšmė yra objekto „Vilnius“ unikalus identifikatorius 6868eca7-0ae1-4390-83d0-7af642a62863.

Turint tokią brandos lygį, duomenis galima ne tik nuskaityti, bet ir jungti tarpusavyje, o jungiant skirtingus duomenis tarpusavyje atsiveria daugiau galimybių juos naudoti įvairiuose taikymuose.

5

Kartu su publikuojamais duomenimis, pateikiami ir metaduomenys apie tai, kaip publikuojami duomenys siejasi su kitais viešaisiais duomenų žodynais (ontologijomis). Pavyzdžiui datos duomenų laukas yra susiejamas su „Dublin Core Metadata Initiative“ publikuojama ontologija, nurodant, kad datos lauko semantinė prasmė yra tokia pati, kaip apibrėžta *dcterms:created* ontologijoje. Šiuo atveju, nurodoma, kad datos laukas būtent yra tam tikro resurso sukūrimo data.

Kai duomenys yra susieti su išoriniais žodynais, atsiranda galimybė įgyvendinti tokias priemones, kurios veiktų universaliai, nepriklausomai nuo duomenų šaltinio ar duomenų kilmės.

kanoniniai duomenys

Kanoniniai duomenys yra tarsi duomenų etalonas, kuris nusako kokios duomenų reikšmės yra teisingos. Pavyzdžiui įmonės pavadinimas gali būti užrašomas įvairiausiomis formomis, pavyzdžiui:

Įmonės kodas	Įmonės pavadinimas
-	UAB "Duomesta"
-	UAB „Duomesta“
-	Duomesta
-	DUOMESTA
-	Uždaroji akcinė bendrovė Duomesta
-	Duomesta, UAB
-	DSTA UAB

Jei duomenų rinkinyje nėra pateiktas įmonės registracijos kodas, tada unikalčiai identifiкуoti įmonę yra gan sudėtinga.

Tačiau turint autoritetingus kanoninius duomenis:

Įmonės kodas	Įmonės pavadinimas
111111111	UAB "Duomesta"

Užduotis unikalčiai identifikuoti įmonę pasidaro paprastesnė. Todėl kanoniniai duomenys yra labai svarbūs.

kodinis pavadinimas

Pavadinimas, kuriam keliama tam tikri apribojimai.

manifestas

Atvirų duomenų manifestas yra *DSA* lentelių rinkinys, kuriuose aprašyti duomenų šaltiniai ir juose esančių duomenų struktūra.

Žodis manifestas yra kilęs iš programavimo srityje naudojamo termino *Manifesto failas*, kuriame pateikiami metaduomenys apie programinio paketo sandarą.

Duomenų kontekste, žodis manifestas turėtų būti suprantamas, kaip metaduomenų lentelė apie įvairiuose duomenų šaltiniuose publikuojamus duomenis.

metaduomenys

Duomenys apie duomenis yra vadinami metaduomenimis. Pavyzdžiui duomenų struktūros aprašas konkrečiam CSV duomenų failui gali būti vadinamas CSV failo metaduomenimis.

normalizavimas

Duomenų normalizavimas yra duomenų struktūros transformavimo procesas taikant taip vadinamas normalines formas, tam kad sumažinti duomenų pasikartojimą.

Plačiau apie tai skaitykite [Vikipedijoje](#).

prieigos taškas

Prieigos taškas yra *REST API* terminas, nurodantis URL kelio dalį iki tam tikro resurso.

Plačiau skaitykite [Vikipedijoje](#).

REST API

Representational State Transfer (REST) yra taisyklių ir rekomendacijų rinkinys sirtas *web servisas* kurti.

Plačiau skaitykite [Vikipedijoje](#).

web servisas

Web servisas yra interneto paslauga skirta automatizuotiems robotams. Interneto svetainės dažniausiai yra skirtos žmonėms, tačiau web servisas yra skirti mašinoms, kurios gali komunikuoti viena su kita.

Plačiau skaitykite [Vikipedijoje](#).

YAML

YAML yra *duomenų serializavimo formatas*, kuris skirtas ne tik mašininiame skaitymui, bet su šio formato turiniu tiesiogiai gali dirbti ir žmogus. YAML formato pavyzdys:

```
container:  
  name: value
```

YAML yra sukurtas JSON formato pagrindu, siekiant palengvinti darbą su JSON serializuotais duomenimis žmonėms. Analogiškas pavyzdys JSON formatu atrodo taip:

```
{"container": {"name": "value"}}
```

viešasis žodynas

Viešieji žodynai, dar vadinami ontologijomis, šie žodynai dažnai yra gerai dokumentuoti ir skelbiami viešai, jie yra skirti globaliam susietųjų duomenų tinkui kurti (angl. *linked data*).

sisteminis pavadinimas

Sisteminis pavadinimas yra naudojamas objektų identifikavimui ir yra naudojamas URL nuorodose ir visur kitur, kur reikia nurodyti ryšį su objektu, naudojamas to objekto sisteminis pavadinimas.

Sisteminis pavadinimas sudaromas tik iš lotyniškų raidžių ir -/_ simbolių.

pirminis duomenų šaltinis

Įstaigos ar kitos organizacijos pagrindinis duomenų šaltinis.

DCAT

Duomenų katalogo žodynas (angl. [Data Catalog Vocabulary](#)) yra standartas skirtas duomenų rinkiniams aprašyti. Aprašant duomenis DCAT standartu reikėtų vadovautis [DCAT-AP](#) specifikacijomis.

DCAT-AP

[DCAT-AP](#) (DCAT Application Profile) yra [specifikacija](#), detalizuojanti DCAT naudojimą, nurodant kurios DCAT klasės ir savybės yra privalomos, kurios rekomenduojamos ir kaip jas naudoti.

dimensija

Dimensija yra metaduomenų, aprašomų DSA lentelėje, grupė. DSA lentelėje metaduomenys skirstomi į tokias dimensijas:

- duomenų rinkinys
- resursas
- bazė
- modelis
- savybė

Kiekviena dimensija turi skirtingą metaduomenų detalumo lygį.

Plačiau apie dimensijas: [Dimensijos](#).

duomenų rinkinys

Duomenų rinkinys apibrėžia turimus arba pageidaujamus duomenis, reikalingus konkrečios organizacijos, konkrečiai veiklai vykdyti.

Duomenų rinkinys gali būti registras, informacinės sistemos duomenų bazė, interneto svetainės duomenų bazė, skaičiuoklės lentelė, dokumentų katalogas arba duomenys, kurie dar nėra kaupiami, tačiau yra reikalingi tam tikrai veiklai vykdyti.

Duomenų rinkinio fizinė reprezentacija, tai yra patys duomenys yra vadinami [distribucija](#). Duomenų rinkinyje gali būti daugiau nei viena distribucija, jei fiziškai duomenys yra suskaidyti pagal vietos, laiko, detalumo, struktūros elementus, natūralios kalbos ar kitus kriterijus.

Dažnai duomenų rinkinys painiojamas su distribucija. Duomenų rinkinys apibrėžia tam tikrą grupę duomenų, kurie nebūtinai fiziškai egzistuoja, tuo tarpu distribucija yra fiziniai duomenys įeinantys į duomenų rinkinio sudėtį.

Duomenų rinkiniai neskaidomi pagal vietos, laiko, detalumo, struktūros ar kitus kriterijus.

Plačiau apie tai, kaip duomenų rinkiniai aprašomi duomenų struktūros apraše skaitykite skyriuje [dataset](#).

Duomenų rinkinys atitinka [dcat:Dataset](#) apibrėžimą.

distribucija

Distribucija yra duomenų rinkinio fizinė reprezentacija. Vienas duomenų rinkinys gali būti sudarytas iš kelių distribucijų, tuos pačius duomenis pateikiant skirtingais formatais, suskaidant duomenis pagal laiko, vietos ar kitus kriterijus, tuos pačius duomenis pateikiant skirtingu detalumu arba pateikiant agreguotus duomenis įvairiais pjūviais.

Duomenų struktūros aprašo kontekste, distribucija yra tas pats, kas resource.

Distribucija atitinka [dcat:Distribution](#) apibrėžimą.

bazė

Bazė arba loginė klasė yra modelių grupė turinčių bendras savybes ir vienodą semantinę prasmę.

Dažnai skirtingų organizacijų veikloje naudojami duomenų rinkiniai turi vienodą semantinę prasmę. Pavyzdžiui, daugelis organizacijų turi naujienų duomenis. Norint visų organizacijų naujienų duomenis aprašyti vieningai, galima pasitelkti vieną bazę, arba vieną duomenų rinkinį, kurio struktūrą naudoja visi kiti rinkiniai. Tai bazė būtent ir būtų struktūros šablonas pagal kurį būtų sudaromos visų kitų analogiškų rinkinių struktūros.

Bazė yra tas pats, kas [modelis](#) arba tiksliau modelio šablonas.

Duomenų struktūros aprašo kontekste apie bazę plačiau skaitykite skyriuje [base](#).

modelis

Modelis yra gan plati sąvoka turinti daug prasmų, priklausomai nuo konteksto. Šioje dokumentacijoje, modelis yra duomenų struktūros aprašo dalis leidžianti aprašyti duomenis pateiktus įvairiais formatais.

Tiksli modelio prasmė priklauso nuo duomenų šaltinio, kurio duomenys yra aprašomi:

- CSV failo atveju, modelis yra CSV faile esanti lentelė,
- Excel failo atveju, modelis yra kiekviena lentelė (arba lapas) esanti Excel faile,
- SQL duomenų bazių atveju, modelis yra viena duomenų bazės lentelė,
- JSON dokumento atveju, modelis yra kiekvienas masyvas esantis JSON dokumente,
- XML atveju, modelis yra kiekvienas elementų masyvas esantis XML faile.

Duomenų rinkiniai aprašo konkretaus autoriaus duomenis, skirtingi autoriai gali naudoti tuos pačius duomenis, todėl duomenys skirtinguose rinkiniuose gali dubliuotis. Tuo tarpu modeliai aprašo duomenis pagal jų semantinę prasmę, nepriklausomai nuo autoriaus, tai leidžia apjungti skirtingų autorių naudojamus duomenis, pagal jų semantinę prasmę, modelių pagalba.

[DSA](#) lentelėje atitinka [model](#). Duomenų modelį atitinkanti fizinė reprezentacija nurodoma [source](#) stulpelyje. [source](#) gali būti duomenų bazės lentelė, CSV failas ar kita, priklauso nuo duomenų šaltinio tipo. Sąsaja su išoriniais žodynais pateikiama [uri](#) stulpelyje. Siejant su išoriniais žodynais, pateikiama nuoroda į [rdfs:Class](#).

savybė

[Duomenų modeliui](#) priklausančių informacinių [objektų](#) savybė, pavyzdžiui miesto pavadinimas, šalis kuriai priklauso miestas. [DSA](#) lentelėje atitinka [property](#). Atitinka [rdfs:Property](#) arba lentelės stulpelį.

subjektas

[Subjektas](#) lietuvių kalboje vadinamas veiksnium, duomenų kontekste įvardija objektą apie kurį eina kalba.

Tarkime saknyje „Namas turi stogą“ subjektas yra Namas, todėl, kad kalba eina apie namą.

objektas

Vienas duomenų įrašas sudarytas iš savybių ir savybėms priskirtų reikšmių. Informacinis objektas turi turėti unikalų identifikatorių. Atitinka [rdfs:Resource](#) arba lentelės vieną eilutę.

Plačiau apie objektą: *Objektas*.

žodynas

Duomenų kontekste, žodynas yra susitarimas, kokiais pavadinimais vadinami objektai ir jų savybės. Dažniausiai kiekvienas duomenų rinkinys turi savo vidinį naudojamą žodyną, visas Lietuvos atvirų duomenų modelis turi savo vidinį žodyną, kuris suvienodina skirtingus duomenų rinkinių naudojamus žodynus. Yra *viešieji žodynai*, dar vadinami ontologijomis, kurie yra skelbiami viešai ir skirti globaliam susietųjų duomenų tinklui kurti.

Duomenų kontekste, žodynas yra tiesiog *modelių* ir *savybių* pavadinimų rinkinys. Skirtingi duomenų šaltiniai dažniausiai naudoja skirtingus žodynus, t.y. naudoja skirtingus *modelių* ir *savybių* pavadinimus.

Duomenų struktūros aprašas leidžia skirtinguose duomenų šaltiniuose naudojamus pavadinimus suvienodinti, taip, kad visi šaltiniai naudotų vieningą žodyną.

Vieningo žodyno sudarymas yra gan sudėtinga užduotis, todėl, *DSA* leidžia prie vieningo žodyno pereiti palaipsniui:

- pirmiausia sudaromas vieno duomenų rinkinio žodynas,
- kuris palaipsniui transformuojamas į Lietuvos vieningą žodyną,
- o Lietuvos vieningas žodynas palaipsniui transformuojamas į globalų žodyną, nurodant sąsajas su išoriniais žodynais ir standartais.

Žodynai sudaromi pasitelkiant vardų erdves.

API

Programavimo sąsaja (*angl. Application Programming Interface*).

duomenų šaltinis

Resursas, kuriame saugomi duomenys. Toks resursas tampa duomenų šaltiniu, kai tokius duomenis norima pakartotinai panaudoti, tokiu atveju, iš pakartotinio panaudojimo perspektyvos toks resursas tampa duomenų šaltiniu.

ETL

Duomenų ištraukimas, transformavimas ir užkrovimas (*angl. Extract Transform Load*).

iteratorius

Tam tikra funkcija, kuri grąžina keletą elementų, tačiau ne visus iš karto, o po vieną.

URI

Universalus resurso identifikatorius (*angl. Universal Resource Identifier*).

POSIX

Universali operacinių sistemų sąsaja (*angl. Portable Operating System Interface*) - standartas apibrėžiantis operacinių sistemų sąsają, kad skirtingos operacinės sistemos būtų suderinamos tarpusavyje.

<https://en.wikipedia.org/wiki/POSIX>

DOS

MS-DOS.

reguliarioji išraiška

Simbolių seka apibrėžianti tam tikrą šabloną tekste (*angl. Regular Expression*).

JSON

Atviras duomenų formatas (angl. [JavaScript Object Notation](#)).

RDF

Duomenų modelis sudarytas iš subjekto, predikato ir objekto tripletų (angl. [Resource Description Framework](#)).

IVPK

Informacinės visuomenės plėtros komitetas.

2.16 Keitimų istorija

2.16.1 0.2.0 (neišleista)

- Panaikinta *base* dimensija, baziniai modeliai perkeliami į *model.type*.
- Panaikinta *param* dimensija, parametrizavimas perkeltas prie *property*, *property.type* stulpelyje nurodant param.

2.16.2 0.1.0 (2022-03-03)

Pirmoji duomenų struktūros aprašo versija.

b

base, [23](#)

c

comment, [41](#)

d

dataset, [19](#)

e

enum, [33](#)

f

func, [109](#)

l

lang, [42](#)

m

migrate, [43](#)

model, [25](#)

model.prepare, [29](#)

p

param, [35](#)

param.prepare, [37](#)

prefix, [31](#)

property, [30](#)

r

resource, [20](#)

resource.prepare, [22](#)

s

switch, [41](#)

t

type, [45](#)

A

absent (*modulje type*), 45
access (*modulje base*), 23
access (*modulje comment*), 41
access (*modulje dataset*), 20
access (*modulje enum*), 34
access (*modulje model*), 27
access (*modulje property*), 30
access (*modulje resource*), 22
access (*įtaisyttasis kintamasis*), 17, 94
add() (*modulyje func*), 110
ADK, 123
ADP, 123
ADS, 123
ADSA, 123
and() (*modulyje func*), 109
API, 129
aplinkos kintamasis, 123
array (*modulje type*), 57
atvirų duomenų direktyva, 122
aukštos vertės duomenys, 123

B

backref (*modulje type*), 56
base
    module, 23
base (*įtaisyttasis kintamasis*), 15
bazė, 128
BDAR, 123
binary (*modulje type*), 46
bind() (*modulyje func*), 109
body() (*modulyje param.prepare*), 38
boolean (*modulje type*), 45
brandos lygis, 124
built-in function
    connect(), 95
    tabular(), 96
    xpath(), 97

C

case() (*modulyje func*), 118, 119
cast() (*modulyje func*), 118
choose() (*modulyje func*), 118
comment
    module, 41
connect()
    built-in function, 95
create() (*modulyje migrate*), 44
cron() (*modulyje func*), 116

D

daily() (*modulyje func*), 117
dataset
    module, 19
dataset (*įtaisyttasis kintamasis*), 13
date (*modulje type*), 49
date() (*modulyje func*), 113
datetime (*modulje type*), 48
datetime() (*modulyje func*), 113
DCAT, 127
DCAT-AP, 127
decompress() (*modulyje func*), 113
delete() (*modulyje migrate*), 44
description (*modulje comment*), 42
description (*modulje dataset*), 20
description (*modulje enum*), 34
description (*modulje lang*), 43
description (*modulje migrate*), 45
description (*modulje model*), 29
description (*modulje prefix*), 31
description (*modulje property*), 30
description (*modulje resource*), 22
description (*įtaisyttasis kintamasis*), 18
dict() (*modulyje func*), 112
didelės vertės duomenys, 123
dimensija, 127
distinct() (*modulyje model.prepare*), 29
distribucija, 128

div() (*modulyje func*), 111
DOS, **129**
DSA, **123**
duomenų katalogas, **123**
duomenų rinkinys, **127**
duomenų serializavimo formatas, **123**
duomenų valdymo aktas, **123**
duomenų šaltinis, **129**

E

enum
    module, 33
enum (*modulje property*), 30
eq() (*modulyje func*), 109
ETL, **129**
Europos sąveikumo karkasas, **122**
extract() (*modulyje func*), 113

F

file (*modulje type*), 54
file() (*modulyje func*), 113
filter() (*modulyje migrate*), 44
first() (*modulyje func*), 120
func
    module, 109

G

ge() (*modulyje func*), 110
generic (*modulje type*), 57
geometry (*modulje type*), 50
getattr() (*modulyje func*), 111, 120
getitem() (*modulyje func*), 112, 120
gt() (*modulyje func*), 110

H

head() (*modulyje func*), 114
header() (*modulyje func*), 114
header() (*modulyje param.prepare*), 37
hourly() (*modulyje func*), 117
http() (*modulyje resource.prepare*), 22

I

id (*modulje comment*), 41
id (*modulje dataset*), 19
id (*modulje migrate*), 44
id (*modulje resource*), 20
id (*įtaisyttasis kintamasis*), 16
image (*modulje type*), 55
integer (*modulje type*), 45
item() (*modulyje func*), 109
iteratorius, **129**
IVPK, **130**

J

JSON, **130**

K

kanoniniai duomenys, **125**
kodinis pavadinimas, **126**

L

lang
    module, 42
le() (*modulyje func*), 110
len() (*modulyje func*), 118
level (*modulje base*), 23
level (*modulje comment*), 41
level (*modulje dataset*), 20
level (*modulje model*), 27
level (*modulje property*), 30
level (*modulje resource*), 21
level (*įtaisyttasis kintamasis*), 17
list() (*modulyje func*), 111
lower() (*modulyje func*), 118
lt() (*modulyje func*), 110

M

manifestas, **126**
metaduomenys, **126**
migrate
    module, 43
mod() (*modulyje func*), 111
model
    module, 25
model (*įtaisyttasis kintamasis*), 15
model.prepare
    module, 29
modelis, **128**
module
    base, 23
    comment, 41
    dataset, 19
    enum, 33
    func, 109
    lang, 42
    migrate, 43
    model, 25
    model.prepare, 29
    param, 35
    param.prepare, 37
    prefix, 31
    property, 30
    resource, 20
    resource.prepare, 22
    switch, 41
    type, 45

money (*modulje type*), 53
 monthly() (*modulyje func*), 117
 mul() (*modulyje func*), 110

N

ne() (*modulyje func*), 110
 negative() (*modulyje func*), 111
 normalizavimas, **126**
 not() (*modulyje func*), 109
 null() (*modulyje func*), 118
 number (*modulje type*), 46

O

object (*modulje type*), 57
 objektas, **129**
 op() (*modulyje func*), 112
 open (*įtaisyta kintamasis*), 94
 or() (*modulyje func*), 109

P

param
     module, 35
 param() (*modulyje func*), 109
 param.prepare
     module, 37
 path() (*modulyje func*), 119
 pirminis duomenų šaltinis, **127**
 positive() (*modulyje func*), 111
 POSIX, **129**
 prefix
     module, 31
 prepare (*modulje comment*), 41
 prepare (*modulje dataset*), 20
 prepare (*modulje enum*), 34
 prepare (*modulje migrate*), 44
 prepare (*modulje model*), 27
 prepare (*modulje param*), 35
 prepare (*modulje property*), 30
 prepare (*įtaisyta kintamasis*), 17
 prieigos taškas, **126**
 private (*įtaisyta kintamasis*), 94
 prop() (*modulyje func*), 109
 property
     module, 30
 property (*modulje model*), 29
 property (*įtaisyta kintamasis*), 15
 protected (*įtaisyta kintamasis*), 94
 public (*įtaisyta kintamasis*), 94

Q

query() (*modulyje func*), 119
 query() (*modulyje param.prepare*), 37

R

range() (*modulyje param.prepare*), 37
 RDF, **130**
 re() (*modulyje func*), 118
 read() (*modulyje param.prepare*), 37
 ref (*modulje base*), 23
 ref (*modulje comment*), 41
 ref (*modulje dataset*), 20
 ref (*modulje enum*), 34
 ref (*modulje lang*), 42
 ref (*modulje migrate*), 44
 ref (*modulje model*), 26
 ref (*modulje param*), 35
 ref (*modulje prefix*), 31
 ref (*modulje property*), 30
 ref (*modulje resource*), 21
 ref (*modulje type*), 55
 ref (*įtaisyta kintamasis*), 17
 reguliarioji išraiška, **129**
 replace() (*modulyje func*), 118
 resource
     module, 20
 resource (*įtaisyta kintamasis*), 14
 resource.prepare
     module, 22
 REST API, **126**
 return() (*modulyje func*), 119
 RFC
     RFC 4180, 12
     RFC 9562, 9, 16

S

savybė, **128**
 self() (*modulyje func*), 109
 set() (*modulyje func*), 112, 119
 sisteminis pavadinimas, **127**
 source (*modulje comment*), 41
 source (*modulje dataset*), 20
 source (*modulje enum*), 34
 source (*modulje model*), 27
 source (*modulje param*), 35
 source (*modulje property*), 30
 source (*modulje resource*), 21
 source (*įtaisyta kintamasis*), 17
 split() (*modulyje func*), 118
 stack() (*modulyje func*), 112
 string (*modulje type*), 46
 strip() (*modulyje func*), 118
 sub() (*modulyje func*), 110
 subjektas, **128**
 swap() (*modulyje func*), 119
 switch
     module, 41
 switch() (*modulyje func*), 118

switch.prepare (*modulje switch*), 41
switch.source (*modulje switch*), 41

T

tabular()
    built-in function, 96
tail() (*modulyje func*), 114
text (*modulje type*), 47
TGII, 121
time (*modulje type*), 50
title (*modulje comment*), 42
title (*modulje dataset*), 20
title (*modulje enum*), 34
title (*modulje lang*), 42
title (*modulje migrate*), 45
title (*modulje model*), 28
title (*modulje prefix*), 31
title (*modulje property*), 30
title (*modulje resource*), 22
title (*įtaisyttasis kintamasis*), 18
tuple() (*modulyje func*), 111
type
    module, 45
type (*modulje dataset*), 19
type (*modulje model*), 25
type (*modulje property*), 30
type (*modulje resource*), 20
type (*įtaisyttasis kintamasis*), 16

U

update() (*modulyje migrate*), 44
upper() (*modulyje func*), 118
URI, 129
uri (*modulje comment*), 41
uri (*modulje model*), 28
uri (*modulje prefix*), 31
uri (*modulje property*), 30
uri (*modulje type*), 58
uri (*įtaisyttasis kintamasis*), 17
url (*modulje type*), 57
url() (*modulyje func*), 119

V

var() (*modulyje func*), 109
viešasis žodynas, 126

W

web servisas, 126
weekly() (*modulyje func*), 117

X

xpath()
    built-in function, 97

Y

YAML, 126
yearly() (*modulyje func*), 117

ŠDSA, 123
žodynas, 129